

INTERJÚK, BŐSÉGES KONCERT- ÉS FESZTIVÁLKÍNÁLAT, LEMEZKRITIKÁK, ZENEKARI KÖRKÉP

GRAMOFON

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2015. TAVASZ

2015. TAVASZ

WAGNER ÉS A MAGYAROK

Egy különös kapcsolat krónikája

RIVKA GOLANI

Brácsaművész és emberjogi harcos

SZEDER-SZABÓ KRISZTINA

Új hang a világzenében

DRESCH MIHÁLY

XX. ÉVFOLYAM I. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003

1 5 0 0 1

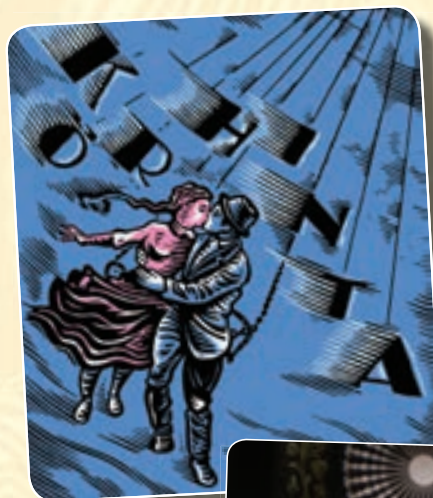

ÁRA:
900 Ft

Művészeti vezető: **ZSURÁFSZKY ZOLTÁN** Kossuth-díjas, kiváló művész

MAGYAR NEMZETI TÁNCCEGYÜTTES

(VOLT HONVÉD TÁNC SZÍNHÁZ)

Fotó: Váradó Levente

2015. MÁRCIUS

01. Vasárnap 15 ÓRA
A TENKES KAPITÁNYA - ifjúsági előadás
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

11. Szerda 19 ÓRA
NAPSZÉDÍTŐ / PÁVA-VARIÁCIÓK - táncköltemény
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

03., **KÖRHINTA**

21., Forgatókönyvíró-dramaturg: Vincze Zsuzsa | Társrendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán
22., Rendező: Vidnyánszky Attila
24. Nemzeti Színház

2015. ÁPRILIS

09. Csütörtök 10.30 és 15 óra
TÜNDÉRMESE - mesejáték
Marczi Közösségi Tér

13. Hétfő 19 ÓRA
KALOTASZEG - Élő Martin Archivum
MOM Kulturális Központ

03., **KÖRHINTA**

10., Forgatókönyvíró-dramaturg: Vincze Zsuzsa | Társrendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán
27. Rendező: Vidnyánszky Attila
Nemzeti Színház

A HONVÉD FÉRFIKAR FELLÉPÉSEI

2015. MÁRCIUS

04., 10., Erkel Ferenc:
BÁNK BÁN

14., 22. Karmester: Medveczky Ádám
Rendező: Káel Csaba
Magyar Állami Operaház

07., 08., Paul Claudel-Arthur Honegger:
JOHANNA A MÁGLYÁN

12., 25. Vezényel: Kocsár Balázs/Strausz Kálmán
Rendező: Vidnyánszky Attila
Nemzeti Színház

2015 ÁPRILIS

04., 08., Giuseppe Verdi: **AIDA**
Karmester: Kesselyák Gergely

10., 12., Rendező: Mohácsi János
Erkel Színház

14., 15.,

19.

21. Kedd 19 ÓRA
Operagála
a Honvéd Férfikkal
hangverseny-bérlet
Vezényel: Strausz Kálmán
Magyar Tudományos Akadémia Díszterem

A Honvéd Férfikar karigazgatója: Strausz Kálmán

Fotó: Korbély Attila

WAGNER ÉS A MAGYAROK (4–10. oldal)

RIVKA GOLANI – BRÁCSAMŰVÉSZ ÉS EMBERJOGI HARCOS (12–15. oldal)

BACSIK ELEK ARANYKORSZAKA (46–49. oldal)

DOSSZIÉ

Wagner és a Magyarok – Egy különös kapcsolat krónikája
Varga Ildikó Rita Anna tanulmánya 4

KLASSZIKUS

„A művészet nem választás kérdése” – Találkozás Rivka Golani brácsaművésszel 12

Jazzdívából operaénekes
Szirmay Márta emlékezete 16

Egy polihisztorra emlékezz
Tiszay Andor emlékszoba Pécsset 19

Díjkiosztó előtt és után
Gramofon-díjak, International Classical Music Awards 22

Jelentés a legendás Liceuból
Lindner András barcelonai zenei élménybeszámolója 24

Vonósnégyes és szonátaest
Minőségi kamaramuzsika a Zeneakadémián 27

Tavaszi élményvadászat a Müpában 28

Zenekari körkép
Nemzeti Filharmonikusok, Budapesti Fesztiválzenekar, Concerto Budapest, Budafokei Dohnányi Zenekar, Miskolci Szimfonikus Zenekar, Pannon Filharmonikusok, Kodály Filharmonia, Szegedi Szimfonikus Zenekar, Honvéd Együttes, Duna Szimfonikusok 30

JAZZ

„Már ki tudok áradni”
– Beszélgetés Dresch Mihállyal 42

Akinek 24 nevét ismerjük
A francia sanzonjazz magyar sztárja, Bacsik Elek aranykorszaka 46

Tavaszi koncert- és könyvajánló 50

VILÁGZENE

„A zenélés számomra személyes történet”
Bencsik Gyula interjúja Szeder-Szabó Krisztinával 52

GRAMOFON-HANG

Az akusztikus művészetek mostohagyereke: a hangfelvétel-esztétika Ujházy László tanulmánya
Hetedik rész:
Az ötvenes-hatvanas évek (4.) 56

GRAMOFON ZENEKRIKAI MŰHELY

Klasszikus zene, opera, jazz, népzene és világzene 59

Terjesztési pontok 74

1996-ban alapította: **Iványi Margó, Bősze Ádám, Retkes Attila és Ziperounszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bérecsi Barbara** Főmunkatársak: **Réfi Zsuzsanna, Ujházy László, Várkonyi Tamás**
Szerkesztőségi és kiadói munkatárs: **Könyves-Tóth Zsuzsanna** Lapterv: **Práczky István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **DRESCH MIHÁLY**. Fotó: Csibi Szilvia

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68. Telefon: +36 20 998 1499. E-mail: retkesattila@retkesattila.hu; zene@gramofon.hu • Internetes folyóirat: www.gramofon.hu • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499. e-mail: retkesattila@retkesattila.hu

Nyomás és kötés: Kapitális Nyomdaipari Kft. 4002 Debrecen, Balmazújvárosi út 14. Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén: postai úton, telefonon vagy e-mailben.
Az éves előfizetés ára 2015-ben: 3000 forint

A Gramofon az ICMA nemzetközi zsűrijének tagja

Wagner és a Magyarok

„A magyarok, akiknek semmi fogalmuk sem volt zenémről és Nemzeti Színházukban egyedül Verdin stb. éltek, számomra abszolút hihetetlenül élénken fogadták Nibelungom, Trisztánom és Mesterdalnokom minden részletét, magától értetődően azért, mert én [...] mutattam be azokat.” Richard Wagner Mathilde Wesendoncknak írt, 1863. augusztus 3-ai levele a komponista 1863. júliusi, pesti koncert-

jei után íródott. Sorai alapján bizonyosnak látszik, hogy a zeneköltő fenti győzelmét csakis magának tulajdonította, s hogy a világon semmi fogalma nem volt művei 1863 előtti magyar történelméről. Wagner véleménye azonban csak az érem egyik oldala; jelen írás célja éppen ezért az, hogy széleskörű forrásokat felhasználva, több nézőpontot felvonultatva mutassa be Wagner és Magyarország 19. századi közös történelmét. A tanulmány szerzője a grazi Universitat fur Musik und darstellende Kunst doktorjelöltje, aki a tervek szerint március végén védi meg disszertációját, amely után megszerzi a PhD fokozatot. Témavezetője Peter Revers, az egyetem szenátusának elnöke, az Osztrák Zenetudományi Társaság korábbi elnöke. Cikkünk szerzője a világon elsőként gyűjtötte össze Wagner magyar tematikájú leveleit, amelyekből tudományos katalógust is összeállított.

➤ Varga Ildikó Rita Anna

„Die Ungarn, die keinen Begriff von meiner Musik hatten”? avagy Richard Wagner művészetének honi fogadtatása és „Magyar Leveleinek” rövid krónikája

A magyar Wagner-história első eseménye 1842-re tehető, amikor Richard Wagner neve a *Regélő*, *Pesti Divatlap* hasábjain első ízben tűnt fel.¹ A cikk szerzője mintegy másfél hónappal a drezdai *Rienzi-ősbemutató* után számolt be „egy új opera szerző”-ről, Richard Wagnerről, akinek operája „igen tetszett”, s „jellemző, élénk zenével bír”. Ugyanebben a rövid hírben arról is írt, hogy a szerző következő operája „*A repülő hollandi*” majd Berlinben kerül színpadra. Erre – némi „bolyongás” után – végül szintén Drezdában került sor, mert Wagner a *Rienzi* sikerén felbuzdulva *A bolygó hollandi* premierjét oda tette át.

A magyar Wagner-történet első zenei eseményére tizenegy évvel később, 1853. december 8-án került sor. Ekkor hangzott fel itthon először a *Tannhäuser* nyitánya a Nemzeti Múzeum szalonjában, az Erkel Ferenc vezényelte Pesti Filharmóniai Társaság első koncertszezójának második hangversenyén. A premierről a hazai sajtó több cikkében is megemlékezett, s bár a recenziók közül kizárólag a *Pesti Napló* kritikája² volt pozitív, Haraszi Emil zenetörténész az ősbemutatót mégis teljes közönség- és sajtósikernek könyvelte el külön dicsérve a hallgatóságot: „Mert a magyar közönség egységes volt, nem törődött a külföldi lármával, sem a vétót kiáltó külföldi, főként drezdai, bécsi és berlini kritikusokkal és zenészekkel (...)”³

Hozzá kell tennünk, hogy a magyar közönség korántsem lehetett egységes, még nációit tekintve sem. A fővárosra annak idején jellemző demográfiai adatokat figyelembe véve a pesti koncertlátogatók nagyobb része valószínűleg német anyanyelvű volt az 1850-as évek elején.⁴ A magyarokat felmagasztaló történetből azonban levonható az a konzekvencia, hogy Pest lakóinak egy jelentős hányada érdeklődött a világ zenei újdonságai, közöttük Wagner iránt is. A kialakult Wagner-keresletet bizonyítja, hogy már a *Tannhäuser-nyitány* pesti ősbemutatója előtt, 1853. november 16-án megszületett Luzernben az a Liszt Ferencnek címzett Wagner-levél,⁵ amely függelékében a Pest és a *Tannhäuser* szó egy közös listán szerepel. A felsorolásban a várható bevétel összege – tizenöt Lajos arany – is olvasható. Az, hogy a Pesti Városi Német Színház (Pester

Stadttheater) meg akarta venni a partitúrát, Wagner következő, 1854. február 3-ai leveléből⁶ derül ki, amelyben a zeneszerző Bülow-t kérte, hogy kiadóján, a Meseren keresztül küldjön egy opera-példányt az akkori igazgatónak, Theodor Wittének. Az említettekén kívül még négy levelében tett említést Wagner mind a *Tannhäuser*ről mind fővárosunkról, amiből arra következtethetünk, hogy a Pesti Német Színház igazgatósága lépéseket tett 1853-1859 között a *Tannhäuser* előadási jogának megvétele érdekében.

Az, hogy nem a Nemzeti, hanem a Német Színház tárgyalt először a *Tannhäuser* bemutatójáról, s hogy a magyar sajtó nem volt egyöntetűen lelkes a *Tannhäuser-nyitány* pesti bemutatója után, nem véletlen. Az önálló magyar kultúra megteremtése markáns kérdéssé vált akkoriban, ami a két színház párharcában is megmutakozott. A háború eleinte a Német Színház javára dőlt el, ám miután az 1849-ben leégett, az új épület – amelyet az Újvásár-téren⁷ 1853 körül építettek és a Nottheater nevet viselte – egyre kevésbé volt képes megtartani Pest vezető színházának szerepét. Talán éppen ezért is igyekezett, hogy 1862. március 6-án, tizennyolc órai kezdettel, Carlo Emanuele de Barbieri vezényletével helyt adhasson a *Tannhäuser* német nyelvű ősbemutatójának. Erről mindössze egyetlen kritika maradt ránk, amelynek egyik oka, hogy a premierről mélyen hallgatott a magyar nyelvű sajtó. A pécsi születésű Czeke Sándor, Wagner ismerőse publikált egy vegyes hangvételű kritikát⁸ „C” álnév alatt az eseményről a *Pester Lloyd*-ban, amelyen két akkori, jelentős wagnerista, Mihalovich Ödön és id. Ábrányi Kornél is részt vettek.

Nem csupán a cikkíró Czeke Sándor találkozott Wagnerrel személyesen, hanem id. Ábrányi Kornél, és rajta kívül sok más magyar wagnerista, köztük valószínűleg több ismert magyar hölgy is. Ennek egyik bizonyítéka az az 1861. április 16-ai keltezésű, Párizsban írt levél,⁹ amelynek címzettje „Igen Tisztelt Barátnóm”, s amelyben a *Tannhäuser* is szóba kerül. A küldemény vélhetően Jurkovich Leopoldinának, Szemere Bertalan nejének íródott, aki az 1848-as szabadságharcban jelentős szerepet vállaló ex-miniszterelnök felesége volt, s családjával Párizsban élt száműzetésben.

¹ 1842. dec. 4, 2/97. szám, Omnibus-rovat. Lelőhely: Országos Széchenyi Könyvtár (a továbbiakban OSZK), Mikrofilm-tár.

² 1853. dec. 13., 4/1128. OSZK, Mikrofilm-tár.

³ Haraszi, *Wagner Richard és Magyarország*, Budapest, 1916, p. 223.

⁴ Pesten és vonzáskörzetében akkortájt megközelítőleg 157497 lakosból mindössze 57891 volt magyar, 85887 német, 8030 szlovák, 2205 szerb, 656 pedig horvát, dalmát, illir, stb. Forrás: Kocsis Károly, *Budapest és régiója etnikai térszerkezetének átalakulása, 1850-1990*, in *Földrajzi Értesítő*, XLIII. évf. 1994. 3-4. füzet, Budapest, MTA, p. 305.

⁵ *Briefwechsel zwischen Wagner und Liszt, Dritte erweiterte Auflage in Volksstümlicher Gestalt, Herausgegeben von Erich Kloss*, Leipzig, Breitkopf&Härtel, 1910, pp. 278-285.

⁶ Richard Wagner, *Briefe an Hans von Bülow*, Verlegt bei Eugen Diederichs in Jena, 1916, pp. 45-46.

⁷ Mai Erzsébet-tér.

⁸ *Pester Lloyd*, 1862. márc. 8, 56. szám. A cikk címe: *Tannhäuser und der Sängerkrieg auf der Wartburg. Grosse romantische Oper in drei Aufzügen von Richard Wagner (Zum ersten Male aufgeführt in deutschen Theater am 6. März)*. OSZK, Mikrofilm-tár.

⁹ Az említett, német nyelvű levelet az OSZK Kézirattára őrzi, Fond XII/1195 jelzet alatt. A levél egyéb jelzete: Wagner's Hungarian Letters-Selection, a cikk szerzőjének katalógusa, a továbbiakban WHL-S/7.

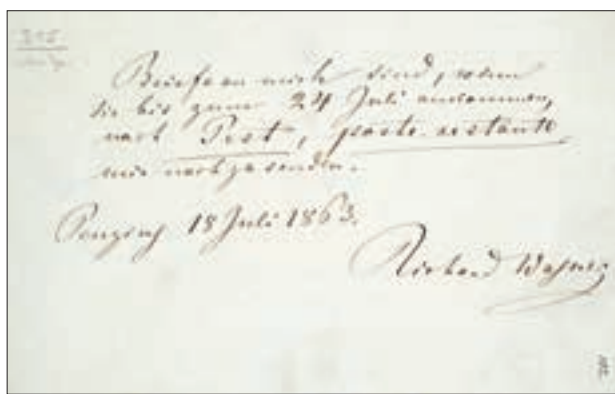

Az időrendben soron következő Wagner-epizód sem kevésbé érdekes már csak azért is, mert egy másik Wagner-levéllal, vagy esetleg levelekkel kapcsolatban egy sor elmentés információ áll rendelkezésünkre. A történet a következő: Wagner 1863. júliusában előzetes tárgyalások után két koncertet adott Pesten a Nemzeti Színházban. Önéletrajzi könyvében, a *Mein Leben*-ben, s több levelében¹⁰ is azt írta, hogy a magyarok, másutt, hogy Radnótfáy Sámuel, a Nemzeti akkori intendánsa, megint másutt, hogy a Nemzeti Színház vezetősége személyesen kereste fel őt Penzingben, hogy felkérjék két koncertre. Magyarország egyik akkori vezető wagnerista orgánuma, a *Zenészet*i Lapok ugyanakkor egy cikkében azt állította, hogy Wagner „a napokban egy sajtókezőleg írt levelet intézett Erkel karnagyhoz, melyben hajlandónak nyilatkozik fővárosunkat meglátogatni (...) s egy pár hangversenyt rendezni a magyar színházban.”¹¹

A kor másik jelentős lapja a *Színházi Látszó* arról írt,¹² hogy Wagner a Nemzeti Színház igazgatóságával „levelezésbe ereszkedett” ugyanilyen célzattal. Az előbbi orgánumon kívül id. Ábrányi Kornél,¹³ Elisabeth Hammerstein¹⁴ és a *Sämtliche Briefe/15*¹⁵ (Wagner leveleinek gyűjteményes kötetei) is az Erkelrel kapcsolatos leveles-történet(ek) valódisága mellett állt ki, nem is beszélve a WBV Addendumának ide vonatkozó cikkéről,¹⁶ amely a mára elveszett Erkelnek írt Wagner-küldeményt tényként fo-

gadta el. A ránk maradt adatokat összevetve az tűnik logikusnak, hogy Wagner saját szavainak adjunk hitelt. Ám mivel a zeneköltő gyakran mesélte úgy emlékeit, hogy azok őt a legjobb fényben tüntessék fel, az ellentmondó adatok legalábbis elgondolkodtatóak. Az is előfordulhat, hogy valamilyen szinten mindkét oldalnak igaza van.

A Wagner-koncertekre 1863. július 23-án és 28-án került sor Pesten a Nemzetiben, de a zeneszerző útjának nem ez volt az első állomása: július előtt Bécsben, Prágában, Szentpétervárott és Moszkvában is járt, ahol szintén saját maga vezényelte operái és zenedrámái részleteit. Mielőtt Pestre érkezett volna, írt egy rövid rendelkezést Penzingben a távolléte alatt oda érkező postai küldeményekről, amelyet szintén nálunk, az OSZK Kézirattárában őriznek.¹⁷

Wagner július 18-i, esetleg 19-i érkezését követően 20-án már a koncertek összpörbáját vezette, amely után több magyar zenész munkájáról is szép szavakkal emlékezett meg. Az 1863-as pesti Wagner-hangversenyek fogadtatása, ahol az előző állomásokkal többségében megegyező műsort adtak elő, szinte egyöntetűen pozitív volt, ami 1853 és 1863 között nem volt hazánkban jellemző. Ebben a meglehetősen széleskörű német (osztrák) ellenes légkör is szerepet játszhatott, ami több alkalommal is észlelhető volt a magyar társadalom rétegeiben.

A Nemzetibeli operajátszás főként francia és olasz hagyományai korábban szintén akadályokat jelenthettek, ám nem volt elhanyagolható az egyre erősödő „magyar öntudat” befolyása sem, amelyet az új a magyar nemzeti opera születése is táplálni látszott. A magyarság-kérdés előtérbe kerülése abban is megmutatkozott, hogy bár az említett periódusban a német volt a hivatalos nyelv hazánkban, a Nemzetiben minden bemutatásra kerülő szerző operájának szövegét magyarították általában azok német fordításából. A magyarítás másik megjelenési formája a magyar nevek felvétele lett: így vált Eduard Hoffman Reményi

¹⁰ Mathilde Maiernk 1863. júl. 20, Pest (Wagner-Briefe-Verzeichnis, a továbbiakban WBV, 3625, WHL-S/12.), Mathilde Wesendoncknak 1863. aug. 3, Penzing (WBV 3630, WHL-S/15.), és id. Ábrányi Kornél, s a *Zenészet*i Lapoknak 1863. aug. 8, Penzing (WBV A218, WHL-S/16.).

¹¹ 1863. júl. 9, III/41. OSZK, Mikrofilm-tár.

¹² Színházi hírek-rovat, 1863. júl. 9-én, 93-ik lapszám. OSZK, Mikrofilm-tár.

¹³ Ábrányi Kornél, *Erkel Ferenc élete és működése (Kultur-történelmi Korrajz)*, Budapest, Buschmann F. Könyvnyomdája, 1895. Ábrányira Haraszi utal, p. 240.

¹⁴ Elisabeth Hammerstein, *Richard Wagners persönliche Beziehungen zu Ungarn*. Disszertáció, 1946, 2. fejezet, pp. 1-2, 13-14.

¹⁵ Richard Wagner: *Sämtliche Briefe*, Bd. 15, *Briefe des Jahres 1863*, hrsg. von Andreas Mielke, redaktionelle Mitarbeit: Isabel Kraft, Wiesbaden, 2005, Nr. 171, p. 209.

¹⁶ *Addenda 1998-2009 zu Werner Breig, Martin Dürrer, Andreas Mielke: Wagner-Briefe-Verzeichnis*, Breitkopf&Härtel, Wiesbaden, Leipzig, Paris, 1998, p. 7.

¹⁷ Jelzetek: OSZK, Fond XII/1356, WBV A214, WHL-S/9. A faksimile és a magyar fordítás első magyar közlése. A rendelkezés szövege: „Briefe an mich sind, wenn sie bis zum 24 Juli ankommen, nach Pest, poste restante mir nachzusenden. Penzing, 18 July 1863.” „A nekem szóló leveleket, ha július 24-ig megérkeznek, küldjék utánam Pestre poste restante. Penzing, 1863. július 18.”

Edévé, vagy Brand Michael Mosonyi Mihály. Wagner forradalminak számító muzsikája mellett ezek a teljesség igénye nélkül felsorolt körülmények is hatással lehetnek arra, hogy a német Richard Wagner művészetét főként az első két magyarországi Wagner-koncert után látszott szinte egyöntetűen elfogadni a magyar sajtó és közvélemény. Pedig a wagneristák – közöttük id. Ábrányi Kornél, a honi wagnerizmus első vezére, Mosonyi Mihály zeneszerző, Reményi Ede, a világszerte elismert hegedűművész, Vajda Viktor a zenekritikus, író, tanár, és Rosti (Rosty, Barkóczi) Pál, az első magyar fotográfusok egyike – már az 1850-es, '60-as évektől kezdve sokat tettek a zeneszerző honi elismertetéséért. Hozzájuk később többek között ifj. Bertha Sándor, a zeneszerző-zeneíró-rajongó, későbbi antiwagnerista is csatlakozott. Ám a törekvések vélhetően csak a '60-as évektől kezdtek éreztetni erejüket az akkori Magyarországon. Egyrészt azért, mert az említett wagneristák ütőképes csapatáá csupán attól az időszaktól kezdve váltak, másrészt pedig mert a legnagyobb wagnerista lap (*Zenészet* *Lapok*) is csak azoktól az évektől működött.

Miután Wagner távozott Magyarországról, két Magyar-levelet¹⁸ is írt Penzingben. Az első¹⁹ Radnótfáy Sámuelnek, a Nemzeti Színház akkori intendánsának, a másodikat²⁰ pedig id. Ábrányi Kornélhoz, a *Zenészet* *Lapok* főszerkesztőjéhez eljuttatva általában a magyarokhoz, afféle nyílt levélként. Az első levélben a komponista köszönetet mondott muzsikáink munkájáért, s a magyaroknak a pozitív fogadtatásért.

Az utóbbi levél, amelynek kézírata sajnos elveszett, több sajtóorgánumban is megjelent nyomtatásban. Az első közlés eredeti nyelven a *Pester Lloyd*-ban²¹ történt, a magyar fordítás²² elé pedig id. Ábrányi Kornél egy előszót írt, amelyben kifejtette, hogy Wagner levelét elégtételnek tekinti, amit végre minden magyar zenéért fáradozó megkapott. Az említett nyílt levélben Wagner a magyar zene jövőjéről érkezett.

A majdhogynem esszének nevezhető írás előzménye, hogy a '63 júliusi koncertek után Wagner több korabeli magyar szerző darabjának kottáját is megkapta mintegy ajándékképpen. A zeneműveket – köztük Mosonyi Mihály egy szerzeményét, ami a *Tanulmányok zongorára*, a

magyar zene előadása képzésére c. kötetben jelent meg – áttanulmányozva Wagner arra a konklúzióra jutott, hogy a magyar műzenei törekvések csak és kizárólag a legtisztább, ősi források (lásd népzene) felhasználásával juthatnak magas szintre Magyarországon. Bár Wagner nem látszott megkülönböztetni a magyaros (verbunkos, népies műdal) műfajokat az autentikus népzeneitől, gondolata mégis értékesnek és előremutatónak nevezhető.

Wagner Penzingben, akkori otthonában nem érezhette igazán jól magát. Egy 1863. október 12-i, Mosonyi Mihálynak írott levél²³ is tanúskodhat arról, hogy a zeneköltő fontolgatta időleges pesti letelepedését. Péterfi (Péterfy) Jenő, aki az említett levelet a *Magyar Művészeti Almanach* lapjain 1907-ben németül és magyarul is közzétette²⁴ azon a véleményen volt, hogy Wagner csupán egy újabb operabemutatójáról írhatott barátjának, Mosonyinak. Tekintve azonban, hogy egy premier sem különösebb anyagi, sem nagyobb művészi változást nem hozott volna Wagner életébe, valószínűbb, hogy Reményi Ede valóban szavát adta a zeneszerzőnek arra, hogy Pesten támogatókat nyer számára, akik segíthetik letelepedését, s ígéretét Wagner Mosonyin keresztül kérte számon.

A zeneszerző végül nem költözött Pestre, így az ő magyarországi történelmének következő mérföldköve a *Lohengrin* bemutatója lett, amelyre a Nemzetiben, 1866. december 1-én került sor. A premierrel kapcsolatosan a zeneköltő két további Magyar-levelet is írt. Az elsőben²⁵ lemondta Radnótfáy meghívását, a másodikban²⁶ pedig, amit az előadás karmesterének, Huber Károlynak címzett, kedves szavakkal mondott köszönetet a szép bemutatóért.

¹⁸ Magyar-levelek: a cikk szerzője által összegyűjtött, a magyarországi Wagner-recepcióval kapcsolatos, és-vagy magyaroknak írt, ill. Magyarországon fellelhető Wagner által írt levelek.

¹⁹ A levél kelte: 1863. augusztus 1, Penzing. Lelőhely: a Magyar Állami Operaház Emlékgyűjteménye, 72. 47. 45., WBV 3626, WHL-S/14. Első megjelenés magyarul: *Színházi Látszó*, 1863. augusztus 5, 120-as lapszám in OSZK, Mikrofilm-tár.

²⁰ Forrás: *Niederrheinische Musik-Zeitung für Musikfreunde und Künstler*. Köln, 11/35, 1863. augusztus 29, pp. 279-280. A cikk címe: *Richard Wagner über ungarische Musik*. A cikk a *Pester Lloyd* 188. lapszámában megjelent tudósítást vette át, amire a 279-ik oldalon hivatkozik. Forrás: Bayerische Staatsbibliothek Digital, BSB, *Niederrheinische Musik-Zeitung für Musikfreunde und Künstler*, 11, 1863. http://reader.digitale-sammlungen.de/dfs/1/object/display/bsb10527514_00292.html. A letöltés időpontja: 2015. 01. 31.

²¹ *Pester Lloyd*, 1863. augusztus 19, 188. lapszám. WBV A218, WHL-S/16. Forrás: OSZK, Mikrofilm-tár.

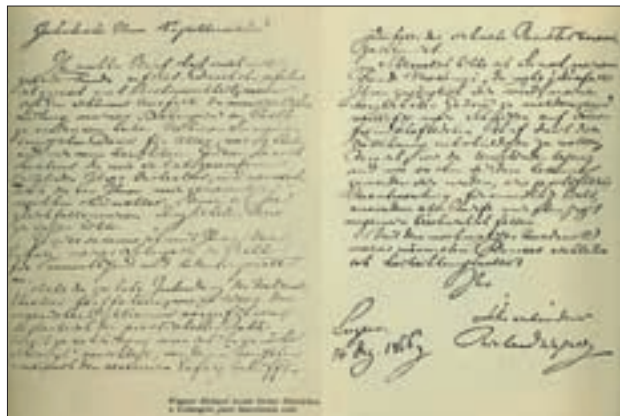
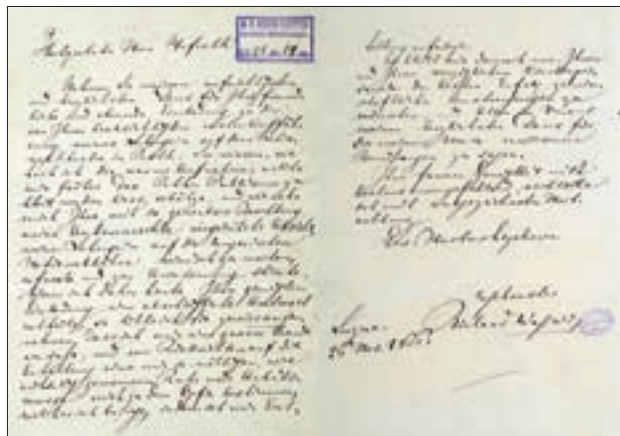
²² *Zenészet* *Lapok*, 1863. augusztus 20, III/47. Cím: *Wagner Richard nyílt levele a Zenészet* *Lapok* szerkesztőjéhez. Ábrányi előszavával. Forrás: OSZK, Mikrofilm-tár.

²³ OSZK, Kézirattár, Fond XII/1192, WBV 3669, WHL-S/18.

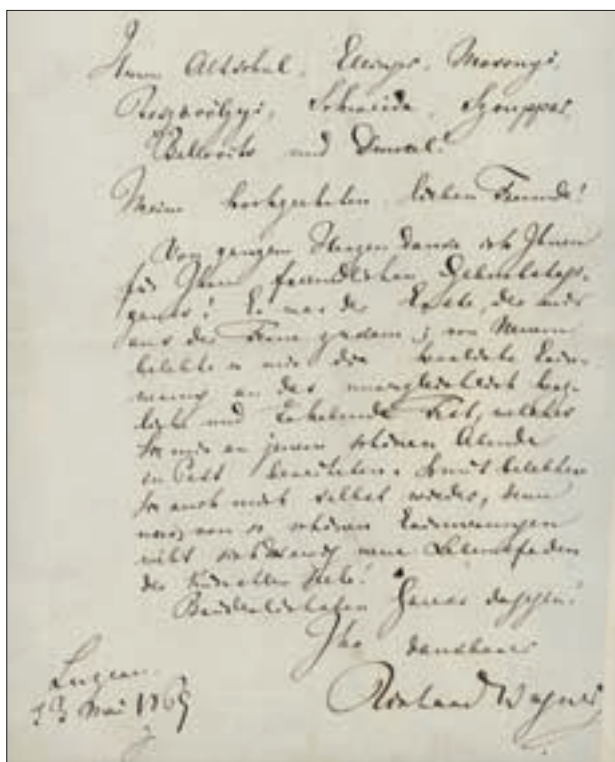
²⁴ Péterfi(y) Jenő cikke in *Magyar Művészeti Almanach, szerkeszt. Incze Henrik*, Budapest, 1907, VII. évfolyam, pp. 42-43.

²⁵ Kelt 1866. nov. 26-án, Luzernben. OSZK, Kézirattár, Fond XII/1194. WBV 4607, WHL-S/21.

²⁶ 1866. dec. 14, Luzern. WBV 4619, WHL-S/22. A levél faksimiléjét Haraszi Emil közli in *Hubay Jenő élete és munkái*, Budapest, Singer és Wolfner, 1913, a 12 és 13-as lap között.

1869. május 23-án Friedrich Altschul, Bellovics Imre, Johann Nepomuk Dunkl, Ellinger József, Mosonyi Mihály, Rózsavölgyi Gyula, Rudolf Schweida, és Szoupper (Szupper, néha Soupper) Jenő, Richard Wagner jó ismerősei, levelet kaptak a zeneköltőtől.³² Az említett urak az akkori Osztrák-Magyar Monarchia ismert muzikusai, koncertszervezői, tanárai, kiadói, stb. voltak, s a nekik írt levél válaszként érkezett arra a születésnapjára felköszöntésre, amelyet azok Luzernbe küldtek Wagnernek. A zeneköltő népes, magyar ismerősi-baráti köréhez többek között Haynald Lajos bíboros, Apponyi Albert gróf, Siposs Antal, Augusz Antal báró, Mihalovich Ödön, Alexandra Sztáray-Szirmai grófnő, Dubez Péter, Weber Károly kertész, Huszár Imre, Rabatinszky Mari kisasszony, Rózsáági Antal ügyvéd, Jánosi Engel József zeneíró, Richter János és még sokan mások is hozzátartoztak.

A *Lohengrin* volt az első olyan hazánkban bemutatott Wagner-opus, amely egyöntetű sajtó és közönségsikert hozott. A *Fővárosi Lapok*ban id. Ábrányi Kornél kimerítő, és magasztaló kritikát írt, melyben a wagneri irányzatot a francia és olasz operákkal hasonlította össze.²⁷ A *Sürgöny*-ben ezt olvashatjuk: „A »Lohengrin« zenéje oly nagyszerű, hogy annak egyes tételei a jövő zene legnagyobb ellenét is képesek lefegyverezni”,²⁸ a *Zenészeti Lapok*ban pedig szintén Ábrányi hangsúlyozta, hogy a magyar wagneristák hatalmas erőfeszítéseket tettek, hogy a premier ilyen pozitív visszhangra találjon.²⁹

Ám még mielőtt a *Lohengrint* bemutatták volna Pesten, München a *Trisztán és Izolda* premierjének és fényes sikerének örvendhetett. Mosonyi Mihály és Rosti Pál Wagner személyes meghívására Münchenbe érkezett, s bár Mosonyi a bemutatón nem vehetett részt annak jelentős halasztása végett, mégis beszámolt a *Zenészeti Lapok*-ban élményeiről, illetve kapott Wagnertől két újabb Magyarlevelet is. Mindkét levél egyszerre érkezett Mosonyi után haza. Az első³⁰ egy meghívó volt egy baráti összejövetelre Wagnernél, a másik pedig beszámoló a *Trisztán* átúttó müncheni sikeréről.³¹

A következő Wagner premierre majd két évvel a levél után, 1871. március 11-én került sor, amikor a *Tannhäuser* régi verziójának bemutatója volt magyarul a *Nemzetiben*. Az operát id. Ábrányi Kornél fordításában adták elő, s a főpróbán maga Liszt is jelen volt. A fogadtatás igen vegyesnek mondható. A *Reform* kritikusa szerint a közönség élvezte az előadást, „s a ház a roppant helyárák daczára zsú-

²⁷ *Fővárosi Lapok*, A „Lohengrin” zenéje, 1866. dec. 4-én, 3. évfolyam 277-ik szám. OSZK, Mikrofilm-tár.

²⁸ *Sürgöny*, Színház és művészet-rovat, „LOHENGRIN”, 1866. dec. 4-én, 6. évf. 277-ik szám. OSZK, Mikrofilm-tár.

²⁹ *Zenészeti Lapok*, 1866. dec. 9 és 16-i szám, (7/10 és 11.), Ábrányi á.k. álnév alatt. OSZK, Színház-történeti tár.

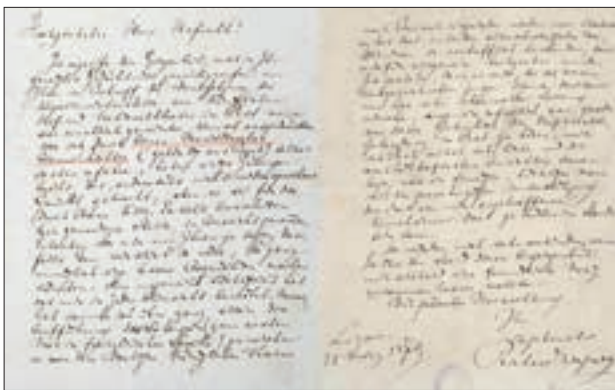
³⁰ 1865. május 24, München. WBV 4187, WHL-S/19. Forrás: Haraszi, Wagner Richard és Magyarország, Budapest, 1916, p. 324. és 471.

³¹ 1865. június 14, München. WBV 4215, WHL-S/20. Első megjelenés Haraszi-nál, magyar fordításban, pp. 323-324. Kézrel írt másolat az OSZK Kézirattárában: Fond XII/1193.

³² A levél magyar fordításának és faksimiléjének első magyar közlése. A szerző fordítása: „Altschul, Ellinger, Mosonyi, Rózsavölgyi, Schweida, Szoupper, Bellovics és Dunkel Uraknak! Mélyen tisztelt, kedves Barátaim! Teljes szívemből köszönöm Önöknek szívélyes születésnapjára üdvözlőket! Az első volt, ami a távolból elért; újból életre keltette azokat az összehasonlíthatatlanul szívélyes és felemelő Pesten átélt élményeim, amelyeket Önök nekem azokon a szép esteken Pesten szerettek. Ezáltal Önök is életre keltek engem újra, mert csak az ilyen szép emlékek ölthetik össze a művész lelkeinek örökké megújuló élelfonalát! Testvéri üdvözlét ezért! Az Önök hálás Richard Wagnere. Luzern, 1869. május 23.” LFZF ML1285, WBV 5304, WHL-S/23

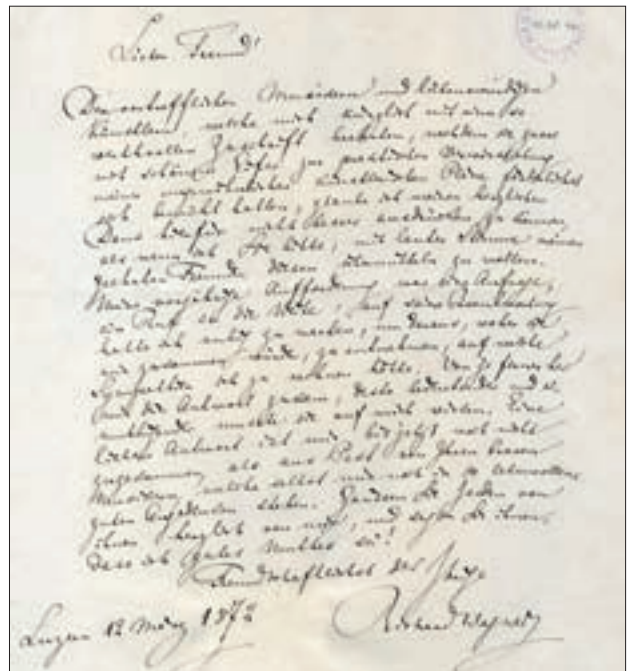
folva volt”.³³ Az *Ellenőr* ugyanaznapi cikke³⁴ szerint az operának vannak „sivár, unalmas helyei”, Mihalovich Ödön pedig – aki később a magyar Wagner-Társaság alapításában is részt vett – az ősbemutató színvonalát csupán kielégítőnek nevezte azzal együtt, hogy a kórusról, a zenekarról és a díszletről elégedetten számolt be az *Ungarischer Lloyd* hasábjain megjelent kritikájában.³⁵ Id. Ábrányi Kornél tollából származott talán a leghozzáértőbbnek nevezhető írás,³⁶ amelyben összességében az elragadtatás hangján szólt, ám lelkesedése valószínűleg részben Wagner iránti elfogultságának volt köszönhető.

A *Tannhäuser* bemutatóját ismét két Magyar Wagner-levél előzte meg. Az első³⁷ az akkor már elhalálozott Radnótfáynak címezte Wagner, aki küldeményében Richter János ajánlotta a Nemzeti még meg sem üresedett karmesteri posztjára. A másik,³⁸ premiert megelőző levél Erkel Ferencnek íródott. Ebben Wagner megköszönte az operáért kapott tiszteletdíjat és egyben azt is kifejtette, miért is nem bocsátja a *Tannhäuser* újabb változatát a Nemzeti Színház rendelkezésére.

A kozmopolita Orczy Bódog, aki Radnótfáyt követte a Nemzeti intendánsi székében a *Tannhäuser* bemutatója után nekilátott, hogy saját ízlése szerint alakítsa át a színház műsorpolitikáját. Egyik célja Erkel Ferenc és Huber Károly eltávolítása lett, s miután ezt elérte, Richtert nevezte ki karmesternek. Részben olyan további intézkedéseinek hála, mint a magyar drámák és zeneművek száműzése a színház programjából, Pesten újra fellángoltak a német- és Wagner-ellenes indulatok. A közvélemény fellázadt a Nemzeti és a magyar zenei élet germanizálása ellen, s a közhangulat romlását a Magyar Wagner Társaság alapításával kapcsolatban tett lépések is tovább fokozták. Wagner 1872. január 2-án írt ez utóbbi témában levelet³⁹ (dr.) Theodor Kafka barátjának, amelyben nem csupán a pesti,⁴⁰ de a bécsi Társaságról is szót ejtett.

Az indulatok azért is lángolhattak fel ismét, mert Richter János koncertet szervezett, amelynek bevétele nagy részét, ezer forintot Bayreuth építésének javára ajánlotta fel. Ugyan gondosan és előrelátóan a nyugalmazott magyar muzsikusok részére is juttatott ötszáz forintot, a közvélemény egy része sérelmezte, hogy egy ilyen szegény ország, mint Magyarország, Németországban jótékonykodik. Richter felajánlását és a magyar zenészek munkáját Wagner 1872. március 12-én, úgyszintén Luzernben kelt levelében⁴¹ köszönte meg, amit a Magyar Állami Operaház Emlékgyűjteménye őriz.

³³ *Reform*, Különfélek-rovat, A „Tannhäuser” első előadását, 1871. március 12, II. évf. 71. szám. OSZK, Mikrofilm-tár.

³⁴ *Ellenőr*, Nemzeti színház, 1871. március 12, III. évf. 178. szám. OSZK, Mikrofilm-tár.

³⁵ *Ungarischer Lloyd*, 1871. márc. 14. Hivatkozással: Haraszi, p. 352.

³⁶ *Fővárosi Lapok*, A „Tannhäuser zeneje I. és II.”, 1871. márc. 14 és 15-én, 8/60 és 8/61.

³⁷ A levél kelte: 1870. márc. 31, Luzern. OSZK, Levéltár, *Levelestár/Richard Wagner levele Radnótfáy Sámuelnek*. WBV 5543, WHL-S/24.

³⁸ 1870. jún. 28, Luzern. OSZK, Levéltár, Fond XII/1190. WBV 5611, WHL-S/25.

1873. május 10-én újabb Wagner nevéhez fűződő esemény borzolta fel az akkor már egyesített Budapest lakóinak kedélyeit. Ekkor került ugyanis sor *A bolygó hollandi* Nemze-

³⁹ OSZK, Kézirattár, Fond XII/1191, WBV 6000, WHL-S/26.

⁴⁰ A Magyar Richard Wagner Társaság alakuló ülése: 1872. febr. 25. Alapítók: Mihalovich Ödön, Richter János, Apponyi Albert gróf, Mende János.

⁴¹ Magyar Állami Operaház Emlékgyűjteménye, 72. 48. 46. WBV 6075, WHL-S/27.

tibeli bemutatójára, amely igen vegyes kritikát kapott. Mindössze egy dologban egyezett meg minden orgánus: Richter munkájának elismerésében. Ilyetén a Wagnerrel kapcsolatos ellenérzések is csökkenni látszottak kissé, ám nem sokáig. Richter ugyanis azért, hogy a magyar közönséget egy „olaszos” Wagner operával újra meghódítsa, 1874. november 24-én másorra tűzte a *Rienzi*-t, amely igen jelentős ballépésnek bizonyult és sokat ártott a hazai wagnerizmus akkori állásának.

A magyar Wagner-történet előbbiekénél könnyedebb, rövid intermezzói voltak azok levelek, amelyeket Weber Károly kertész kapott Wagnertől 1874. október 22-én Bayreuthból és 1875. március 10-én vagy 11-én Budapestről.⁴² Az említett úrtól vadszőlő-venyigéket rendelt Wagner, amit második üzenete szerint rendben meg is kapott, 1874-ben pedig Dubez Péternek, a kor elismert hárfaművészenek írt,⁴³ akit a *Rajna kincse* és *A walkür*, majd a tetralógia hátralévő két részének hárfaszólamai átdolgozására kért fel. Wagner első óhajának a hárfaművész eleget is tett, ám a második Wagner-Dubez levél⁴⁴ – amely egy meghívó volt a bayreuthi megnyitó zenekarába – már nem találkozott Wagner kívánságával, hisz invitálását végül elfoglaltságára hivatkozva Dubez nem fogadta el.

1883-ig, Richard Wagner haláláig még egy igazán fontos Wagner-esemény történt Budapesten. Wagner Liszttel együtt adott koncertet a Vigadóban,⁴⁵ amely előtt, valószínűleg 1875 januárjában írt levelet⁴⁶ a komponista Mihalovich Ödönnek a témával kapcsolatosan. A nagy sikerű esemény után, amelyet szintén Bayreuth javára rendeztek, Wagner – Cosima szavaival élve – gyönyörű levelet írt Lisztnek. Az 1875. március 24-én, Bayreuthban kelt levél eredetije ismeretlen helyen található, de annak egy Mihalovich által másolt példányát⁴⁷ a Zeneakadémia Könyvtára őrzi. A levélben Wagner hálás szavai olvashatók, s egy bocsánatkérés is, mivel a zeneszerző nem vett részt a hangverseny követő ünnepségen.

Richard Wagner 1883. február 11-i utolsó levelében, amelyet Angelo Neumannnak, az utazó Wagner-társulat⁴⁸ vezetőjének írt, még megemlíttette Pestet, ahol a nagy zeneköltő február 13-ai halálhíre hallatán méltón búcsúztak el Wagnertől. A Nemzeti gyászátvitartot és babérkoszort küldött, a Filharmóniai Társaság pedig egy búcsúestet rendezett, amelyen a *Faust-nyitány*, a *Nagypénteki varázs*, *Siegfried halála*, és Beethoven *III. szimfóniája* hangzottak el Erkel Sándor vezényletével.

1883-ban,⁴⁹ és 1883 után⁵⁰ Wagner magyarországi recepciótörténete még jó néhány érdekes fordulatot vett, hullámhegyeken és hullámvölgyeken ment át, míg az 1900-as évek elejére a zeneszerző már-már divatossá vált Magyarországon. Az 1905–1906-os szezon kivételével sosem volt kevesebb, mint harminc Wagner-opera és -zenedráma Operánkban, amely 1907–1908-ra harminchért előadásban tetőzött. Ez az összes produkció mintegy húsz százalékát tette ki, míg a Verdi-dalművek előadottsági gyakoriságra öt százalék körülire csökkent. Így az ország, amely eleinte főként az olasz és francia operák és operetták bűvöletében élt az 1900-as évek elejére a wagnerizmus erős bástyájává vált. ■

⁴² Az 1874-es levél jelzetei: WBV 6897, WHL-S/28. Az 1875-ös sorok jelzetei: WBV A439, WHL-S/37.

⁴³ 1874. december 8, Bayreuth, WBV 6925, WHL-S/29. Első publikáció: *Zenelap*, Wagner Rikárd két levele, 1888. november 20, III. évf. 25. szám.

⁴⁴ 1875. május 28, Bayreuth, WBV 7061, WHL-S/39. Első publikáció: lásd az előző lábjegyzetet.

⁴⁵ A bemutatott Wagner-részletek közül *Siegfried halála* és *Wotan búcsúja* először hangzottak fel Magyarországon.

⁴⁶ LFZF, a Zeneakadémia könyvtára: ML 1287, WBV 8896, WHL-S/34.

⁴⁷ LFZF ML 1288, WBV 7072, WHL-S/38.

⁴⁸ Neumann társulata főként Wagner „Ring”-jét előadva járta be Európát. Az előadások színvonala erősen hakti-jellegű lehetett, részint mert a helyszínek gyors egymásutánban követték egymást, részint mert helyszíni próbákra sem igazán volt idő.

⁴⁹ 1883. máj. 23-28: a „Ring” magyarországi ősbemutatója a Gyapjú utcai Német Színházban. Játsszotta: Angelo Neumann társulata, németül. 1883. szept. 8.-, *Mesterdalmokok*”-ősbemutató, Nemzeti Színház, magyarul.

⁵⁰ 1889. jan. 26. és 27: a *Rajna kincse* és a *A walkür* ősbemutatója. 1892. ápr. 9: *Siegfried*, dec. 12: *Az istenek alkonya*. 1893. jan. 30-febr. 4: a teljes „Ring”. 1901. nov. 28: *Trisztán és Izolda*, 1907. okt. 24: *Tannhäuser*, „Párizsi verzió”. 1914 és 1924: *Parsifal*-bemutatók.

MVM
KONCERTEK

A Zongora 2015/2016

Ránki Dezső Jevgenyij Koroljov Grigorij Szokolov

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyerem

2015. március 17. (kedd), 19.30 – Grigorij Szokolov

2015. október 28. (szerda), 19.30 – Balázs János

2016. március 22. (kedd), 19.30 – Ránki Dezső

Zeneakadémia Nagyterem

2015. április 9. (csütörtök), 19.30 – Jevgenyij Koroljov

2015. november 21. (szombat), 19.30 – Christian Zacharias

2015. december 10. (csütörtök), 19.30 – Farkas Gábor

2016. január 9. (szombat), 19.30 – Gyöngyösi Ivett

2016. január 29. (péntek), 19.30 – Várjon Dénes

2016. február 10. (szerda), 19.30 – Vadym Kholodenko

2016. február 29. (hétfő), 19.30 – Jandó Jenő

2016. április 7. (csütörtök), 19.30 – Stefan Vladar

A jegyek megvásárolhatók a Művészetek Palotája és a Zeneakadémia jegypénztáiraiban, a www.jakobikoncert.hu honlapon a Jegyvásárlás menüpontban, megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com email címen és a 30-257-7150-es mobilszámon, hétköznapokon 9-16 óráig.

Bővebb információ: www.azongora.hu, www.mvm.hu

A hangversenysorozat
névadó szponzora:

Találkozás Rivka Golanival

Forrás: Gramofon-archív

„A művészet nem választás kérdése”

Brácsaművész, festő, tanár – feleség és anya. A kortárszene elkötelezettje, ami egyben eszköz számára, hogy felhívja az emberek figyelmét a világ súlyos problémáira. Kettőszázötvennél több művet írtak zeneszerzők kifejezetten neki, köztük a magyar Hollós Máté, akihez régóta tartó barátság fűzi. Rivka Golanival legutóbbi budapesti látogatása alkalmával beszélgettünk.

❖ Könyves-Tóth Zsuzsanna

Mesterkurzus a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen

Gramofon: *Rengetegszer járt már Magyarországon koncertjei, mesterkurzusai kapesán. Hogyan alakult ki ez a rendkívül szoros kapcsolata az országgal?*

Rivka Golani: Valóban, nagyon különleges a kapcsolatom Magyarországgal. Izraelben nőttem fel, így zenei tanulmányaimat is ott folytattam. Abban az időben a második világháború miatt rengeteg fantasztikus zenész, köztük sok magyar is menekült Izraelbe. A legtöbb kelet-európai muzsikusból Bronisław Hubermannak, a fantasztikus lengyel-zsidó hegedűművésznek a biztatására került ide, így az én tanárom, Pártos Ödön is. Úgy is hívták akkoriban az ottani zeneakadémiát, hogy „Kis Liszt-Akadémia” – az iskolánk a két világháború közt, sőt még ma is jelentős zenei központnak számít. Tanáraimon kívül a magánéletben is fontos számomra Magyarország: többször voltam már házas, és kétszer is magyar férfhoz mentem hozzá. Első férjem, Erdész Ottó egy olyan fantasztikus hangszert készített nekem, amely végigkísérte eddigi karrieremet.

G.: *Legutóbbi magyarországi látogatása egy Bársony Péterrel közös mesterkurzus csereprogramhoz, illetve egy Zeneakadémián adott koncerthez kötődött. E hangversenyen egy Hollós Máté-mű ősbemutatójára is sor került. Hogyan alakult ki ez a hosszú múltra visszatekintő szakmai együttműködés Hollós Mátéval, illetve általában véve a magyar muzikusokkal?*

R. G.: 1983-ban találkoztunk először Torontóban, a következő évben pedig bemutattam Magyarországon Hollós

Máté egy rövid darabját, amit nekem komponált – tehát igen régre nyúlik vissza az ismeretségünk. Említettem már Pártos Ödön nevét – fantasztikus muzikus volt, aki Kodály és Weiner tanítványaként magával hozta a magyar zeneoktatás hagyományait Izraelbe. Mikor belépek a Liszt Ferenc Zeneakadémiára, úgy érzem, szinte mindenki itt van, aki számít a zene világában. Éppen ezért szerettem volna, hogy tanítványaim, a londoni Trinity College diákjai találkozzanak az itteni emberekkel, tanuljanak a magyar brácsásoktól. Egyébként csak egy angol tanítványom van, a többiek mind külföldiek: akad köztük japán, de magyar is. Az itteni oktatás egy teljesen más világ számukra, sokkal inspirálóbb a környezet. Fantasztikus volt megtapasztalni, hogy a magyar együttesek és zenekarok akár éjfélig is hajlandók próbálni, és nem pattannak fel, ha lejárt a munkaidejük.

G.: *Meséljen kicsit Hollós Máté művéről (Preludes to Peace – Kettősverseny brácsára, zongorára és zenekarra), amely a már említett koncert műsorán szerepelt.*

R. G.: Két éve adtam Bársony Péterrel közösen egy koncertet, amelyen három magyar zeneszerző, köztük Hollós Máté kettősversenyét játszottuk – ez a darab a békéről szólt. Ezután felvettem az ötletet, hogy írhatna még egy művet, ami a világ aktuális eseményeire, a béke keresésére reflektál. Úgy gondolom, hogy mi, művészek nem hunyhadtunk szemet a világ borzalmait felett, hanem küzdenünk kell ellene a magunk eszközeivel – ez az egyik legfontosabb feladatunk. Arra kértem Hollós Mátét, hogy a brácsa mel-

lett a másik szólóhangszer a zongora legyen, mert bár már kilenc versenyművet írtak nekem, ilyen összeállítású eddig nem volt köztük.

G.: Rendkívül gyakran játszik kortárszenét. Tudom, nehéz megmondani, de mit gondol, mely zeneszerzők nevére emlékeznek majd száz év múlva is a most élők közül?

R. G.: Azt hiszem, ezt nem tudhatja senki. Más volt a helyzet a 20. században, amikor a zeneszerzők minden szabályt, minden falat lebontottak maguk körül. Például Cage – de az inkább filozófia volt, mint zene. Ez az időszak véget ért, az útkeresés, újrafelfedezés korába érkeztünk. Annyi féle stílusirányzat él ma egymás mellett, hogy egy élet is kevés, hogy mindet megismerjük. Az emberek néha azt kérdezik tőlem, miért játszol ilyet, neked tényleg ez tetszik? Természetesen ha valami nagyon nem tetszik, azt nem vállalom el; előadóként az a feladatom, hogy akármit játszom, az az elképzelhető legmagasabb színvonalat érje el. Azt pedig, hogy mi mestermű, és mi nem az, csak az idő tudja megmondani.

G.: Mikor legutoljára találkoztunk, Szombathelyen, a Bartók Szemináriumon tartott egy mesterkurzust saját diákjainak. Észrevettem, hogy míg a többi hangszeres kurzus zárókon-

certjét rutinból oldották meg a legtöbben, a brácsások nagyon komolyan vették a fellépést, ami a műsorösszeállításban is megmutatkozott. Hogyan éri el, hogy diákjai mindig a maximumot akarják és tudják is nyújtani? Legyen az egy félévi vizsga vagy egy jelentős koncert.

R. G.: Sok olyan hallgatóval találkozom, akiknek mindenről megvan a határozott véleményük, és úgy érzik, mindent megtehetnek. Ilyenkor megkérdezem tőlük: azért jöttél, hogy tanulj vagy azért, hogy te taníts engem? Mikor még diák voltam, úgy éreztem, hogy egy óriási muzsikussal tanárom, és én nem érhetek fel hozzá; ittam minden egyes szavát. Néha nehéz volt, mert rengeteg tapasztalattal és tudással a háta mögött nem értette, miért nem tudunk megvalósítani egyes dolgokat úgy, ahogy ő. Ma teljesen más a hozzáállásuk a diákoknak, főleg a Nyugat-Európából jötteknek. Ha nem érzek egyfajta alázatot valakiben, nem tanítom, bármennyire is tehetséges.

G.: Hogyan egyezteteti össze a tanítást és a koncertezést?

R. G.: Rengeteget tanítok, sokszor napi öt-hat órát. Nagyon kíváncsi és lelkes vagyok, egyszerűen imádom ezt csinálni; olyan ez számomra, mint egy terápia. Ha azt mondaná nekem valaki, hogy soha többet nem kell koncerteznem, nem bánám. Master tanulmányaim alatt az

MAGYAR KAPCSOLATOK

Ahogy az interjúban is olvasható, Rivka Golani rengeteg szállal kötődik Magyarországhoz – családi, szakmai és baráti kapcsolatai révén. Hollós Mátéval való barátsága egy 1983-as szólóbrácsa mű, az Ének, hajolj ki ajkamon bemutatásától számítható, amelyet a komponista 2007-ben megjelent, azonos című szerzői CD-jén lemeze is vettek. Ezen kívül a művésznőnek még három lemeze jelent meg a Hungarotonnál: 2009-ben Encores címen felvett egy közös anyagot Michele Levin zongoristával – többek között Brahms, Kreisler, Paganini és Rahmanyinov műveiből válogatva. Következő, 2010-es lemezén Csapó Gyula két műve, a The Great Initial és a Concerto for Viola and Changing Environment szerepel. Az interjúban említett Hidden Treasures – amelyen Rubinstein, Vieuxtemps, Enescu, Bowen, Mendelssohn, Pártos és Zimbalist művei szerepelnek – után tavasszal várható a következő, orosz zeneszerzők műveit tartalmazó kiadvány.

Legközelebb Magyarországon 2015 nyarán hallhatjuk Rivka Golanit, aki ismét meghívást kapott a Bartók Szeminárium brácsa mesterkurzusára. Újra egy tanítványaival közös, igen komoly koncertet tervez a kurzus zárásaként, amelynek alkalmából három darabot kért magyar zeneszerzőktől: egyet Tihanyi László, egyet Bánkóvi Gyula, egyet pedig Hollós Máté fog megírni a tervek szerint. E két utóbbi zeneszerző felé az volt a kérése, hogy **a művek**

tartalmilag kapcsolódjanak a kanadai Alberta állambeli őslakosok, a művésznő kifejezésével élve: a First Nation sorsához. A képen – amelyet maga Rivka Golani festett – egyik történelmi alakjuk szerepel. A festményről a következőket mondta kérdésünkre: „Ezt a képet ajándékként festettem a Crowshoe család részére, 2013 decemberében. Jelenleg a Blackfoot Kulturális Központ múzeumában, Észak-Albertában van kiállítva, címe pedig Head Smashed In Buffalo Jump. Óriási megtiszteltetésként ért és mélyen megérintett, hogy lehetőségem nyílt találkozni és megismerkedni, illetve együtt dolgozni a Blackfoot közösséggel a kanadai Albertában.”

Forrás: Gramofon archív

RIVKA GOLANI PÁLYAKÉPE

Forrás: Gramofon-archív

A brácsaművész 1946-ban született Izrael fővárosában, Tel-Avivban. Varsóban született édesapja egész családját elveszítette a holokausztban, így galíciai származású feleségével, Golani édesanyjával Izraelbe menekültek. Mindkettőjükre jellemző volt az erős művészi beállítottság, így nem meglepő, hogy nővére csellózni, ő pedig hétévesen brácsázni kezdett. Tanárai Izraelben Alexander Moskowsky és a Magyarországról menekült Pártos Ödön voltak – utóbbi az Izraeli Filharmonikus Zenekar tagjaként is működött. A művész nő férjhez ment Erdész Ottóhoz, akivel 1974-ben Kanadába költöztek. Első férje készítette neki azt a hangszert, amely még ma is hű társa a koncertpódiumon. Válásuk után Golani újráházasodott és Londonba költözött. Itt él ma is jelenlegi férjével, Jeremy Foxszal. A brácsázás mellett a művész nő professzionális szinten fest is – kiállított már az Egyesült Államokban, Kanadában, Izraelben és Nagy-Britanniában.

Eddigi karrierje során olyan zenekarokkal játszott már együtt, mint a Bostoni Szimfonikus Zenekar, a Royal Concertgebouw, a BBC Szimfonikusok, az Izraeli Szimfonikusok vagy a Torontói Szimfonikus Zenekar. Kortárs zeneszerzők eddig több mint 250 művet, köztük nagyjából hatvan versenyművet komponáltak számára. Harmincat is meghaladja lemezeinek száma, amelyeken a teljesség igénye nélkül Bartók, Bach, Brahms, Berlioz, Prokofjev, Schumann, Weill és Elgar művei szerepelnek. Tanárként a világ minden részéről érkeznek hozzá diákok a londoni Trinity College-ba, ahol állandó professzorként működik. Korábban tanított a birminghami konzervatóriumban, a torontói egyetemen és a londoni Royal Academy of Music is. „A modern viola-játszás csúcán áll Rivka Golani. Játéka a végtelenségig szenvedélyes, hangszíne a kaleidoszkóp összes színeit felsorakoztatja, ritmikája felvillanyozó, magától értetődő inspiráció a zeneszerzők számára” – írta róla a Financial Times művészeti melléklete.

Izraeli Filharmonikus Zenekar tagja is voltam egy ideig, ami rengeteg pluszt adott a tudásomhoz – olyan karmesterek is dirigálták az együttest, mint Solti György vagy Leonard Bernstein. Mikor Izraelből Kanadába költöztem, megismerkedtem, illetve volt alkalmam együtt is játszani Glenn Goulddal. Rengeteget tanul az ember már csak az-azal is, hogy egy ilyen óriás közelében lehet.

G.: 2013-ban megjelent a Hungarotonnál egy izgalmas CD, *Hidden Treasures* címmel. A Gramofon szerkesztősége és kiadója ezt tavaly *Az év hazai klasszikus zenei hanglemeze* néven választotta. Hogyan jött létre ez a lemez?

R. G.: Szerettem volna a brácsásoknak megmutatni, mennyi repertoárdarab létezik még, amit nem ismernek. A lemezen olyan nagy zeneszerzők művei szerepelnek, mint Mendelssohn, Vieuxtemps vagy Rubinstein. Különösen fontosnak éreztem a Sarasateana felvételét, amelynek brácsa változatát eddig egyedül Primrose vette fel. Óriási kihívás volt ez, mert Primrose nagyon virtuóz módon játszik a felvételen.

G.: Ha jól tudom, a zene mellett rendszeresen fest is. Családi örökség ez a sokrétű művészi tehetség?

R. G.: Rengeteg művész van a családban, például a fiam is a vizuális művészet területén dolgozik, alkot. Persze ezt nem csak tőlem örökölte, hiszen az édesapja is hihetetlenül tehetséges művész. Én azt szerettem volna, ha inkább valami hétköznapi hivatás mellett dönt, mert nem könnyű út a művészeké; de sokszor nem mi választjuk a művészetet, hanem fordítva. Én egyébként mindig azt tanácsolom a fiataloknak, hogy legyenek nyitottak; említettem korábban, hogy fontosnak tartom azt, hogy egy művész foglalkozzon a világ problémáival. Tíz éve részt vettem egy kanadai fesztiválon, ahol több zeneszerzőt is felkértem, hogy írjon darabot az őslakosokról, az Első Nemzetekről vagyis például az indiánokról (ők maguk az előbbi kifejezést preferálják inkább). Az egyik művet egyébként éppen Hollós Máté írta, és az Amadindával adtuk elő. Erről a témáról még mindig senki sem beszél, pedig óriási tragédia, ami velük történt. Amikor ezeket a műveket játszom, azok, akik részt vesznek a koncerten, elgondolkodnak a hallottakon – ez nagyon fontos számomra. RácZ Zoltán együttese fenomenális előadásának óriási sikere volt.

G.: Milyen nagyobb projekten dolgozik most?

R. G.: Rengeteg dologgal foglalkozom párhuzamosan, de ami talán a legfontosabb pillanatnyilag számomra, az egy releváns szólóbrácsa repertoár összeállítása. Olyan zeneszerzők műveit gyűjtöttem össze, mint Regel, Hindemith, Penderecki, Stravinsky vagy Ernst. Akadnak olyan művek is, amelyeket kifejezetten erre az új lemezre írnak a szerzők; remélhetőleg mindez a Hungarotonnál fog megjelenni. Ezenkívül nemsokára elkészül szintén a Hungarotonnál egy orosz szerzők műveit tartalmazó lemezem is. Ennek különlegessége, hogy élőben vettük fel a Glenn Gould Stúdióban.

Jazzdívából operaénekes – Szirmay Márta emlékezete

Sajnálatosan kevesen ismerik itthon a közelmúltban elhunyt operaénekes, Szirmay Márta (1939–2015) nevét – pedig nem mindennapi hangja mellett karrierjét sem a megszokott úton járta be. Zongorista csodagyerekként indult, a hatvanas években jazzénekesnőként ismerte meg az ország, majd egy merész váltással egyszer csak betört az opera világába. Cikkünkben Szirmay Márta emléke előtt tisztelgünk.

❖ Könyves-Tóth Zsuzsanna

Szirmay Márta egy postaigazgató és egy énektanárnő lányaként, 1936. október 9-én, Kaposvárott látta meg a napvilágot. A vele készült interjúkban gyakran említette, hogy tehetsége már csecsemőkorában megmutatkozott.

Már a bölcsőben...

„Állítólag már a bölcsőben felfedezték a hangomat. Olyan erősen és szépen tudtam sírni, hogy az egész család úgy velt, operaénekesnőnek születtem” – nyilatkozta az Opern Weltnek 1987-ben. Ennek ellenére karrierje eleinte más irányba mutatott. Még nem tudott írni-olvasni, mikor már ismerte a kottát: ötévesen kezdte el zongoratanulmányait, nyolcévesen pedig már önálló zongoraestet adott Haydn és Mozart műveiből. Bár sokan csodagyerekként tekintettek rá, már gyermekkorában tudta, hogy nem szeretne zongorista lenni. „A [Bartók Béla] Konzervatóriumban, ahová tizennégy évesen nyertem felvételt, már nem a klasszikus zene, hanem – mint a legtöbb kortársamat – valami szórakoztatóbb érdekelt. Szívesen hallgattam és táncoltam az akkori táncczenére. Így aztán automatikusan a jazz-zel kezdtem el foglalkozni, ami azonnal magával ragadott.”

A jazzénekesnő

Nem sok időnek kellett eltelnie, hogy befutott jazz-sztár váljék Magyarországon Szirmay Mártából, az 1960-as évek közepén. A műfaj közelébe úgy került, hogy meg akart szólalni a Magyar Rádióban, így megtanult néhány táncdalt és jelentkezett – ettől kezdve villámgyorsan ismertté vált a neve. Rengeteg koncertet adott, minden héten hallani lehetett a hangját a rádióban, sőt még a televízió képernyőjén is feltűnt néhányszor. Erre az időre a következőképp emlékszik vissza az énekesnő: „A konzervatóriumban végeztem, de már tanulmányaim közben elkezdtem jazzt énekelni. Volt olyan, hogy Ella Fitzgerald-számokra improvizáltam! Akkoriban angolul nem lehetett előadni,

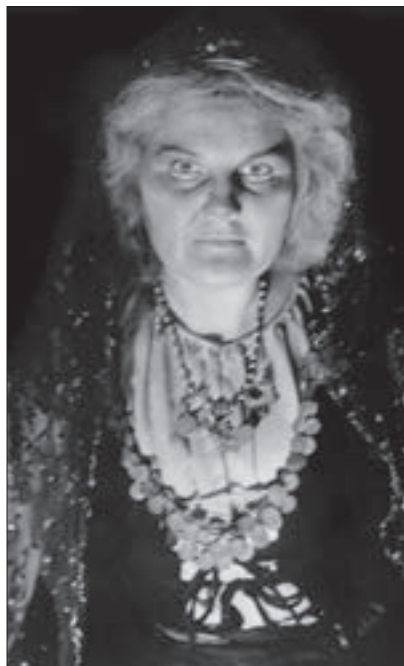

Fiatalkori portré (1960-as évek)

így amikor bekerültem a rádióba, Bágya András, Gyulai Gaál János, Fényes Szabolcs valami újat akartak írni nekem. Sorra készítettem a könnyűzenei felvételeket a rádióban. Aztán indult a Jazz-presszó sorozata a televízióban. Erdélyből átjött Kőrösi Jancsi jazz-zongorista, s ő is írt nekem improvizációkhoz témákat” (Esti Hírlap, 1996). Egy rövid szerepben filmszínészként is kipróbálhatta magát: a Lopott boldogság című filmben egy jazzénekesnőt alakított. Ezzel egyidőben elkezdődött külföldi karrierje is, így például részt vett a legelső Monte Carlói jazzfesztiválon, illetve fellépett Varsóban és Nyugat-Berlinben is. A minisztérium még az 1965-ben létrejött konzervatóriumi jazz tanszék tanárának is felkérte Szirmayt, ezt azonban nem vállalta az énekesnő. Ugyanebben az időben több Qualiton-lemezfelvételen is közreműködött: hallhatjuk hangját egy 1964-es szólólemezen, amelyen örökzöldeket, musical-témákat és magyar slágereket adott elő; illetve a Modern Jazz című hanglemezsorozat legelső kiadványán. Ez utóbbi felvétel kapcsán a következőket írta Pernye András a Muzsika hasábjain: „[...] Szirmay Márta ma már vitán felül Európa egyik legjobb (ha nem a legjobb) jazzénekesnője. Hatalmas terjedelmű, érzelmileg és művésziileg egyaránt maximálisan kitöltött és átlelkésített hangja van, és egyben bámulatos improvizációs készséggel rendelkezik.” Mikor a Film Színház Muzsika című folyóirat hangterjedelméről és zenei tanulmányairól faggatta, a következőket mondta el

Szirmay Márta nagy sikert aratott Szokolay Sándor Vérnász című operájának ősbemutatóján

A Trubadúrban Azucena szerepét alakította

Jelenet Richard Strauss Salome című operájának egy dél-afrikai előadásából (1987)

az énekesnő: „Alsó f-et és felső b-t énekelek. Ez csak a könnyű műfajban csoda, Wagnerhez például – sajnos – még kevés. Jazzt? Soha nem tanultam sehol, csupán érzem – úgy, mint a magyar népdalt. Véleményem szerint minden muzsikára lehet improvizálni annak, aki harmóniát érez. Egy-egy pillanatnyi disszonancia? Még érdekessé is válhat.”

Hirtelen ugrás az Opera színpadára

Befutott jazzénekesnőként 1964-ben úgy döntött: végre követi régi álmát, hogy operaénekesnő váljék belőle. A dolgok meglepően könnyen, szinte mesébe illően alakultak, ami részben annak is köszönhető, hogy neve akkorra már széles körben ismertté vált. „Egyszerűen beszéltem az Operaházba, és azt mondtam: »Az Operánál szeretnék énekelni!« Mire azt válaszolták: »Rendben van, ha tud énekelni, bizonyítsa!« Így tettem hát, és fel is vettek. Mindenesetre azért előbb még szereztem egy énektanári diplomát is.” El kellett azonban tennie egy kis időnek, mire az opera világában is nevet szerzett magának a művésznő. Első alakítása Ulrica szerepe volt az Álarcosbálban, majd nem sokkal később az Anya szerepét énekelhette Szokolay Sándor Vérnász című operájának bemutatóján, amely relevációnak számított akkoriban. Jazzénekesi múltja mellett kezdetben némi előítélettel fogadták. „A jég akkor tört meg, amikor a harmadik évben Kodály Székely fonójának bemutatójára készültünk. A próbák során a hátam mögött nagyon nagy volt a sustorgás, hogy így jazz meg úgy jazz! Kodály Zoltán volt az, aki feljött a színpadra, megütögette az arcomat és azt mondta: »Maga csak nyugodtan énekeljen jazzt! Biztos, hogy amit a jazzből profitál, az a klasszikus

zene hasznára válik!« Akkor egy ideig csönd lett! Pedig ez nevenséges dolog volt, mert én már gyerekkoromban koncerteztem, mint klasszikus zongorista. [...] Az, hogy a könnyűzenében karriert tudtam csinálni, azt jelentette, hogy klasszikus tanulmányaim közepette már sikeres voltam. De hát nálunk nem szeretik, ha valaki több műfajban is tehetséges, azt szeretik, ha mindenkinek van egy fahija, és nem eszi el más kenyerét...” (Esti Hírlap, 1996).

1966-ban megkapta a Liszt-díjat, majd 1968-ban Bécsben is megismerhették nevét – mint mezzoszoprán- és alt-énekes. Nem sokkal később már olyan városok operaszínpadán énekelt, mint Basel, Köln, Hamburg, Frankfurt, München, Genf vagy Barcelona. Ezen időszakban énekelte az említettekén kívül Azucena szerepét A trubadúrban, Mrs. Quickly-t Verdi Falstaffjában vagy Bizet Carmenjét, amelyhez a hetvenes években társultak a Wagner mezzó- és alt-szerepek: Erda, Waltraute és Fricka, illetve Richard Strauss Elektra és Salome című operáinak mezzó szölamai. 1972-ben került először kapcsolatba a kölni Operával – Kertész István karmester meghívására. 1978-ban férjével, Mánfai Csaba költővel az akkori NSZK-ban telepedett le. „Budapesten azt éreztem, hogy a bölcsőm szűk. Ahogy Kaposvár, ahol születtem, egy idő után szűknek bizonyult, ugyanúgy itt is. Bennem van egy dinamizmus, és úgy éreztem, mennem kell. Úgy éreztem, ki kell próbálnom magam. A másik döntő ok az volt, hogy a családom német származású, ezért számomra természetes volt, hogy nem New Yorkban, nem Párizsban, hanem Németországban fogok élni. Kölnben telepedtem le, de ennek semmi jelentősége nem volt, mert mindig úton voltam. Az életem úgy telt, hogy egy évből tíz hónapot mindig utaztam.”(Esti Hírlap, 1996).

A befutott énekesnő

Az 1970-es évek végétől Szirmay Márta nem szerződött egyetlen operaházhoz, társulathoz sem, így alkalmat nyílt rengeteg rendezésben, különböző karmesterek keze alatt dolgozni. Egyik legjelentősebb alakítása a londoni Covent Garden színpadán, Richard Strauss Elektrájában Klütaimnesztra szerepe volt, amelyet Carlos Kleiber vezényelte alatt énekelt. „A Covent Garden egész biztosan nem látott még jobb Klütaimnesztrát, mint Szirmay Márta. Minden egyes hangot elénekelt – tisztán, mindenféle túlzás nélkül. A játéka királyi és méltóságteljes volt” – írta a London Opera Diary az 1977-es előadás után. Később a Walesi Nemzeti Operával előadott Trubadúr-előadásról írt kritikában a következőképpen említik nevét: „Szirmay kisaszony bristoli debütálása során emlékezetes hangjáról tett tanúbizonyságot – nem különösebben csinos, de erőteljes és a színskála minden fokát képes megmutatni énekével.” Emlékezetes alakítást nyújtott a Ringben a Solti György vezényelte BBC Szimfonikusok koncertjein, amelyekre szintén jó szívvel gondolt vissza. „Anglia a második hazámá vált. Rengeteg ottani nagyvárosban jártam már egy-egy vendégszereplésem kapcsán, illetve olyan zenei fesztiválokon, mint például az edinburgh-i Stravinsky Fesztivál.” (Opern Welt, 1987).

Portré az 1980-as évekből

Operaszerepei mellett önálló dalesteket is adott; repertoárja Händel oratóriumaitól Schuberten, Saint-Säens-on és Mahleren át Gershwinig és Stravinskyig terjedt. A budapesti Magyar Nemzeti Galériában adott dalestjéről írt recenzióban – amelyen Brahms és Kodály műveit adta elő az énekesnő – a következőket olvashatjuk: „Szirmay Márta kiegyenlített hangon, atmoszférateremtő erővel, a jellegzetes brahmsi hangütésekre biztonsággal rátalálva tolmácsolta a dalokat. [...] A három árvát, a Kádár Katát, A rossz feleséget és a Kitrákotty mesét a stílus, a zenei nyelv értésének olyan anyanyelvi szintjén teremtette újra Szirmay Márta, a ballada-hangvételt olyan tökéletes azonosulással idézte fel, mintha ezek a művek neki készültek volna.”

Túl az operán

Szirmay Márta életművéhez hozzátartoznak az aránylag ritkán készített, de annál értékesebb lemezfelvételek. Összesen kilenc klasszikus zenei lemez – köztük hat a Hungaroton gondozásában – és az említett két Qualiton-lemez mellett még egy 1989-ben, a nagyszerű klarinétossal, Dudás Lajossal közösen készített jazz CD-je jelent meg. A hosszú, egyenes hajú énekesnő nemcsak hangjával, de megjelenésével is felkeltette a sajtó érdeklődését. Egy magyar nyelvű magazincikk például beszámol nem éppen hétköznapi stílusáról. „A szokástól eltérően öltözködöm, ez sokakat meglep. De tiszteletben tartom azt az elvet, hogy mindenki úgy öltözködjék, ahogyan szeret, nem kritizálok másokat. [...] A rendszerességet csak a hivatásomban, az éneklésben kedvelem. Ott szigorú fegyelem köt, a zenében megengedhetetlen a pontatlanság. A divat, az öltözködés a feloldódás, a rendszertelenség – a rendben.” Az előadóművészet mellett fontos volt számára a tanítás is, amelyről a következőket mondta el az Esti Hírlapnak: „Zenepedagógiai munkásságom lényege: az énekesnek meg kell adnom mindent, ami a karrierje szempontjából szükséges. Értem ezen a lelki nyugalmat, az egyéni stílus megalapozását, a technikai tökélyt. Mert ma már nem lehet egy gyereket tizenöt-húsz évig azzal áztatni, hogy fiam, egyszer majd nagy énekes leszel. Átugrani bizonyos dolgokat nem kell, nem is lehet. De úgy gondolom, öt év az alapozásra elegendő. Ennyi idő alatt sínre kell tenni egy énekest. A zenepedagógusi munka nagyon sok örömet jelent számomra, az jelenti nekem a boldogságot. És én boldog ember vagyok!”

Jelenet Respighi: A láng (La fiamma) című operájából

Forrás: Dévény Anna archívuma. Budapest

Egy polihisztorra emlékezve – Tiszay Andor emlékszoba Pécssett

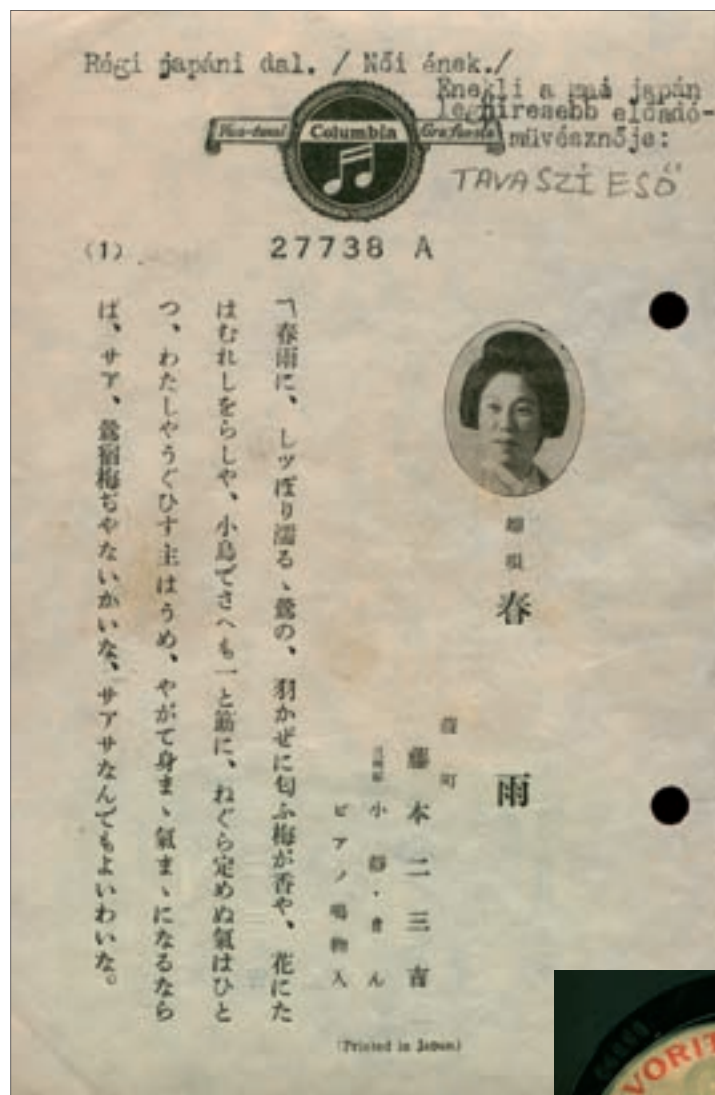
Az 1960-as évek második felében ismerkedtem meg Tiszay Andorral, amikor – kezdő lemezgyűjtőként – nap mint nap találkoztam vele a budapesti Zenei Antikváriumban, valamint az akkor még 78-as fordulatú lemezeket és használt nyugati mikrolemezeket is forgalmazó Rózsavölgyi Zeneműboltban. Tiszay igen jelentős, szerteágazó, sok népzenei – afrikai, ázsiai és európai – hanganyagot tartalmazó, elsősorban sellaklemezekből, kisebb részben mikrolemezekből álló hanggyűjteménye egészen különleges és egyedi volt. Sok tekintetben kiegészítette az általam akkoriban ismert, mára már részben elfelejtett könnyűzenei gyűjtők anyagát. Nem kisebb jelentőségű volt a papír alapú dokumentációja.

◆ Simon Géza Gábor

Az 1980-as évek végén, Tiszay Andor halála után özvegye eladta a gyűjteményt, amely közreműködéssel került Pécsre, nevezetesen a Pécsi Nyári Színház könyvtárába. A színház felszámolása után az eredeti, özvegyi akarattal ellentétben a Tiszay Gyűjteményt kettészakították. A papírananyag a Ságvári Endre Művelődési Házban (ma: Pécsi Harmadik Színház) talált otthonra, míg a hanghordozókat csatlakozó gyűjteményként átvette a Pécsi Hangtár (Marton-Bajnai Alapítvány). A Csorba Győző Megyei és

A Tiszay Andor Emlékszoba a pécsi Csorba Győző Könyvtárban nyert méltó elhelyezést

zenei felvételeket tartalmaz. A gyűjtemény legjelentősebb kincse az egzotikus népzenei felvételek gyűjteménye, amely Magyarországon az egyetlen ilyen jellegű komolyabb gyűjtemény. A Tiszay Andor szoba alkalmas kamarahangversenyek tartására, kutatásra vagy épp oktatásra is.

A polihisztor Tiszay Andor (Győr, 1900. július 5. – Budapest, 1986. február 19.) rendkívül sokoldalú kulturális tevékenységét hosszú oldalakon keresztül lehetne sorolni. A hatéves korában gyermekszínészként indult Tiszay harmincesztendősen az Operaház segédrendezője lett, 1945-ben ugyanott főtítkárrá vált. Napilapokba, irodalmi és színházi folyóiratokba – Színesek Lapja, Színházi Magazin, Délbáb – írt. Munkatársa volt a Színészeti Lexikonnak (1930), a Magyar Színművészeti Lexikonnak (1929-31). Az 1930-as években szerkesztője volt a rövid gramofonlemez-recenziókat is közlő Új Magazinnak. 1944-ben Falk Gézával együtt szerkesztőként jegyezte a mindmáig alapműnek számító kétkötetes Magyar rádióhallgatók lexikonát. 1945 őszétől egészen 1961-ig a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiai osztályát vezette. Nyugdíjasként még negyedszázadon keresztül lankadatlanul gyűjtötte a színház-, zene- és hanglemeztörténeti anyagokat. Gyűjteményéből sokat profitált a Magyar Rádió, ahol szinte folyamatosan tevékenykedett, de készített tanulmányokat a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete részére is. Az évek folyamán számos regényt fordított. Külön megemlítendő A néger is ember. Amerikai-néger költők antológiája című, 1948-ban megjelent kötet, amely-

Városi Könyvtárban működő kollégáknak végül 2012 nyarán sikerült az anyagot újraegyesíteni, és annak a Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont zenei részlegében önálló Tiszay Andor szobát biztosítani. Ennek hivatalos megnyitójára az Országos Könyvtári Hét keretében került sor. 2012 októberében, a Tiszay Andor-esten részletesen bemutatam a művész munkásságát. A Pécsi Hangtár (Marton-Bajnai Alapítvány) a hozzákerült hangzó anyagokat térítésmentesen átadta a könyvtárnak és így a Tiszay-gyűjtemény 2014 tavaszától jogilag is ismét teljesen önálló kollekciónak szerepel a Tudásközpont negyedik emeleti helyiségében.

A zenei gyűjteményi állomány főleg szabadpolcokon, illetve tömör raktárban helyezkedik el. 22 lehallgatóhely szolgálja a használókat. A zeneszobában helyezték el a muzeális értékű Tiszay Andor gyűjteményt, amely 78-as, 33-as és 45-ös fordulatszámú hanglemezekon klasszikus zenét, valamint ragtime-okat, jazz-, tánc- és szórakoztató-

ben több jazzvers is szerepelt – Langston Hughes és mások tollából.

Tiszay Andor bejárta Európát, Észak-Afrikát, Kis-Ázsiát. Többek között volt világjáró újságíró és varietében artista. Azt tudnunk kell, hogy ez utóbbi szó nemcsak a mai cirkuszi artistavilágot foglalja magában, hanem annál lényegesen szélesebb értelmű volt. Artisták voltak – és mint ilyenek, a Magyarországi Artista Egyesület (M.A.E.) tagjaiként, annak tagsági igazolványával szerepelhettek – a különböző rendű és rangú szórakozóhelyek, mulatók táncművészei is. A szólóban, duóban, trióban, néha ezeknél jóval nagyobb formációkban is fellépők az eredeti népi

Illusztrációink Tiszay Andor gyűjteményéből származnak

táncok és a hagyományos keringők mellett a századfordulón előretörő első szalontáncok (tangó, cake walk, ragtime, two step, one step, foxtrott, azaz a jazztáncok) hírhívői voltak a helyi közönségnek.

A hagyaték különösen értékes egyedi darabjai azok a népzenei felvételek, amelyeket elsősorban világszerte útjain szerzett be Tiszay Andor. Ezeket a hangfelvételeket a gramofonlemez-készítő expedíciók rögzítették, Európán kívül elsősorban Ázsiában és Afrikában. A terjesztés azután az egész világon megkezdődött – hol több, hol kevesebb sikerrel. A színes katalógusokból való rendelés viszont gyakorlatilag mindenhol lehetséges volt, s így amikor huzamosabb ideig Budapesten tartózkodott, akkor Tiszay Andor is megrendelhetette bármelyik 78-as fordulatú gramofonlemez, amely a kiadók/kereskedők népzenei katalógusában szerepelt. Ezeket igen rövid idő, általában maximum egy hét múlva(!) már be is illeszthette gyűjteményébe.

A Tiszay-gyűjtemény jeles darabjai azok a hangfelvételek, amelyek közvetlenül is kötődnek Pécshez, illetve a környező vidékekhez. Az egykori Monarchia-beli Császári és Királyi „Frigyes főherceg” 52. gyalogezred zenekara stábhelye Pécssett volt, és Scharf Károly karmester vezetésével több tucat hangfelvételt készítettek az Első Magyar Hanglemezgyár (EMH) saját lemez márkája részére. Ezek tölcse-res hangfelvételi technikával, átlagosan három perc alatt készültek el az EMH budapesti, Práter utcai stúdiójában,

amely az első, állandó, folyamatosan működő magyar hangfelvételi stúdió volt. Az illusztráción szereplő Ari keringőt és a szerzőt, a bajor Franz Strausst (1822–1905) mára már elfeledték. A maga korában viszont a darabnak csak ebből a katonazenekari felvételéből minimum négy különböző kiadása volt, többek között az EMH hangfelvételeket felhasználó Premier lemez márkán.

Szintén Budapesten, az Odeon helyi stúdiójában készült, de immár egy mikrofonos hangfelvételi technikával Kalmár Pál, valamint Magyar Imre és cigányzenekara kíséretében a Mecseki csárdás. Az Ormánysági népdalok Zakál Dénes-féle feldolgozása igazi unikum. Egy igen rövid ideig működött magyarországi vezérképviselet, Marnitz Frigyes alapvetően hangszerkereskedéssel foglalkozó cége Budapesten, a frissen beérkezett német hangtechnikával készítette a világszínvonalú Imperial felvételeket. Ezeket a sellak alapanyaggal Magyarországnál sokkal jobban ellátott német birodalomban, rendkívül jó minőségben gyártották, és végtermékként szállították Budapestre. Itt már csak a hanglemezek papírtasakja készült, és természetesen itt is csomagolták és készítették elő a szállítmányokat a kereskedelem részére.

A Tiszay-gyűjtemény papíralapú anyagai között könyvek, plakátok és színlapok találhatók. Ezek – a részben már digitalizált hangfelvételekkel egyetemben – még hétvégén is várják az érdeklődőket Pécssett, az Universitas utca 2/a alatti gyönyörű, modern épületben.

Átadtuk a 2014-es Gramofon-díjakat

Az ünnepélyes díjkiosztóra – amelyet a Medveczky Ádám vezette Duna Szimfonikusok hangversenye követett – december 12-én került sor a Duna Palotában. A két fődíjon kívül öt kategória győztesei vehették át a kitüntetést. Büszkék vagyunk arra, hogy 2001-ben alapított díjunkt nemzetközi szinten is egyre komolyabban veszi a szakma és a közönség.

◆ Gramofon-összeállítás

Babos Gyula, a jazz kategória fődíjasa két nappal korábban, Makrokozmosz című koncertjével összekötve, a Művészeket Palotájában vette át díját. A klasszikus zenei fődíjat a Duna Palotában megrendezett koncert karmestere, Medveczky Ádám kapta. Az öt lemezdíjkategória nyertese: Baráti Kristóf és Würtz Klára, Alexander Melnikov, Isabelle Faust és Jean-Guihen Queyras lemeze, Philippe Jaroussky, a Grecsó Open Collective és Gregory Porter. A díjazottakról ezúttal is egy jól bevált, alapos, háromlépcsős rendszerben született meg a döntés: elsőként a Gramofon 18 szakkritikusa tette meg javaslatát a jelöltekre, majd az International Classical Music Awards (www.icma-info.com) zsűritagjai (összesen tizenhét fő, köztük Retkes Attila) választották ki a döntőbe jutó neveket. Közülük Retkes Attila főszerkesztő, Bércesi Barbara főszerkesztő-helyettes, a Gramofon főmunkatársai és néhány szakkritikus választották ki végül a nyerteseket.

Az év magyar klasszikus hanglemeze díjat Baráti Kristóf és Würtz Klára Brahms: Hegedű-zongora szonáták című lemeze kapta. „E műveket sok nagy hegedűs és zongorista játszotta fel, de így sosem. [...] Mindkét muzsikuskülönlegesen finoman és kidolgozottan játszik, így az interpretációk annak is folytonos meglepetéssel szolgálnak, aki jól ismeri ezeket a darabokat.” – írja Zay Balázs a Gramofon hasábjain. Az év külföldi klasszikus hanglemeze – instrumentális kategória győztese Alexander Melnikov, Isabelle Faust és Jean-Guihen Queyras CD-je, amelyen Beethoven-triók hallhatók. „Élvezet hallgatni Melnyikov restaurált Graf-fortepianójának egybefonódását Faust »Csipkerózsikának« nevezett Stradivariójával és Queyras 17. század végi csellójával. Ám nem csupán a különleges hangszerek teszik egyedivé e lemezt, hanem ahogyan formálnak, tagolnak, ahogyan együtt lélegeznek.” – írja Kovács Ilona. Az év külföldi klasszikus hanglemeze – vokális győztese Philippe Jaroussky kontratenor énekes lett Farinelli – Porpora áriák című CD-jével. Lehotka Ildikó a következőképpen méltatja Jaroussky-t: „A lassú áriákban csodálatos hangulatot teremt, olyan kifejezőerővel, mely rabul ejti a hallgatót.”

Az év magyar jazzlemezéért járó kitüntetést a Grecsó Open Collective Síkvidék című kiadványa kapta. „[...] a szaxofonosról ugyanis mindig megjósolhatatlan, mi lesz a következő akciója, a dekonstruktív hip-hop világába kalandozik, vagy épp a jazz modális/avantgárd/free hagyományaihoz tér vissza ironikus kerülőkkel. Soha nincs tehát »folytatás«,

A klasszikus zenei fődíjat lapunk főszerkesztője, Retkes Attila adta át Medveczky Ádám karmesternek

csak új állomások léteznek, amelyek egyszerre mutatnak valamit a már ismert és a még ismeretlen muzsikusból. [...] Grecsó egyaránt eredeti és egyedi mindhárom most használt hangszerén, mégis a szaxofon-basszusklarinét-fuvola hármás Eric Dolphyt idézi, miközben a Nesztor Ivánnak dedikált Iván gyermekkorában inkább Roland Kírk vidám álmvilágára emlékeztet a basszusklarinéton játszott melódia.” – olvashatjuk Máté J. György recenziójában. Az év külföldi jazzlemeze 2014-ben Gregory Porter Liquid Spirit című korongja lett. „Soul-töltetű, de attól még szintiszta jazzt hallunk új, harmadik szerzői lemezén, ami egyértelműen, és egyben a Blue Note legmerészebb reményeinek megfelelően a beérkezés albuma, amúgy hősünk most negyven, szóval nincs is ezzel semmi gond.” (Zipernovszky Kornél)

Az adventi díjátadó ünnepi hangulatát biztosította a Duna Palota hangversenyterme és a Duna Szimfonikus Zenekar koncertje, amely teltház előtt zajlott. A Gramofon szerkesztősége és kiadója ezúton is gratulál az évi díjazottainak. Az egyes kategóriák döntőbe jutott felvételeiről született egy cikksorozat a Gramofon.hu internetes oldalunkon, ahol a korábbi Gramofon-díjazottakról is található információk. 2015-ben pedig már arra készülünk, hogy 15. alkalommal adhatjuk át szakmai elismeréseinket – a klasszikus zene és a jazz arra méltó, hivatott képviselőinek.

Az ICMA 2015. évi fődíjasai:

Dmitrij Kitajenko és Christian Tetzlaff

Január 20-án megszületett a döntés az International Classical Music Awards (ICMA) ez évi díjnyerteséről. Dmitrij Kitajenko karmester életműdíjat, Christian Tetzlaff hegedűművész pedig Az év művésze kitüntetést veheti majd át március 28-án, Ankarában.

❖ Könyves-Tóth Zsuzsanna

Az International Classical Music Awards (www.icma-info.com) egy olyan rangos szakmai díj, amelynek nemzetközi zsűrije összesen tizenhét főből áll. Olyan klasszikus zenei folyóiratok, rádiók, internetes portálok főszerkesztői hozzák meg a döntést, mint az Andante, a Crescendo, a Fono Forum, a Kultura, a Musik & Theater, a Scherzo, vagy a Gramofon, amelyet főszerkesztőnk, Retkes Attila képvisel. Összesen huszonhárom kategóriában osztják ki évről évre a díjakat, amelyeket idén március 28-án, Ankarában vehetnek át a győztesek. Rémy Franck, a luxemburgi Pizzicato magazin főszerkesztője a következőket mondta a Gramofonnak az idei eredményről: „A mi feladatunk, hogy támogassuk a hanglemezkidatást és azokat a művészeket, akik megfelelnek az általunk felállított magas szakmai elvárásoknak. A 2015-ös eredmény nagyon szoros versenyben született, jelzi a zsűrink sokszínűségét, és megmutatja olyan irányú törekvéseinket, hogy ne pusztán az eladási adatok alapján döntsünk, hanem a hanglemeszakma mélyére tekintve kutassuk fel az igazán különleges felvételeket.”

Az életműdíjat Dmitrij Kitajenko orosz karmester nyerte el 2015-ben. Kitajenko olyan zenekarok állandó vendége, mint a Berlini Filharmonikus Zenekar, a Lipcsei Gewandhaus Zenekar, a Müncheni Filharmonikus Zenekar vagy a Budapesti Fesztiválzenekar. Évtizedeken keresztül a Kölni Gürzenich Zenekarral áll szoros kapcsolatban, 2009 óta pedig tiszteletbeli karmestere az együttesnek, amellyel számos sikeres lemezfelvételt készített – többek között Sosztakovics, Prokofjev vagy Csajkovszkij műveiből. A karmester Szentpétervárott született, ahol a Rimszkij-

Dmitrij Kitajenko

Christian Tetzlaff

Korsakov Konzervatóriumában tanult. Később Hans Swarowsky és Karl Österreicher legendás karmesterosztályába járt Bécsben. 1969-ben megnyerte a Nemzetközi Herbert von Karajan Karmesterversenyt, amely hozzásegítette első állandó karmesteri posztjához a Moszkvai Filharmonikusoknál. 1990-ben Nyugat-Európába költözött, ahol hamar nemzetközi hírnévre tett szert. Rémy Frank így nyilatkozott a dirigensről: „Dmitrij Kitajenkóban egy olyan karmestert tisztelhetünk, akinek háta mö-

gött rengeteg elsőrangú lemez, köztük Sosztakovics, Prokofjev, Szkrjabin és Csajkovszkij összes szimfóniájának felvétele áll. Úgy vette lemezre e műveket, mint az elmúlt évszázad legnagyobb dirigensei.”

Az év művésze díjat Christian Tetzlaff német hegedűművésznek ítélte oda az ICMA zsűrije. Tetzlaff Hamburgban született amatőr zenész szülők gyermekeként. Hatéves korában kezdett hegedűn és zongorán tanulni, felsőfokú tanulmányait a Musikhochschule Lübeckben, később pedig a Cincinatti Egyetemen végezte. Neve huszonkét évesen vált nemzetközileg ismertté, amikor Schönberg Hegedűversenyét játszotta a Clevelandi Szimfonikusokkal és a Müncheni Filharmonikusokkal. Lemezre vette többek között Beethoven hegedűre és zenekarra írt műveit a zürichi Tonhalle zenekarával vagy Schumann zongorás trióit, amellyel 2012-ben Gramophone-díjat is nyert. Egy 2014-es kritikában a következőket olvashatjuk művészetéről: „Tetzlaff fenomenális: úgy játszott, hogy azt látni kellett élőben, hogy az ember elhiggye, amit hall. Lenyűgöző a technikája, csakúgy, mint kintartása a mű egész ideje alatt.”

A további három főbb kategória nyertesei a következők: Az év fiatal vokális művésze **Jodie Devos** huszonhat éves belga énekesnő; Az év fiatal instrumentális művésze pedig **Jury Revich** huszonhárom éves orosz hegedűs. Az év kiadója a német **Accentus** lett, amelyet öt éve alapítottak Lipcsében. A fődíjasokról egy cikksorozatban olvashatnak majd bővebben a Gramofon.hu oldalon. ■

A díjazottak teljes listája megtalálható a következő linken:
<http://www.icma-info.com/winners-2015>

Jelentés a legendás Liceuból

Január végén rendezték Barcelonában az 52. Francisco Vinas nemzetközi énekversenyt, amelybe – a Metropolitántól a Scaláig a világ nyole nagy operaházában tartott – előválogatók után a legjobbak jutottak. A versenyre 61 országból 607 fiatal jelentkezett, közülük 336-at engedett a zsűri Barcelonába. A 25 ezer eurós nagydíj mellett idén még öt díjat és tizennyole különdíjat is kiadtak. A 13 fős nemzetközi zsűri rangját nagyban emelte, hogy tagja volt a világhírű bolgár szoprán, Raina Kabaivanska és a kiváló mexikói tenor, Francisco Araiza. Az elnök pedig a Liceu új művészeti igazgatója, Christina Scheppelmann volt.

➔ Lindner András / Barcelona

„Régóta foglalkoztatott már a Vinas, minden tanítványom szerette volna ugyanis ott megmérettetni magát. Vajon mi teszi annyira vonzóvá? Most, hogy itt lehettem, talán sikerült megfejtenem a titkot. Hihetetlenül erős a kisugárzása az egész városra, a lelkes közönség, de a szponzorok, a politikusok, a versenyt mesterien lebonyolító gárda egyformán

A Vinas Énekverseny fődíjasai:
Benjamin Bliss, Olga Kulchynska és Anatoli Sivko

abban érdekelt, hogy ez a nagy hagyományú verseny szinte lángoljon” – osztotta meg érzéseit a Gramofonnal Francisco Araiza. Lelkesen dicsérte a szervezést Raina Kabaivanska is, mondván: az egész világból Barcelonába hozták a tehetségeket. Ugyanakkor arra is rámutatott, hogy alig volt mezzoszoprán és kevesen képviselték a bariton, illetve basszus szólamot is. Sok szoprán indult (274), és feltűnően nagy számban jelentkeztek tenorok is (133), de az is meglepő volt, hogy a 61 ország közül Korea dominált (157) és csak utána következett Oroszország (63), Olaszország (43), illetve Spanyolország (34 fő). Az elhangzó áriák

Találkozás a híres primadonnával, Raina Kabaivanskával

A közelmúltban az egész zenei világ megünnepelte a világhírű bolgár szoprán, Raina Kabaivanska 80. születésnapját. Az idei Vinas-verseny zsűritagja, aki közel ötven évvel ezelőtt Desdemonaként és A végzet hatalma Leonórájaként óriási sikerrel mutatkozott be Budapesten is, rövid interjút adott a Gramofonnak.

Gramofon: Milyenek itéli a Vinas művészi színvonalát?

Raina Kabaivanska: Nem igazán szeretem a versenyeket. Az éneklés ugyanis rendkívül személyes dolog, mindenki másként énekel, másképpen formálja a hangokat. Három helyen tartok mesterkurzusokat: Sienában, Modenában és Szófiában, így alkalmam van sok jó énekest hallani. Legismertebb tanítványaim – Maria Agresta, Veronica Simeoni és Andrea Caré – mind nagyszerű énekesek, utóbbi most lép fel majd a Liceuban, a Normában. A Vinason is szép számban hallottam tehetségeket, a nagy operás vocék

azonban hiányoztak. Ugyanakkor sokan rendkívül vonzóak voltak, de hát a szép külső már követelmény, az opera olyan manapság, akár egy revü.

G.: Mintha jó ideje valóban nem a hangi szépség lenne a legfontosabb...

R. K.: Én még egy nagy énekes nemzedék tagjaival énekeltem együtt. Partnerem volt Mario del Monaco, Franco Corelli, Richard Tucker, Piero Cappuccilli... Hatalmas hangok! A mai nemzedék más, megnőtt ugyanis a rendezők szerepe, akik a formás alakot, a művészi játékot részesítik előnyben. Az én időmben, ha valakinek szépen szárnyaló hangja volt, már biztosítva is volt számára a nagy karrier. Ma más a helyzet.

G.: 23 évesen Itáliába indult tanulni, és pár évre rá, 1961-ben már a Scalában is fellépett Bellini Beatrice di Tendájában. Szép startot vett.

R. K.: Hamar megtaláltam azt a tanárnőt, aki felkarolt. Zita Fumagalli nagy szoprán volt, de nála is legendásabb

Glucktól Korngoldig átfogták szinte a teljes operairodalmat, de persze Mozart, Verdi, Puccini dominált. Végig zongorán kísérték az énekeseket, a gálán azonban már a Liceu zenekara játszott, Geraszim Voronkov vezényletével.

Születik-e igazi új sztár?

A hosszabb időt a washingtoni operánál, aztán pedig vezérigazgatóként az Ománi Királyi Operaháznál eltöltő, és onnan öt évre most a Liceu élére emelt Christina Scheppelmann kiemelte, hogy sok volt a szép énekhang, de jóslásokba nem bocsátkozott, hogy születik-e igazi új sztár – azt csak az idő fogja eldönteni. A siker elengedhetetlen feltételei között a szép hang és jó technika mellett a muzikalitást, intelligenciát, a sugárzó személyiséget és a színpadi szereplésre vágyó akaratot említette.

A stuttgarti zeneművészeti egyetemen Hamari Júlia mellett professzorként oktató mexikói tenor két esetet vett górcső alá annak igazolására, hogy voltak résztvevők, akiket noha különleges tehetségnek érzett, mégsem kerültek a legjobban premizált énekesek közé. Az USA-ból érkező Lauren Michelle szoprán például csak egy különdíjjal gazdagodott, bár az elődöntőben remekelt. „Ő volt a favoritom” – árulta el Araiza, de ahhoz tartania kellett volna a színvonalat a fináléban is. Pedig megvan benne minden, ami a szép karrierhez kell: jó hangai adottságok, erő, energia, remek színpadi jelenlét. Ahogyan a 4. díjas koreai tenor, a 24 éves Beomjin Kim esetében is. Aki ha az utolsó fellépésén, a galaesten mutatott színvonalat a döntőben hozta volna, megnyerhette volna a versenyt – hangsúlyozta Araiza. Ha le tudja győzni félelmeit, ha nem akarja ső-

Jelenet Montsalvatge operájából, középen Ángeles Blancas

tétíteni a hangját, és ha nem fog újabb kilókat magára szedni, hanem inkább még lead a súlyából, amivel karcsúbbá teheti a tenorját, a nagy operák intendánsai is számolhatnak vele. A Liceu után most a Teatro Real igazgató Joan Matabosch a többi győztesrel együtt már meg is hívta vendégfellépésre Madridba.

Noha csak 5. díjat nyert a 29 esztendőes amerikai tenorista, Matthew Grills, már az elődöntőben is nagy sikert aratott Tonio áriájával Donizetti Az ezred lánya című operájából. Jó a technikája, amit a fináléban Rossini Hamupipókéjéből a népszerű ária könnyed tolmácsolásával újra bizonyított. Énekel a Szóktetésből és a Don Giovanniból is, és jó Mozart énekesnek is elkönnyvelhettük. A legjobb Mozart énekesnek járó külön díjat mégsem neki, hanem egy másik amerikai tenornak, Benjamin Blissnek ítélték, aki az egyik második díjat is hazavihette (a 3. díjat nem adták ki). Ő volt a nagy rejtély számomra, mert egyik produkciójával

Rosa Ponselle, akivel 1962-ben, New Yorkban hozott össze a sors, később pedig belépett az életembe Rodolfo Celletti is. Mindhárman segítettek, és hálás lehetek, hogy az autentikus régi nagy éneklési módot elsajátíthattam.

G.: A számos sztártenor közül ki maradt meg leginkább az emlékezetében?

R. K.: Számomra Jon Vickers volt az ideális partner. Sok Otellóban léptünk fel együtt, de a Bajazzókban is

Karajjával. Vickers különösen nagylelkű volt, nem mellesleg kimagasló képességű színész. De szívesen emlékszem Pavarottira is, mert rendkívül tisztességes volt. Remek memóriával és hihetetlen énektechnikával rendelkezett, vagyis korántsem csak hangjának szépségével ragadta meg az embert.

G.: Ön legtöbbször talán a Tosca és a Pillangókisasszony című szerepeit énekelte, bár repertoárján Glucktól Spontinín át a nagy Bellini- és Verdi-szerepekig sok főhős nő szerepelt.

R. K.: Toscát utoljára Parmában, a Pillangókisasszonyt pedig a veronai Arénában alakítottam. Utóbbi helyen ötezer néző előtt éreztem igazán, mennyire szeretnek az emberek.

G.: Ma énekiskolája és alapítványa is van, amellyel a tehetségeket támogatja.

R. K.: Nehéz idők járnak. Minden fiatal énekes az operaszínpadra vagy tévés szereplésre vágyik. Nem szerencsés, ha a fiatalok a sikerhez vezető könnyebb utat keresik. A Vinason is több mint hatszázán indultak, és mindegyikük nyerni akart. A paradox az, hogy mindenkiből bizony nem születet sztár.

María Bayo a Poulenc-darabban

sem tudott meggyőzni, kivéve az elődöntő zarzuela áriájával. Bliss mellett a 27 éves belorusz basszista, Anatoli Sivko lett a másik második díjas (szerintem az egyenlők között ő volt az első). Mesterien tolmácsolta a gálán Rahmanyinov Aljeko című operájából a kavatinát, és a fináléban még Verdi Ernaniájából is előadott egy áriát. Januárban a londoni Covent Gardenben is debütált Verdi Az álarcosbáljának Samuel szerepében – Hvorostovsky, Monastyrska és Calleja partnereként. Amszterdamban hamarosan Stravinsky A csalóányában szerepel, míg Rómában Csajkovszkij Pikk dámájában Narumovot énekli. Repertoárján az orosz operák és Verdi darabjai dominálnak.

Sivko mellett kimagaslott a mezőnyből a nagydíjas, 24 esztendő ukrán szoprán, Olga Kulchynska, aki a döntőben Rimszkij-Korszakov és Stravinsky egy-egy operájából adott elő részleteket, majd a gálaesten Gounod Rómeó és Júliájának slágeráriáját és Bellini Puritánokjából Elvira nagyáriáját tolmácsolta magabiztosan. „Moszkvában élek és a Bolsoj szólistája vagyok” – mutatkozott be a Vinas győztese, és elárulta, hogy a nagyszínház társulatával Rimszkij-Korszakov A cári menyasszony című darabjában már Bécsben és New Yorkban is fellépett. Hangja lírai koloratúr szoprán, de „inkább lírai, mint koloratúr”. Az ukrán énekesnő két mesterkurzuson tervezi csiszolni a tudását, a 81 éves Renata Scottónál, illetve Mariella Devianál, aki 67 évesen még ma is szerepel.

A sok tenorinduló Araiza szerint csupán szerencsés véletlen. A tenor most is hiánycikk – a kiváló tenor még inkább. Ezért is volt jó hallani az ominózus koreai énekest, akinek architektúráját tekintve remekül képzett a hangja. Érdekes volt az is, amit a koreaiak dömpingjével kapcsolatban mondott. „Manapság ők exportálják a legtöbb operaénekest a világnak”. Szeretik a nyugati zenét, amit sikerült is a magukévá tenni, „áldott” gégefővel rendelkeznek, szépen formálják a hangokat a kerek magánhangzókkal, ráadásul biológiailag is erős felépítésűek. A hetvenes-nyolcvanas években sok fiatal koreai indult útnak Európába, hogy ott tanuljanak. Legtöbbjük visszatért Koreába és most otthon tanít. Hihetetlenül jó énekes iskola született abban az országban, ahol a karaoke „nemzeti sport”, s ez is segíthet a rejtett hangok megtalálásában.

Montsalvatge és Poulenc

Az énekversennyel egyidőben, egy estén két egyfelvonásos kortárs operát is előadtak itt. A katalánok nemzeti szerzőjének számító Xavier Montsalvatge (1912–2002) Egy hang a távolból című romantikus operáját, illetve Francis Poulenc Magyarországon is játszott lírikus tragédiáját, Az emberi hangot. A francia opera 1959-ben Jean Cocteau, az 1962-es katalán miniópera pedig a komponista szövegére készült. A szinte teltházás nézőteret pásztázva feltűnt, hogy sokan nem öltöttek elegáns ruhát, bár az ilyesmi lassan mindenütt megszokott már. Helyi szokás ugyanakkor, hogy előbb tíz, majd öt perccel az előadás előtt figyelmeztettek a kezdésre, amit pontosan be is tartottak.

A két 20. századi opera szokatlannak tetsző egybefűzését több dolog igazolhatja. Mindkettőnek egy nő a főszereplője, és mindkettőben egy távol lévő férfi mozgatja a cselekmény szálait. A 40 esztendő, barcelonai születésű Paco Azorín rendezte a két operát, amelyeket elsősorban a két jeles szoprán, Ángeles Blancas és María Bayo rendkívüli feszültséggel teli színészi és hangigazításokkal vitt nagy sikerre. (Blancas annak a világhírű Ángeles Gulin szopránnak a leánya, aki 45-50 évvel ezelőtt Pesten is fellépett óriási sikerrel.) Montsalvatge darabjában Angela, a vak özvegy férje, Claudio halála előtt rögzített hangüzenetét hallgatja szalagról, míg Poulenc elhagyott asszonya kétségbeesetten kapaszkodik a telefonba, mert abban reménykedik, hogy a vonal végén lévő volt szerelme talán mégsem szakít vele. Azorín az operaház Obertura című magazinjában arra a közös vonásra is rámutat, hogy itt mindkét nő vesztes. A színpadkép is tulajdonképpen azonos, de a katalán darabban a színpad fölött régi filmjelenetek pörögnek, amelyeken a még élő férj látható szemrehányó panaszkodás közben, hogy az asszony soha sem szerette. Más kérdés, hogy a vak nő ezt nem látja, csupán a szalagról hallja. Ebben a darabban a zenekar az árokban foglal helyet; Poulencnél viszont a rendező a kis orkesztert a színpad hátuljába helyezte, így a zene ott végig távolról szól. Előbbinél a főszereplő mintha kelepcebent lenne a nézők és a lelkiismeretének hangját megjelenítő kórus között, míg a La voix-ban közel kerül a nézőhöz. Azorín szerint ugyanis hallani kell a nő lihegését és érezni, ahogy a háttérből szóló zene szinte felénk taszítja.

A sokszor dallamos, ám néha modern, atonális Montsalvatge-zene, amely akár a bel canto karikatúrájának is tűnhet, végig lebilincsel. Angela szeretőt tart, de a darab drámai zárójelenetében már szinte az örület határán ordítja a fiatal Mariónak: „nézz a vak szemembe, magadévá tehetsz, de én nem kívánlak”. A fiú otthagya, a nő pedig szinte beleszerelmesedik halott férje hangjába. Poulenc műve formabontóan nem azzal ér véget, hogy a magára maradt nő megfojtja magát a kezében tartott telefon zsinórjával. A tragikus vég helyett Azorín olvasatában a záró hangok közben egyszerűen csak kísértal a színről.

Vonósnégyes és szonátaest

A Zeneakadémia gazdag tavaszi programkínálatából ezúttal a salzburgi Hagen Quartett; a sokszoros díjnyertes Baráti Kristóf és Würtz Klára; illetve Jordi Savall budapesti koncertjére hívjuk fel a figyelmet. Összeállításunkban megszólal Würtz Klára zongoraművész, akit külföldön sokkal jobban ismernek, mint szülőhazájában: hosszú ideje Hollandiában él, de gyakran koncertezik Kanadában és az Egyesült Államokban is.

◆ Könyves-Tóth Zsuzsanna

A vonósnégyest gyakran a zeneirodalom csúcsaként, a legkoncentráltabb, legintenzívebb, legnagyobb szellemi teljesítményt igénylő műfajként szokták említeni. Csak a legkiválóbb zeneszerzők képesek akár egy nagyzenekari anyagot mindössze négy hangszerre redukálni – úgy, hogy nem marad az embernek hiányérzete. Ahhoz, hogy egy vonósnégyes minden finomsága és tartalma élénk táruljon, egy olyan együttes előadására van szükség, amelynek tagjait hosszú és mély kapcsolat köti össze. Ilyen szempontból óriási előnnyel indul a salzburgi Hagen Quartett, amelynek alapítói családtagok. Bár korábban is gyakran összeültek egy-egy örömmzenélésre, 1980 körül döntöttek úgy, hogy professzionális szintre emelik „családi vállalkozásukat”. Az eredeti felálláshoz képest mindössze egy tagcsere történt az elmúlt huszonöt évben: Angelika Hagen helyét Rainer Schmidt vette át a második hegedűben. Repertoárjuk az egész vonósnégyes-irodalomból válogat, amit bizonyít április 23-ai koncertjük műsora is. Két népszerű Mozart-mű közt a klarinétművész-zeneszerző Jörg Widmann II. vonósnégyesét adják majd elő, amely Haydn: A Megváltó hét szava a keresztfán című oratóriumából merített ihletet.

A Brahms-lemezével 2014-ben Gramofon-díjat is nyert Baráti Kristóf és Würtz Klára május 15-én arra vállalkoznak, hogy két nap alatt három koncerten adják elő ugyancsak nemrégiben lemezre vett anyagukat, vagyis Beethoven összes hegedű-zongora szonátáját. Az, hogy e két nemzetközi hírű művész rendszeresen együtt játszik, tulajdonképpen egy véletlen műve. „Kristóffal 2010-ben ismerkedtem

meg a Müpa pódiumán. Az a hegedűművész, akivel eredetileg egy Beethoven-szonátát adtam volna elő egy Beethoven-maraton keretében, nem tudott időben odaérni. Kezdeni pedig kellett, telt ház és egy rádióstáb várakozott a teremben. Kristóf, bár hallgatóként volt az épületben, egy próba miatt a hegedűjét is magával hozta. Az, hogy végül is együtt álltunk a pódiumra, véletlen egybeesések és egy adag vakmerőség eredménye. A közös fellépés azzal a kellemes meglepetéssel szolgált, hogy bár előtte soha nem játszottunk együtt, nem is ismertük egymást, mégis egy nyelvet beszélve, egymás zenei gondolataira azonnal reagálva muzsikáltunk.” Így emlékszik vissza Würtz Klára első találkozásukra a hegedűművésszel. „A véletlen hozta sikeres kamarázást Beethoven összes szonátájának felvétele követte, majd a Brahms-összes. Jelenleg egy francia album van készülődésben, és ki tudja, lehet, hogy még Schubert összes hegedű-zongora műve is felvétellel kerül majd” – folytatja a művésznő. A maratonon Beethoven-koncertsorozatot nem csak a fanatikus rajongóknak ajánljuk; a zeneszerző minden szonátája külön univerzum egy adott forma keretei közt. „Ha kell, provokál, felráz, újra és újra elhalmoz bennünket meglepetésekkel és szépséggel: invenciója, gazdagsága kimeríthetetlen. Beethoven folyamatosan készenlétre és intenzitásra kényszeríti előadóját és hallgatóját egyaránt.” – zárja mondandóját Würtz Klára. Bár több ízben volt már lehetősége a magyar közönségnek Jordi Savall előadását élőben meghallgatni, május 19-én első ízben játszik Bach-zenét a katalán karmester, gombajátékos és csellista Budapesten. A szintén Gramofon-díjra jelölt, világszerte elismert Savall egy magyar koncertje után adott interjúban a következőket mondta: „Az gondolom, hogy a zene nem régészeti jelenség. Természetesen minden zenének megvan a maga története, de ezek a művek ma is elevenen élnek. Lehet, hogy történeti értelemben régizenét játszunk, de minden zene kortárs, amennyiben kortársak játsszák.” Tavaszi zeneakadémiai koncertjére ennek megfelelően egy olyan művet választott, ami maga is improvizációból született. A Musikalisches Opfer a zeneszerző Nagy Frigyes porosz királynál tett berlini látogatásának eredménye, amelyen Bach az uralkodó által adott témára improvizált. Mivel a dallam nagyon is alkalmas volt több barokk műfaj kiindulópontjának, hazaérve egy nagyszabású művet komponált Bach, amelynek minden darabjában ezt a témát használta fel. ■

Baráti Kristóf és Würtz Klára – termékeny együttműködésük egy véletlennek köszönhető

Tavaszi élményvadászat a Miűpában

A Művészetek Palotája saját produkeiúi, illetve a Budapesti Tavasz Fesztivál idei előadásai közül ezúttal négyet válogattunk a Gramofon 2015 tavaszi ajánlójába (a Gramofon.hu oldalon folytatjuk a tallózást). Ezek a művészek akár hagyományos programot kínálnak (mint Vladimir Ashkenazy és a Philharmonia Orchestra), akár formabontó estre készülnek (mint a DanteXperience), mindenképpen új és izgalmas élményt ígérnek a hazai közönségnek.

◆ Könyves-Tóth Zsuzsanna

„Nem szeretnék egy primadonna lenni, aki csak a saját elképzelései alapján hajlandó énekelni, arra vágyom inkább, hogy kihívások elé állítsanak. (...) Annyi gyönyörű mű van, amelyet még nem énekeltem soha. És egyébként is, mezzoszopránnak lenni jó móka: mi játszunk az összes boszorkányt és ribancot!” Nem mindennapi énekesnő a lett származású Elina Garanča – ezt jól mutatja az idézett interjúrészlet is. Nemzetközi sikerei 2003-tól számíthatók, amikor egy Harnoncourt vezényelte előadással debütált a Salzburgi Ünnepi Játékokon. Azóta világszerte olyan ope-

Fotó: Joseph Sinnott

Elina Garanča

raházak színpadán fordult meg, mint a Metropolitan, a Royal Opera, a Bajor Állami Opera és a Bécsi Staatsoper. Legkedvesebb szerepe a Carmen, április 17-ei budapesti koncertjén azonban nem egy operát, hanem operarészleteket ad majd elő a férje, Karel Mark Chichon által vezényelt Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarával. A műsoron olyan ritkán hallható művek részletei szerepelnek majd, mint Glinka: Ruszlán és Ludmilla nyitánya, Csajkovszkij: Az orléans-i szűz című operájából Johanna áriája, két részlet Saint-Saëns Sámson és Delila című művéből és egy ária Gounod Sába királynője című operájából.

Ashkenazy és a Philharmonia Orchestra

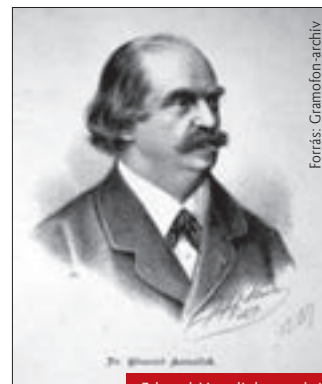
Vladimir Ashkenazy és a Philharmonia Orchestra Sibelius és Csajkovszkij műveivel érkezik a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe. Az első Sibelius-mű a Valse triste

Fotó: Keith Saunders

Vladimir Ashkenazy

lesz, amely magyarul annyit tesz: szomorú keringő. A rövid zenekari darab eredetileg a komponista sógorának Kuolema (Halál) című drámájához készült kísérőzene része, amely később nagy népszerűsége tett szert önálló koncertdarabként. Az ezután következő Csajkovszkij D-dúr hegedűverseny szőlőját Julian Rachlin litván hegedűművész játssza majd. A mű a Genfi-tó partján született, ahol a katasztrofálisan sikerült házassága utáni depressziótól szenvedő komponista kereste lelki békéjét. A versenymű sikertörténete korántsem indult zökkenőmentesen. A bécsi bemutatót követően Eduard Hanslick, a nagy befolyású zenekritikus a következőket írta a darabról: „Csajkovszkij orosz zeneszerző [...] ízléstelenül alkot. [...] Egy ideig mértékletesen, muzikálisan és nem is minden szellemesség nélkül halad, de hamarosan felülkerekedik benne a durvaság [...] Itt már nem hegedűjátékról van szó, hanem a hegedű összekócolásáról, széttépéséről és püföléséről. Nem tudom, hogy ezeket a hajmeresztően nehéz részeket lehet-e egyáltalán tisztán játsz-

Forrás: Gramofon-archív

Eduard Hanslick zenekritikus

ni, csak annyit tudok, hogy Brodsky úr megkísérelte, s ezzel nem kevésbé kínzott bennünket, mint önmagát.” Az idő szerencsére nem a híres kritikust igazolta, így ma már minden valamire való hegedűművész repertoárjában fellelhető e virtuóz darab. Zárásként – a hagyományos nyitány-versenymű-szimfónia koncertfelépítésnek megfelelően – Sibelius szintén D-dúr hangnemű II. szimfóniáját hallhatja majd a közönség. A darab utolsó tételét sokan Finnország függetlenségével azonosítják, bár a zeneszerző ezt az állítást tagadja. A világ vezető zenekarai közé tartozó brit Philharmonia Orchestra előadásában, Vladimir Ashkenazy orosz karmester vezényletével biztosan nem fog csalódní a közönség április 20-án.

A Dante-élmény

Egyre gyakrabban találkozunk olyan összművészeti produkcióval, amely a zene befogadásához segítségül hívja a vizuális művészeteket, az irodalmat vagy a táncművészetet. E kezdeményezések természetesen nem azt feltételezik, hogy a zene önmagában nem állja meg a helyét, hanem szervezőik többletélményt szeretnének nyújtani a hallgatóknak. A DanteXperience eleve olyan zeneműveket vesz alapul, amelyek ihlető forrása egy irodalmi mű: az Isteni színjáték. A produkció megálmodója Vittorio Besciani, aki a Tavaszi Fesztiválon a MÁV Szimfonikus Zenekart vezényli majd. Az első hasonló produkció 2002-ben jött létre, Liszt, Dante és Doré – az Isteni színjáték zenében, versben és festészetben címel, amelynek vizuális rendezője Paolo Micchichè volt. A mostani előadást már teljes egészében Besciani viszi véghez – egyben megújítva

Jelenet a DanteXperience című előadásból

Fotás: Gramofon-archív

is azt. Csajkovszkij: Francesca da Rimini – Zenekari fantázia Dante nyomán című műve és Liszt Dante-szimfóniája alatt Gustave Doré, a 19. századi francia festő, szobrász és illusztrátor Dante-sorozatán követhetik a nézők a zene és dráma történéseit. Az, hogy éppen Doréra esett a karmester választása, korántsem a véletlen műve. Liszt eredeti tervei szerint a Dante-szimfónia premierjén Bonaventura Genelli illusztrációi tették volna teljessé a koncertet, amelyek azonban végül nem készültek el. Pár évvel később Saint-Saëns és Liszt éppen Doré lakásán adták elő a szimfónia kézzongorás változatát – így a festő kötődése és Liszt eredeti szándékának megvalósulása is garantált lesz.

Julia Fischer, a klasszikus kuriózum

A jazz világában gyakran találkozunk olyan muzikusokkal, akik egy koncert alatt váltogatják hangszereiket. A klasszikus zenészek közt azonban ritka, hogy valaki egyformán virtuózan tudjon játszani két hangszeren, pláne ha ezek a legnehezebbek közé tartoznak. Julia Fischer német művésznő épp ezért számít igazi különlegességnek, mivel egyformán jól játszik zongorán és hegedűn is. Május 5-ei koncertjén hegedűtudásáról győződhet meg a pesti közönség: a Szentpétervári Filharmonikus Zenekarral Brahms D-dúr hegedűversenyét adja majd elő.

Foto: IMG / Felix Broede

Julia Fischer

A multi-instrumentalista Julia Fischer négyéves kora körül kezdte hegedű- és zongoratanulmányait is – ez utóbbit édesanyja kezei alatt. Arról, hogy miként döntött két hangszer mellett is, a következőket nyilatkozta: „Édesanyám zongorista, így én is szerettem volna zongorázni, de mivel a bátyám is ezen a hangszeren játszik, úgy gondolták a szüleim, jó lenne, ha még egy hangszeren tudna valaki játszani a családban. Beleegyeztem, hogy kipróbálom a hegedűt, ami mellett máig megmaradtam” Brahms hegedűversenye egy nagy hegedűművész, Joachim József számára íródott, aki aktívan részt vett saját szólamának kialakításában is. Eleinte skeptikusan fogadták Budapesten, de – csakúgy, mint Sibelius D-dúr hegedűversenye is – fokozatosan nagy népszerűsége tett szert a hegedűsök körében a képességeiket próbára tevő darab. A koncert második felében Oroszország legrégebb óta működő zenekara, a Szentpétervári Filharmonikus Zenekar Beethoven III. „Eroica” szimfóniáját játssza majd, amelyet szükségtelen bemutatni a komolyzene kedvelőinek. A nyolcvanadik életéve felé közelítő Jurij Tyemirkanov karmester már huszonhét éve áll az együttes élén. Elismertsége nem korlátozódik a szigorú értelemben vett szakmára, amit az is bizonyít, hogy egy 1975-ben felfedezett aszteroidát róla neveztek el. ■

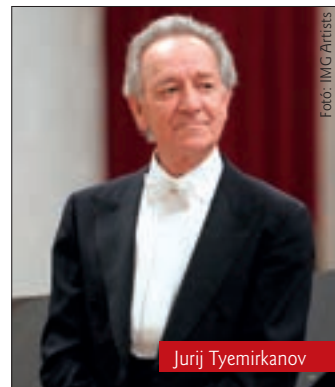

Foto: IMG Artists

Jurij Tyemirkanov

Bővebb információ és a tavaszi szezon teljes programja:
www.mupa.hu

Csuang-ce álma – bemutató a BMC-ben

Szabó Péter esellőművész a kortárszenéről és az apai örökségről

Szabó Péter esellőművész pályafutásának kezdete óta tudatosan játssza a magyar szerzők műveit, de ugyanilyen lelkesedéssel kutatja és mutatja be elmúlt korok elfeledett alkotásait. Élvezi a zenekari játékot, emellett szólistaként is szívesen lép színpadra, vezényel, kadenciákat ír, és azt vallja, egy igazi muzsikusként minél színesebbnek kell lennie. A csellőművész most ismét új művel gazdagítja repertoárját, hiszen április 10-én, a Budapesti Fesztiválzenekar Kortárs est-sorozatában, a BMC-ben Bella Máté művét (Csuang-ce álma) adja elő.

„Családi hagyomány, hogy odafigyeljek a kortárs művekre – meséli Szabó Péter –, hiszen Édesapám zeneszerző, népzene-kutató és zenetudós volt, így már nagyon korán a mindennapjaink részét jelentették ezek az alkotások. Magam is arra buzdítottam a kortárs zeneszerzőket, hogy írjanak minél több művet hangszerünkre, a csellóra. Számomra mindig öröm, kihívás új alkotásokat előadni. Nagyon örülök, hogy megszületett ez a BFZ-sorozat, óriási ugyanis a hiány e téren, ezek a koncertek pedig szerkesztésben, előadásban valóban példamutatók. Most először játszom majd a fiatalabb zeneszerző generáció művét, Bella Máté Chuang Tzu's Dream című alkotását. Érdekes kompozíció. Még a koncert előtt konzultálok a szerzővel, ezt fontosnak tartom a felkészülésben. Amíg egy darabnak kialakul az előadói hagyománya, addig ez az együttműködés egyaránt hasznára válik a komponistának és a muzsikusként. Szerettem ezt a munkát Kurtággal vagy Tihanyival, akik jelentős energiát fektettek abba, hogy mélyebben megértessék az előadást. Sok esetben ugyanis a szólista is bátoríthat különböző játékmódokat, tempókat.”

„Talán azért is más a viszonyom a kortárs darabokkal, mivel én magam is tanultam zeneszerzést. Szerettem ezeket a felfedezéseket, azt, hogy rengeteg arcát mutathatom meg egy darabnak. Egy ilyen előadásnak minden hangja fontos” – vallja Szabó Péter. „A kortárs művek mellett régi zeneműveket is felkutatok. Ezt misszióknak tartom, úgy vélem, hogy a zenetörténetnek akadnak jócskán olyan művei, amelyek méltatlanul merültek feledésbe. A Haydn-tanítvány Pleyelről nálunk keveset tudunk, tizenöt éve izgalmas feladat volt felkutatni, kiadni, eljátszani a műveit, akárcsak Moór Emánuel darabjait, aki Kecskeméten született, s mégis alig ismerik. Kettősversenyét lányommal, Ildikóval vettük lemezre. Ezek olyan szép és érdekes alkotások, amelyeket meg kell mutatni a közönségnek. Az alaprepertoár számomra egyfajta sablonosságot jelent, azon kívül is szükség van művekre. Felkutatni, közkinccsé tenni ismét

ilyen kompozíciókat, mindig nagy kihívás. Egyébként is a hitvallásom, hogy az egyik művészi tevékenységgel „kipihennem” a másikat... Ha kimaradna Bartók Concertója vagy bármi, amit szólistaként nem lehet eljátszani, akkor nekem egy idő után hiányozna az a fajta teljesség, amelyet egy szimfonikus zenekar megszólalása jelent. Más művészi élmény, amikor az embert szólistaként kísérik, mint amikor maga is játszik a zenekarban.”

„Változatosan, kell élni. Édesapám is reneszánsz ember volt, zeneszerzővel, népzene-kutatással, zenetudománnyal foglalkozott, valamint főiskolai tanár volt. Ez a sokszínűség otthon nálunk mindig természetes volt. A lányomat is ebben a szellemben neveltem. Egy vérbeli muzsikusként ezernyi arca van. Ildikó a Zeneakadémián a kivételes tehetségek osztályában végzett, három éve pedig már Berlinben folytatja a tanulmányait. Ahogy időnk engedi, mindig nagy örömmel muzsikálunk együtt. A sikerei fantasztikusak, büszkék vagyunk rá, hogy a Casals-versenyen második díjat és közönségdíjat nyert. Nagy öröm számomra, hogy az a fajta tűz, ami bennem ég, benne is lángol. Figyelem, ahogyan dolgozik, s támogatom mindenben. Mindemellert az Édesapámnak emléket állító Szabó Csaba Nemzetközi Társaság ügyeivel is foglalkozom, amelynek munkájában jeles zeneszerzők, zenetudósok vesznek részt. Kiadtunk nemrég egy emlékkötetet, Üvegszilánkok között címmel, a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával, valamint folyamatosan jelentettem meg Édesapám műveit. Akad tehát tennivaló bőven, nem panaszkodhatom!”

A Budapesti Fesztiválzenekar kortárs estje
2015. április 10. 19:45, Budapest Music Center
Műsor: David Lang: These broken wings; Steven Mackey: Slide (szvit); Bella Máté: Chuang Tzu's Dream; Pierre Boulez: Le marteau sans maître. Karmester: Rác Zoltán; km.: Szabó Péter (cselló), Károlyi Katalin (alt)

Komolyzenei és jazz mesterkurzus

Szóló hangszeres órák

Kamarazene

Operajelenetek és dalkurzus

Barokk kurzus

Ifjúsági szekció

Jelentkezési határidő:
2015. május 15.

TOKAJ, 2015. JÚLIUS 20. - AUGUSZTUS 3. | WWW.CRESCENDOHUNGARY.ORG

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Hallgasson Ránk ... és foglaljon helyet!

BÉRLETAKCIÓ 2015-2016

BÉRLETFOGLALÁS

Az előzetes helyfoglalás időpontja: 2015. március 16-április 6.

A fennmaradó helyeket 2015. április 7-16-ig lehet lefoglalni.

Interneten (www.bdz.hu 0-24 óráig), vagy telefonon (061-322-1488) munkanapokon 9:00-12:00 között

BÉRLETVÁSÁRLÁS

Átutalás: Átutalás esetén bérleteit személyesen, vagy 300 forint hozzáadásával postai úton is megkaphatja őket.

Személyes kifizetés és/vagy átvétel: 2015. április 20-április 24-ig Hétfő, Csütörtök 14:00-18:00, Kedd, Szerda, Péntek 9:00-12:00; Művészeti Titkárság, 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. (Stadionok metrómegálló)

2015. április 25. szombat 10:00-13:00
Klauzál Ház, 1222 Nagytétényi út 31-33.

Részletes bérletprogram: www.bdz.hu

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

Közönségnevelés a Nemzeti Filharmonikusoknál

A Nemzeti Filharmonikusok nagy hangsúlyt helyeznek a gyerekeknek szóló programjaikra. A Meztelen igazságok – derűs koncertek komoly témákról című, 8-12 éveseknek szóló sorozatuk mellett zeneszerző-pályázatot írtak ki kicsiknek. Most azt tervezik: ellátogatnak vidéki iskolákba, hogy a gyerekeket megismertessék a hangszerekkel, a muzsikálás örömeivel. Az ifjúsági rendezvényekről, közönségnevelésről Kovács Géza főigazgató beszélt.

„Az NFZ elődje, a Székesfővárosi Zenekar megalakulásától kezdve komoly figyelmet szentelt az ifjúság zenei nevelésének – meséli Kovács Géza. – Annak idején a híres állatkerti koncertjeik, később a Károlyi-kerti hangversenyek egy része kimondottan a fiataloknak szólt. Az Állami Hangversenyzenekar ugyancsak rendszeresen fellépett ifjúsági koncerteken. Ma is követjük ezt a hagyományt, s az elmúlt néhány évben példamutató, ahogy a Nemzeti Énekkar olyan ifjúsági hangversenyeken is fellép, amelyeknek sokszor izzadságszagú tornatermek adnak otthont. Hiszen a cél az, hogy a fiatalok közelebb kerüljenek a komolyzenéhez. Amióta a Nemzeti Filharmonikusok a Műpa rezidens együttese, rendszeresen tart ifjúsági koncerteket a Fesztivál Színházban, s olyan programokon is muzsikál, mint például a karácsonyi Diótörő. De mi mindent kevésnek tartottuk. Úgy gondoltuk, hogy a magyar zeneoktatás általános és középiskolai színvonala sajnálatos módon közelében sincs annak, amit annak idején Kodály Zoltán megálmodott. Pedig az ő elképzelése tudományos megfontolásból fakadt. A zene a maga titokzatos fiziológiai és pszichológiai hatásrendszerével olyan szegleteibe jut el az emberi léleknek, ahová más nem. S Kodály azt is érezte, hogy azok a gyerekek és fiatalok, akik aktívan zenét tanulnak, muzsikálnak, más területeken is sokkal jobban teljesítenek. Ezt a hipotézist igazolták azon zenei általános iskolák, gimnáziumok, amelyek még Kodály életében nyíltak meg. Sajnos azonban ezeknek az intézményeknek a száma az elmúlt évtizedekben jelentősen csökkent. Ahogy az iskolai ének-zeneoktatás óraszámja is...”

A magyar zenekarok, amelyek felelősséget éreznek az ifjúság – úgyis, mint a jövő koncertlátogató nemzedéke – iránt, mind-mind szerveznek saját gyermekkoncerteket. Mert remélik, hogy ha valaki az élő zene értékes élményében részesül, az megszereti a műfajt. „Ezért döntöttünk úgy, hogy ettől az évtől erősebbé tesszük az edukációs programunkat” – mondja Kovács Géza. „Az eddigi munkánkat folytatjuk, s emellett kis zenei különítményeket hozunk létre zenekarunk és énekkarunk tagjaiból. Ők azokba a városokba, településekre látogatnak el, ahol éppen koncertezünk – hiszen közismert, hogy közel ötven vidéki hangversenyen lépünk fel, térítésmentesen, többnyire a Filharmónia szervezésében. Ezeknek a különítményeknek az lesz a feladatuk, hogy előzetes egyeztetés alapján ellátogassanak általános és középiskolákba, valamint zene-

Ismerkedés a rézfúvósokkal – átadják a kisiskolásoknak a zenélés örömét

iskolákba, s kamaraegyüttessel, szólistaként megismertessék a gyerekekkel az instrumentumokat, a zenélés örömét. A zeneiskolákban kis mesterkurzusokat tartanak, s olyan, többnyire hátrányos helyzetű településekre is ellátogatnak, ahol nagy valószínűséggel ez lesz az egyetlen élőzenei élménye a kicsiknek. Annak ellenére, hogy a jelenlegi hírek szerint a költségvetési támogatásunk 200 millió forinttal, mintegy 10 százalékkal csökken, mi mégis úgy gondoljuk, hogy erkölcsi és szakmai kötelezettségünk ezt a programot végrehajtani – természetesen térítésmentesen.”

A helyszínek iskolák lesznek, de művelődési házakba, klubokba is elmennek. A muzsikások önkéntes alapon jelentkeznek erre a programra, s a főigazgató szerint nagyon meghatározó, hogy rengetegen feliratkoztak már. Ez azt is jelzi, hogy az NFZ muzsikusai is tudják, mennyire fontos az ifjúság zenei nevelése, s nemcsak azért, mert közülük sokan tanítanak különböző intézményekben. Remélik, hogy egy év múlva sikerekről tudnak majd számot adni. „A legnagyobb elismerés persze az lenne, ha a mi edukációs programunk során is egyre többen jelentkeznének zeneiskolákba, és egyre nőne a fiatalok száma a koncerteken” – mondta befejezésül Kovács Géza főigazgató.

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja:

www.filharmonikusok.hu

Mesterek emlékezete

Hartmann:
II. szimfónia - Adagio
Bruch:
g-moll hegedűverseny
Wagner-Henk de Vlieger:
A nürnbergi mesterdalnokok
- zenekari tisztelgés

Közreműködik:
Kelemen Barnabás - hegedű
Benjamin Ziervogel - koncertmester
Vezényel:
Bogányi Tibor

Bogányi Tibor

2015.
március 13.
péntek 19.30h

Művészetek Palotája

Bogányi Tibor

2015.
április 18.
szombat 19.30h

Művészetek Palotája

Zarathustra

Mozart:
A-dúr rondo, K.386
Dubrovay László:
III. zongoraverseny
R. Strauss:
Ímígyen szóla Zarathustra
Közreműködik:
Bogányi Gergely - zongora
Vezényel:
Christian Schumann

Christian Schumann

Bogányi Gergely

www.pfz.hu

PANNON FILHARMONIKUSOK

CONCERTO
BUDAPEST

A ZENEAKADÉMIA
REZIDENS ZENEKARA

2015 TAVASZI KONCERTEK

ÚJ DIMENZIÓK

A CONCERTO BUDAPEST
ÉS AZ UMZE KAMARAEGYÜTTES KÖZÖS SZOROZATA
Zeneakadémia, 2015.03.25. 19:30

**HANGVERSENY A 90 ÉVES PIERRE
BOULEZ TISZTELETÉRE**

Vezényel: **Rácz Zoltán**

THOMAS ADÈS

ÉS A CONCERTO BUDAPEST

Művészetek Palotája, 2015.03.31. 19:30

PROKOFJEV • CSAJKOVSZKIJ • ADÈS

Vezényel: **Thomas Adès**

BOGÁNYI GERGELY, BOLDOCZKI GÁBOR ÉS A CONCERTO BUDAPEST

Zeneakadémia, 2015.04.25. 19:30

BACH • SOSZTAKOVICS • FAZIL SAY

Karmester: **Medveczky Ádám**

KHATIA BUNIATISHVILI ÉS A CONCERTO BUDAPEST

Zeneakadémia, 2015.05.16. és 17. 19:30

CHOPIN • BEETHOVEN

Közreműködik: **Rácz Rita, Meláth Andrea,
Megyesi Zoltán, Cser Krisztián**

Nemzeti Énekkar (Karvezető **Antal Mátyás**)

Vezényel: **Keller András**

MAHLER ÉS SCHUBERT

Művészetek Palotája, 2015.05.26. 19:30

Közreműködik: **Komlósi Ildikó, Fekete Attila**

Vezényel: **Keller András**

www.concertobudapest.hu

Francia fesztivál – török bemutató

A Concerto Budapest tavaszi programjaiból

Kínai vendégszerepléssel kezdte az idei esztendőt a Concerto Budapest, majd január végén Franciaországban vett részt egy különleges rendezvénysorozaton. A Folle Journée Fesztivál ugyanis a komolyzene iránt kevésbé érdeklődő publikumot is nagy sikerrel szólítja meg. Az itthoni koncertjeik szintén izgalmas programokat tartogatnak; áprilisi hangversenyükön például magyarországi bemutató (Fazil Say: Trombitaverseny) is elhangzik, Boldoczki Gábor előadásában.

„Nem is tudom, melyik darabnak örüljek jobban ezen a zeneakadémiai koncerten – mondja Boldoczki Gábor –, hiszen Sosztakovics Zongoraversenyét (amelyben kiemelt szerep jut a trombitának) most először adom elő kedves, régi kamarapartneremmel, Bogányi Gergellyel. Szeretem a művet, többször eljátszhattam már, Gergellyel azonban még soha. Bízom benne, hogy ezen az április 25-i hangversenyen kiváló, új zongoráján muzsikál majd, amelynek nagyon kíváncsi vagyok a hangjára. Szintén kedves darab számomra Fazil Say Trombitaversenye, amelyet öt évvel ezelőtt az én felkérésemre komponált. A Mecklenburg-Vorpommern fesztivál rezidens szólistája voltam abban az esztendőben, s a rendezvénysorozaton tizenhat különböző műsorú koncert keretében bemutathattam többek között Dubrovay László két trombitaversenyét, emellett felkérhettem a híres török zongoraművész-zeneszerzőt, Fazil Sayt, hogy egy versenyművet komponáljon számomra. Izgalmas mű született: bravúros, virtuóz nyitótétellel, orientális hangulatú lassútétellel, s a török népzenet idéző, lírikus zárótétellel. Sokfelé előadhattam már ezt a darabot, de ez a mostani koncert lesz a mű magyarországi bemutatója – Medveczky Ádám dirigálásával.”

A trombitaművész várja a közös munkát a Concertóval, hiszen ősszel már szerepelt Heavy Metal-sorozatukban (a BMC-ben), és az együttes nagyon kedvesen fogadta. Élvezte az új koncerthelyszín atmoszféráját, s azt, hogy jó hangulatban zajlottak a próbák, valamint az előadás is, amelyen Devecsei Gábor barátjával muzsikálhatott. Boldoczki Gábor a zeneakadémiai tanítás mellett – ahol növendékei egyre-másra nyerik a nemzetközi versenyeket – fontosnak tartja, hogy rendszeresen pódiumra lépjen. Az itthoni koncertek mellett járja a világot: idén áprilisban az amszterdami Concertgebouw-ban muzsikál, előtte pedig ő is Kínában vendégszerepel, ahol a Concerto Budapest kezdte az esztendőt.

A Keller András vezette társulatnak nem az idej volt az első kínai turnája. Két évvel ezelőtt már vendégszerepeltek Kelet-Ázsiában; akkor a Zaha Hadid által tervezett operaházban léptek fel több alkalommal. Akkor siker arattak, hogy ennek köszönhették a tavaly december végétől január 3-ig tartó újabb meghívást. A turné során a Concerto Budapest Guangzhouban, Xiamenben, Zhuhai-ban és Sanghajba lépett pódiumra. A vendégsze-

Forrás: Gramofon-archív

Boldoczki Gábor és Bogányi Gergely: április 25-én a Concerto Budapesttel muzsikálnak

replés dirigense Keller András volt, s olyan műveket adtak elő, mint Beethoven VII. vagy Dvořák IX. szimfóniája. Ismét nagy tetszést arattak, az utolsó koncerten például ötször tapsolta vissza a közönség a zenekart. Így már most a következő kínai turnéjukat tervezik: 2015 őszén Rost Andreával és az ifjú virtuózzal, Boros Mihállal térnek vissza.

A külföldi fellépések sora folytatódott, hiszen január 24-től a franciaországi Folle Journée Fesztiválon szerepelt az együttes. A rendezvény neve Beumarchais Figaro házassága című darabjára utal, amelynek alcíme La Folle Journée. A fesztivált René Martin 1995-ben azzal a szándékkal alapította, hogy rövid idő alatt zenei koncertek egész sorát mutassa be. Egy-egy előadás nem tart tovább 45 percnél, s a megszokottól eltérő struktúrával új érdeklődőket is sikerült megszólítani. A fesztivál akkora sikert aratott, hogy a kezdeti egyetlen napról ma már többszörösére nőtt. A Concerto Budapest Bach, Berg és Schönberg műveiből válogatott; a zenekarvezető, Keller András pedig szólistaként is fellépett Gidon Kremerrel és zenekarával, a Kremerata Balticával. A Concerto 13 teltházas koncertet adott, ebből hatot a legnagyobb, 2000 fős teremben. Január 31-ei koncertjüket – amelynek Kaczander Orsolya, Klukon Edit és Ránki Dezső volt a szólistája – az Arte TV is közvetítette.

A Concerto Budapest honlapja: www.concertobudapest.hu

Az önfeledt muzsikálás öröme

A Budafoki Dohnányi Zenekar kórusprojektjei

Budapesti Nemzetközi Kórusverseny és Fesztivál; Énekel az ország; Nemzetközi Kórusünnep. Számos különleges program várja a tavaszi időszakban is a vokális muzsika kedvelőit. Temérek külföldi és hazai együttest várnak a seregszemlékre, s az a cappella produkciók mellett sok koncert kísérője a Budafoki Dohnányi Zenekar lesz. A részletekről Hollerung Gábor zeneigazgatót kérdeztük, akinek a vokális zene, a kóruséneklés iránti elkötelezettsége közismert.

A hármaskórusünnepet március végén a Budapesti Nemzetközi Kórusverseny és Fesztivál nyitja. Hollerung Gábor azt meséli, a rendezvénynek remek a híre, s mindig témérek együttest vonz a világ különböző pontjairól. A március 29-től április 2-ig tartó seregszemlére közel hatvan kórust, 1500 énekest várnak. A megmérettetést először 1988-ban rendezték meg, s ezen vezették be azt az új szisztémát – azaz két nehézségi fokot, ami a kórusvilág elitje mellett a derékhad számára is lehetővé tette a részvételt egy külön kategóriában –, ami teljesen megváltoztatta a kórusversenyekeket világszerte – és Musica Mundi néven vált ismertté. Hollerung Gábornak az volt a célja, hogy öröm- és élményforrás legyen a kóruszene mind a résztvevők, mind a közönség számára. Új értékelési rendszert vezettek be, melyben nemcsak első, második, harmadik helyezettet hirdettek, hanem mindenki egyfajta minősítést, és ezáltal visszajelzést kapott a teljesítményéről arany, ezüst és bronz diploma formájában. Így tényleg nyertesként távozott minden együttes.

„Megnyitottuk ezt a megmérettetést a derékhad számára. Nemcsak a legjobbaknak akartunk lehetőséget biztosítani, hanem olyan kórusokat is be akartunk vonni a kórus-

élet vérkeringésébe, amelyek kevésbé voltak tapasztaltak. A budapesti versenyen szeretnénk megőrizni mindazt az értéket, ami okán egykor ez a rendezvény született. Megtartani a művészeti üzenetét, a szerkezetét, de mindezt modernizálni is. A 2015-ös verseny ismét mérőföldkő lesz, hiszen ezen debütál az új értékelési szisztémánk, amely megőrzi az általam kialakított, jól ismert értékelési koncepció valamennyi előnyét, de új szempontok bevezetésével, áttekinthetőbb, részletesebb értékeléssel segíti a kórusok fejlődését. A zsűri ezenkívül a technikai és művészi szempontok mellett a program dramaturgiájáról, összeállításáról, a darabok nehézségéről is visszajelzést ad. A főszerepet pedig a kulturális eszmecsere, egymás megismerése, valamint a közös zenei élmény megerősítése játssza. Hangsúlyosabb lesz a közös éneklés is. Emellett új kategóriákkal, például a Musica Sacrával vagy a Jazz-zel is gazdagodik a választék. Hiszek abban, hogy az amatőr zenét támogatni kell, mert az ezt művelők zeneszeretete hihetetlen erős bázisát jelenti a komolyzenei életnek” – mondja a Gramofon kérdésére Hollerung Gábor.

„A Budafoki Dohnányi Zenekar kiterjedt közönségbázisa is a muzsikálás örömének köszönhető. Az együttes nevéhez fűződő hatalmas kórusprojektek, mint pl. az Énekel az ország – az aktív éneklésnek köszönhetően – nagymértékben hozzájárulnak ehhez. Kodály zseniálisan vette észre, hogy az amatőr éneklés hozzájárul a zene szeretetéhez. S akik énekelnek, azok mindnyájan egy nagy család tagjainak érzik magukat” – folytatja a gondolatsort Hollerung Gábor. A kórusverseny nyitó- és záró rendezvényének a Művészetek Palotája ad otthont; a nyitóesten Mendelssohn Lobgesangja hangzik fel, a zárón pedig a legjobbak versenyeznek a nagydíjért. Az egyes kategóriaversenyekeket szerint a BMC-ben zajlanak majd.

Az Énekel az ország szintén különleges lesz idén, hiszen harmincadik alkalommal várja a jelentkezőket. A programban Szentpáli Roland Magnificat című kompozíciója és Carl Orff Carmina buranája kapott helyet. Káel Csaba, a Műpa vezérigazgatója azt javasolta, szervezzenek közösen olyan programot is, amelyen külföldi kórusok is részt vehetnek. Így az Énekel az ország kiegészül a Nemzetközi Kórusünnep fesztivállal (május 23-25). Ennek keretében workshopokat, közös éneklést, próbákat, tematikus, gála- és barátság-koncerteket, éjszakai fellépéseket is rendeznek. A Műpa színpadán így Orff Carmina buranája a magyar kórusok mellett több száz, a világ különböző országaiból érkezett énekes előadásában hangzik majd fel – természetesen a Budafoki Dohnányi Zenekarral, Hollerung Gábor vezényletével.

Forrás: BDZ

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja: www.bdz.hu

Pannon-koncertek – fővárosi gourmet-eknek

Íz-élményekkel is gazdagodnak azok, akik ellátogatnak a Pannon Filharmonikusok következő budapesti koncertjeire, hiszen zeneművek inspirálta étkeket kóstolhatnak. Az együttes ismét rendhagyó kezdeményezésbe fogott, ami nemcsak a hazai zenei életben, hanem világvizonylatban is egyedülálló. Ötvözik a zenét és a gasztronómiát; Segal Viktor séf készíti el a hangversenyek ihlette, izgalmas fogásokat, a közös alkotásból pedig öszre egyedi étkekkel és zenei felvételekkel teli hangoskönyv születik.

Horváth Zsolt igazgató azt meséli, a Pannon Filharmonikusok életében mindig is fontos szerepet játszott az ösztönzés, a sugallat, s már az 2003-ban megjelent Bartók-albumuk is az Inspirációk címet viselte. Azóta is erre az ihletettségre törekszenek a program-összeállítással, a műsorválogatással, a vendégfellépők meghívásával. Több művészeti ágtól kaptak, kapnak inspirációt, tavaly például a képzőművészet játszott budapesti sorozatukban főszerepet, hiszen minden hangversenyük egy-egy színhez, valamint egy kortárs produktumhoz kapcsolódott. Sőt az egyik koncertre új festményt is készített Zászkaliczky Ágnes. A közönség érdeklődését felcsigázta, hogy a két művészeti ág hogyan inspirálja egymást, más szemmel néztek a művekre és másképpen hallgatták a muzsikát is – vélekedik az igazgató. Rendszeresen felteszik maguknak a kérdést, mi a szerepük, a szakmai felelősségük a fővárosi zenei életben, hiszen a budapesti sorozatuk koncepciója jelentősen eltér a pécsiétől. Míg városukban átfogó zenei képet kell adniuk minden korról és minden korosztálynak, a fővárosban nincs rajtuk ilyen teher, így a közönség és önmaguk kedvére kalandozhatnak. Műsorra tűzhetnek bármit, amivel minél jobban meg tudják mutatni azt az egyéni hangot, amelyet a Pannon Filharmonikusok képvisel. E gondolat mentén fogalmazódott meg bennük az idei sorozat mottója, mely szerint megfűszerezik Budapest zenei életét. S mivel egy társművészetet is szerettek volna ismét bemutatni, itt született meg az ötlet, hogy válasszák a gasztronómiát.

Horváth Zsolt hosszas válogatást követően talált rá Segal Viktorra, a nemzetközi hírvű séfre, gasztronómiai tanácsadóra, aki a saját hivatásának a művésze. Temérdek beszélgetés után született meg a koncepció, mely szerint a séf a hangversenyektől nyer inspirációt, a hallott zeneművek

Horváth Zsolt zenekarigazgató és Segal Viktor séf – zeneművészet és gasztronómia találkozása

alapján hoz létre egy új receptet, egy rendhagyó ételt, s így a következő koncerten már egy falatnyi gasztronómiai különlegességet is megkóstolhat a publikum. Segal Viktor ugyanis a Műpában, a hangverseny előtt az előtérben szól majd néhány szót arról, hogy milyen ízeket ihlettek a zeneművek, ebből milyen étel született, s mindezzel meg is kínálja az érdeklődőket...

Az ismert séf így vélekedik az egyedülálló sorozatról: „A gasztronómia és zeneművészet közös vonása a kitalálás, az alkotás folyamatában rejlik, illetve abban, hogy a végeredménynek impulzus jellegű, rövid utóélete van. Nagy izgalommal várom az együttműködés adta feladatokat. Ez a kooperáció sok újat hozhat azok számára, akik mind a gasztronómia, mind a zene iránt éreznek kötődést, de a kettőt együtt még nem próbálták.” Horváth Zsolt hozzát teszi, mennyire fontos, hogy egy professzionális társulat is időről időre újabb és újabb ihletet kapjon, hogy műsorról műsorra megőrizze kíváncsiságukat, nyitottságukat, hogy lendületet nyerjenek. A gasztronómiai kalandot már nagyon várja az együttes, különösen a Pannon Filharmonikusok művészeti vezetője, Bogányi Tibor, aki maga is nagy gourmet hírében áll. Az igazgató végezetül elmondja, az együttes azt tervezi, hogy ősszel megjelenteti az idei tavaszi sorozat valamennyi koncertjét hangfelvételen. Mindez egy olyan kötet része lesz, amelyben a hangversenyekhez kapcsolódó ételek is helyet kapnak. Zene-gasztró kiadvány, hangoskönyv születik. Novemberben mutatják be egy vacsorás-zenés estén, melyen az összes étel megkóstolható, hiszen ezek a Segal Viktor által készített fogások teljes menüsorrá állnak majd össze.

A Szív-hangtól a Cirókáig

Vidáman kacarászó, játszadozó babákkal, lelkes anyukákkal és persze apukákkal telt meg zsúfolásig a miskolci Művészetek Házának galériája. A kismamáknak rendezett koncert pedig akkora érdeklődést keltett, hogy nem is fért rá be minden érdeklődő. A Miskolci Szimfonikus Zenekar új sorozatai nagy tetszést arattak: a Szív-hangot és a Cirókát vezető Bukáné Kaskötő Marietta pedig már tervezi a következő előadásokat.

A fiatal muzikológus, zeneművész-tanár azt meséli, rengeteg gratuláló e-mailt kap, mióta a sorozatok elindultak. A miskolciak nagyon örülnek annak, hogy végre az ő városukban is van babáknak és mamáknak szóló zenei program. Bukáné Kaskötő Marietta mindig is fontosnak tartotta, hogy átadja a gyerekeknek a zene szeretetét, már akkor is, amikor még csak készült a zenei pályára. A Varga Károly által vezetett, általános és középiskolás diákoknak rendezett zenetörténeti vetélkedőknek volt zsűritagja, s lektorálta a diákok számára készült felkészítő anyagokat. Több zeneiskolában is tanított már zeneirodalmat, emellett zenetörténeti témájú, ismeretterjesztő előadásokat tartott általános iskolásoknak. Ezért is véli úgy: nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy úgy adják át az ismereteket, hogy azt a befogadó ne is vegye észre, azaz játszva sajátítsa el a zeneértés tudományát. Hiszen tudja, a zeneileg művelt közönség kinevelése mindannyiunk közös érdeke és feladata.

A miskolci együttessel tavaly nyáron kezdődött a kapcsolata, amikor felkérték arra, hogy a zenekar műsorfüzetéhez készítse el a hangverseny-ismertetőket. Akkor szóba került, mi mindennel foglalkozott korábban, s megemlítette, hogy már műsorvezetői feladatokat is ellátott kicsiknek szervezett koncerteken, a gyerekeket rendhagyó formában megismertetni a zenével. Tsaját programjait. A zenekar vezetése ekkor figyelt fel rá, s az egyeztetések nyomán felkérték a készülő két új sorozat szakmai háttérének kidolgozására. A cél az volt, hogy az aktuális szakmai és tudományos ismeretek és tapasztalatok alapján a miskolci zenekar is egy saját, egyedi sorozattal jelentkezzen.

„A Szív-hang a kismamáknak szól, és az a cél, hogy kiszakítsuk őket a hétköznapi rohanásból, a nyugalom szigetén érezhessék magukat arra az egy órára” – mondja a Gramofon kérdésére Kaskötő Marietta. „A teremben kényelmes székeket helyezünk el, teát kortyolhatnak, s relaxáló muzsikákat hallhatnak a szimfonikus zenekar előadásában. A koncerten mesélek arról, milyen kutatási eredmények születtek, mi mindent hall a baba a várandósság időszakában

A Ciróka című sorozat koncertjeire néhány hónapos csecsemőket és hároméves kisgyermeket is várnak

alatt. Kimutatták például, hogy a baba felismeri az édesanyja szívhangját, és akkor is szívfrekvencia-változás figyelhető meg nála, ha anyja csak gondol rá vagy a belső hangján beszél hozzá. A zenehallgatást mindig igyekszem interakciókkal összekötni. A feladat lehet például az, hogy egy-egy adott zenei résznél próbálják magukban megszólítani a babát, képzeljék azt, hogy fogják a kezét. Vagy hogy a Virágkeringő alatt ringatózzanak a székekben... Hiszen azt is igazolták, hogy ha fizikai cselekvés kíséri a zenehallgatást, az sokkal hatásosabb. S a programot mindig közös éneklés zárja. Ugyancsak interaktív-élményeken alapul a Ciróka-sorozat, amelyre a néhány hónapostól hároméves korig várjuk a csecsemőket, kisgyermeket. S éppen ezért nem könnyű ennek összeállítani a tematikáját, hogy a karonülő és az egy-két éves örökmozgók is jól érezzék magukat. Ezért vannak ölbéli játékok, körjátékok, s persze a galérián akad csúszda, játékszerek, hogy még kötetlenebb legyen a hangulat. A koncertek végén a gyerekek lehetőséget kapnak arra is, hogy megismerkedjenek a hangszerekkel. Remekül püfölték például az ütőhangszereket... Élményt szeretnénk nyújtani, amely magával ragadja őket, mindenféle kötöttség és elvárás nélkül. Fel kell kelteni a figyelmüket, és olyan zenei ingerekkel körülvenni őket, amelyeket egy hivatásos szimfonikus zenekar tud biztosítani. Nagy örömünkre a Ciróka iránt is olyan sokan érdeklődnek, hogy duplázni lehetne az előadásokat, s a Szív-hangra sem fért be mindenki... Legközelebb áprilisban várjuk a kicsiket!”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja: www.mso.hu

Zenével festett francia képek

Új vezető karmester áll februártól a Kodály Filharmonikusok élén. Kovács László az utóbbi hónapokban sokszor vezényelte a zenekart, megismerte és megszerette az együttest, s már az ő elképzelései is megvalósulnak a következő szezon tervében. Igyekszik mindenben segíteni Somogyi-Tóth Dániel igazgató munkáját, a jó társulatot még jobbá tenni, s úgy véli, izgalmas évek elé néznek a következőkben.

„Bár már tíz programmal dolgoztunk együtt az elmúlt évben, a következő hónapokban is várnak rám jelentős kihívások a debreceni együttesrel – mondja Kovács László –, hiszen május 21-én francia műsort adunk elő a Bartók Teremben. Reprezentatív darabok ezek, amelyeket nagyon régen dirigáltam: Debussytól A tenger, a Faun, s örülök, hogy most ismét lesz rá lehetőségem. Delibes-től a Coppelia-szvitet is eljátsszuk; nemrég az Operaházban a teljes darabot vezényelhettem. Örülök a Dukas- és a Bizet-darabnak is, mert eddig viszonylag kevés francia művet dirigáltam. Nagyon izgalmas kompozíciók, és másfajta játékmódot igényelnek, hiszen a zenével képeket kell festenünk. Emellett egy olyan filmzenei koncerten is fellépek még Debrecenben, aminek a különlegessége az, hogy gyerekeknek szól, így a műsora jelentősen eltér a megszokottól.”

Forrás: Kodály Filharmonia

Kovács László örömmel és nagy tervekkel kezdte meg debreceni munkáját

A karmester azt meséli: érdekes módon – hiszen a debreceni konzervatórium hallgatója volt – több évtized kihagyás után csak tavaly vezényelte ismét a Kodály Filharmonikusokat, de nagyon gyorsan megtalálták a közös hangot, remekül tudtak együtt muzsikálni. Az első jelentősebb közös munkájuk Vajda János Cantus firmus című darabjának bemutatója volt, amelyben a Kodály Kórus is szerepelt. A kórust egyébként az elmúlt években is rendszeresen vezényelte, amikor korábbi együttesével, a Miskolci Szimfonikusokkal koncerteztek. „Remek társulat a Kodály Kórus, amit az is igazol, hogy februárban Ennio Morricónéval indulhattak ismét európai turnéra. A vendégszereplés be-tanító karnagya ugyancsak dicsérte szép, pontos intonációjukat, és az azonnali reagálásukat a dirigens minden kéréseire. Ez a flexibilitás jellemző egyébként a Kodály Filharmonikusokra is. Úgy vélem, ez annak is köszönhető, hogy rengeteget játszanak a színházban, a szolgálatuk felét ez a munka teszi ki, s ott számos, váratlan szituációra kell folyton-folyvást reagálni.”

Kovács Lászlót tavaly év végén hívta meg a Kodály Filharmonia irányító Somogyi-Tóth Dániel vezető karmesternek, s szívesen mondott igent a felkérésre. Februártól tölti be a posztot, s a következő szezon programjában már érvényesültek az elképzelései. Úgy véli, bár a zenekar folyamatosan bizonyítja, hogy remek teljesítményekre képes, még vannak tartalékok, amelyeket a közös munka során kiaknázhathatnak. „Most, hogy már a Kodály Filharmonikusokat a saját együttesemnek tekinthetem, más a felelősségem, mint korábban. Vége annak a kellemes vendég-karmesteri állapotnak, amikor még nem ismertem a muzsikások problémáit, és a próbákon csak elmondtam a kéréseimet. Ezen-túl a megoldás is a feladataim közé tartozik.”

A következő szezon tervének összeállításakor három évtizedes tapasztalatából merített, hiszen számos programot kipróbálhatott már – tudja, milyen művek szólnak jól egymás mellé társítva. S természetesen a rá jellemző, rendhagyó műfaji párosításokat is hozza majd Debrecenbe. A nagyerdei helyszínen szintén több hangversenyt szeretne rendezni. Hozzáteszi, előbb-utóbb megoldást kell találniuk a koncerthelyszín kérdésre, hiszen a közönség nagyon szereti az Aranybika Szállóban lévő termet, azt az épületet azonban sürgősen fel kellene újítani. Nagy tervekkel, elképzelésekkel látott hát neki a debreceni munkának Kovács László, s különlegesen jónak tartja speciális tandem-jüket Somogyi-Tóth Dániellel, hiszen kölcsönösen segítik egymás munkáját. A debreceni tennivalói mellett persze továbbra is dolgozik az ELTE művészeti együttesével, s rendszeresen dirigál más zenekarokat is.

A Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus honlapja:

www.kodalyfilharmonia.hu

Kínai képek – szegedi szemmel

Tíz teltházas koncertet adott tizennyolc nap alatt a Szegedi Szimfonikus Zenekar Kínában. A hatalmas tetszést arató téli turné során bejárták az országot Kantontól Sanghajig. Kovács László dirigálásával, két programmal vendégszerepelt az együttes: filmzenéket és bécsi, újévi hangulatú műveket játszottak. Mindarról, hogy milyen élményeket szerzett a különleges turné során az együttes, Kecskés György kürtművész, művészeti főtitkár, valamint Ács-Sánta Katalin, a zenekar prímhegedű szólamának tagja mesélt.

„Nagyon meglepett bennünket a kínai hangversenyek során, hogy milyen nagy sikert aratott Bartók Este a székyeknél című műve” – mondja Kecskés György. „A publikum fogékonyabb volt iránta, mint a Johann Strauss-darabokra. A filmrészletek pedig akkora tetszést keltek, hogy általában standing ovation-be torkollott a koncertünk: állva tapsolt és több ráadást is kikényszerített a közönség. A Radetzky-indulót mindenhol hatalmas lelkesedéssel fogadták, ezt a darabot a kínaiak is jól ismerik. Ennél is nagyobb elismerést aratott a két kínai ráadás-darabunk: a Tavasz fesztivál és az Üdvözlés Pekingből című, tradicionális mű. Már az első taktusok után iszonyatos őrjöngés tört ki a nézőtéren.”

A kürtművész arról is mesélt, hogy a kínai hallgatóság kulturáltan fogadta a koncerteket, bár talán kicsit másképpen, mint ahogy az európai publikum szokta. Amikor a karmester feléjük fordult, akkor tapsoltak, amikor visszafordult, szinte varázsütésre elhallgattak. „Kellemes melegben, a déli Kantonban kezdtük a turnét, de a koncertsorozat során a tibeti határ vidékén is felléptünk, ahol iszonyatos volt a hideg” – folytatja Kecskés György, aki szerint a zenekar fegyelmezetten, jól viselte a hosszú vendégszereplést. Mert azért akadtak időnként más nehézségek is: a csodás, nemrég épült koncerttermekben előfordult, hogy a fűtést nem sikerült 18 Celsius-foknál magasabbra állítani, és megesett az is, hogy a vadonatúj épület falai között ujjnyi rések tátongtak... „A társulatunk mindenhol jó kritikákat kapott, és olyan együttesekkel felváltva léptünk fel, mint a London Philharmonic Orchestra vagy a Hamburgi Szimfonikusok. Muzsikálhattunk az Iszaki Arata és Yasushisa Toyota tervei alapján épített, csupán néhány hónappal ezelőtt megnyitott, de máris világhírű, különleges Shanghai Symphony Hallban is, ahol mindkét műsorunkat nagy sikerrel játszottuk.” Akadt sajnos azonban egy roppant szomorú élményük is. December végén töb-

Az együttes újévi koncertjének plakátja (Guangzhou)

Visekedési kódex kínai koncertlátogatóknak

ben jártak közülük Sanghaj belvárosában azon a helyen, ahol a szilveszteri rendezvényen, 36 embert agyontaposott az ünneplő tömeg. A tragédia megrázta a muzsikusokat. Ács-Sánta Katalin, a zenekar prímhegedű szólamának tagja útinaplót vezetett. „Mindenki izgatottan érdeklődik az iránt, hogy milyen Kína. A szmog, a szélsőségek és a végletek országa. Lenyűgöző, ám egyben ijesztő is” – írja. Érdekes élményként említi, hogy több muzsikus mesélt: megállították őket az utcán, hogy fényképeket készíthesse nek európai emberekkel. S egy idő után a zenészek is beszereztek szájmaszkokat, ami legalább a por belégzését megakadályozta. A hegedűművész úgy látta, a gyors haladás, fejlődés országa Kína, ahol Szeged nagyságú városrészek épülnek, a legalacsonyabb új építésű ház is minimum húszemeletes, s a tetejük a tradicionális háztetőt imitálja. Melléjük olyan kulturális központ is épül, ahol három terem van, és a legkisebb koncertterem is nagyobb, mint a Műpa. A koncertek kapcsán pedig így fogalmaz: „az együttes a legnagyobb sikerét a Radetzky-induló, a kínai Tavasz fesztivál és az Üdvözlés Pekingből című művekkel aratta. Ez utóbbiaknál gyakran láttuk, amint a közönség éneklivezenyi az eredetileg kínai, tradicionális hangszerekre írt számokat. Az előtérben pedig külön viselkedési kódexek voltak elhelyezve. Ami az európai közönség számára egyértelmű, az a kínaiaknak még új...”

A Szegedi Szimfonikus Zenekar honlapja: www.symph-szeged.hu

Tavaszi koncertözön a Duna Szimfonikusokkal

Három gyereksorozat, vidéki fellépések, opera ősbemutató. Csak néhány abból a temérdek fellépésből, ami a következő hónapokban a Duna Szimfonikus Zenekarra vár. Ahogy Szklenár Ferenc művészeti vezető beszámol róla, a szerény állami finanszírozás ellenére igyekeznek lehetőségeiket a legteljesebb mértékben kihasználni, fejleszteni a szakmai műhelyüket, s egyre több és több hangversenyen a közönség elé lépni.

Nagyon sok az utóbbi időszakban az együttes külső felkérése. Különösen a gyerekkoncertek száma nőtt meg, hiszen már három sorozatban vesz részt a Duna Szimfonikus Zenekar. Saját szervezésű családi matinékat rendeznek vasárnap délelőttként a Duna Palotában, emellett a Filharmonia budapesti és vidéki felkéréseinek tesznek eleget. Márciusban például Veszprém megyében huszonhat koncertből álló ifjúsági sorozatban lépnek fel. A Filharmoniaával közös szervezésben pedig az V. kerületi iskolásoknak is előadásokat rendeznek. Szklenár Ferenc örül, hogy remek új helyszíneken szerepelhetnek, és ezáltal olyan közönségréteg is megismeri az együttest, amely egyébként aligha jutna el a Duna Palotába.

Nemcsak a jövő publikumát igyekeznek kinevelni, hanem szólistagárdáját is. Szintén fontosnak tartják, hogy minél gyakrabban muzikáljanak fiatal tehetségekkel. Március végén például Bencze Csaba nemzetközi versenygyőztes harsonaművész játszik velük. Azért hívják meg az ösztöndíjasokat, a zenei megmérettetéseken kimagaslóan teljesítő fiatalokat, mert bíznak abban, hogy ha kapcsolatba kerülnek, akkor a tehetségek neves művészként is visszatérnek hozzájuk. Még akkor is, ha nem tudnak jelentős fellépti díjat fizetni... Ugyanis a művészeti vezető hozzáteszi azt is, hogy az állami finanszírozásuk meglehetősen szerény, éppen csak a bérekre elegendő. A Duna Palota karbantartására, fenntartására is nekik maguknak kell előteremteniük a pénzt. De ebben a helyzetben is próbálják a lehetőségeiket maximálisan kihasználni, fejleszteni a szakmai műhelyüket. Szklenár Ferenc szerint „Kodály országában nem szabad engednünk a kulturális értékeinkből és a szakmai színvonalból. Az elismert zeneművészeink a világ szinte összes szimfonikus zenekarában, hangversenypódiumán bizonyítják a magyar muzikusok nemzetközileg is értékes tudását. Sajnos a külföldön dolgozó művésztársak megbecsülésének mi csak töredékét élvezhetjük, amíg a művészeti finanszírozást nem rendezik a törvényalkotók. A művész-

Szklenár Ferenc fuvolaművész, a Duna Szimfonikusok művészeti vezetője

társadalom jelenleg sajnos nem foglalhatja el azt a helyet a társadalom egészében, amit speciális és keveseknek megadatott kvalifikációja alapján érdemelne...”

Mindezek ellenére teszik a dolgukat, és örülnek annak, hogy egyre többen keresik meg az együttest. A Klebelsberg Kultúrkúriával is önálló sorozatot terveznek, néhány koncertjüket ugyanis ezen a budai helyszínen ismétlik meg. Májusban például egy Beethoven-est kerül ott is színpadra. Emellett tavasszal japán vendégművészek is muzsikálnak a zenekarral, s ez az együttműködés is több évre nyúlik vissza. Szintén jó kapcsolatot ápolnak a Marczibányi Téri Művelődési Központtal. Az egyik legizgalmasabb felkérés, amelyben az együttes a következő időszakban részt vesz, egy titokzatos kortárs zeneszerzőtől, a Col Legno művésznevű alkotótól érkezett, aki jótékony célú előadásához keresett együttest. A Fedél Nélkül című újságban talált írások, versek alapján készítette el a hajléktalanokról szóló opera szövegvölgényét, és az ősbemutatónak a Duna Palota ad otthont, május 29-én. Az előadás dirigense Antal Mátyás lesz. Pánczél Tamás Zongoraversenye is felhangzik a Duna Szimfonikusok előadásában. A zenekar számára ugyanis fontos, hogy támogassák a kortárs műveket. Mindent igyekeznek azonban olyan köntösbe csomagolni, ami nem elriasztja, hanem érdeklődővé teszi a zeneszerető közönséget.

A Duna Szimfonikusok honlapja: www.dunaszimfonikusok.hu

Táncos énekhang – lélekhang

A Magyar Nemzeti Táncgyűttes (a volt Honvéd Táncszínház) nemesak produkecióiban, hanem zeneválogatásaiban és előadóiban is különleges. A társulatban több elismert táncos szólista dolgozik, közülük hárman – Rémi Tünde, Fekete Zsuzsanna és Appelshoffer János – meséltek a Gramofonnak arról, hogyan rejlik benne a zenében a tánc, s mi kell ahhoz, hogy megszólaljon a lélekből, lélekhez szóló énekhang.

„Mi szinte mindannyian gyerekkorunk óta vagyunk tagjai különböző néptáncos közösségeknek, így az természetes számunkra, hogy népzeneré táncolunk és népdalokat énekelünk.” – mondja Fekete Zsuzsanna. – „Így az is, hogy ezeket színpadi kifejezési formaként használjuk. Amit különlegesnek tartok, hogy a darabjainkban úgy kerül bemutatásra az eredeti néptánc és a népzene – amit mi annyira szeretünk –, hogy azt bárki magáénak érezhesse, és megtapasztalhatta az erejét. Vagyis azt, hogy például ezek a dalok a legmélyebb érzelmek kifejezésére alkalmasak. Együttesünk repertoárján számos olyan darab akad, mint a Székely Dózsa György táncjátékunk is, ahol az írott zenék között az előadás egyik csúcspontját épp egy népdal jelenti.”

„A népzene szeretetében és ismeretében valóban belenőttünk a táncos közösségekben, az amatőr együttesekben – teszi hozzá Appelshoffer János. – Ráadásul a népdaloknál nem kell küzdenünk azzal, hogy hogyan formáljuk, mely résznél vegyünk levegőt, hová kerüljön a hangsúly. Ezt valóban természetesen tudja az ember, no meg adja a tánc lökötése, ritmusa is. De azért így sem könnyű táncosként szólót énekelni, hiszen amikor kórusban énekelünk, együtt húzunk, akkor húzzuk egymást, viszont amikor egyedül kell előadni egy nótát, az nagyon nehéz. A legnyomasztóbb az, amikor először hallja magát az ember, s a próbateremben, a többiek előtt egyedül élénkel egy dalt. Utána a pódiumon, a nézők előtt már nem is jelent akkora nehézséget mindez... S persze amikor felkerül a mikroport, akkor derül ki igazán, ki mennyire nyeli el a szavakat, hangsúlyoz jól vagy rosszul. Szerencsére tudunk egymásnak segíteni.”

Rémi Tünde azzal folytatja, hogy amikor pályája kezdetén csak énekelnie kellett, de nem táncolhatott mellette, szinte három lépést alig tudott megtenni a színpadon. Persze ma már bármilyen helyzetben képes előadni egy szólószámot. „A társulatunk valamennyi tagja énekel – ki jobban, ki gyengébben, de a népdalokban rejlő érzelmeket mindenki kiválóan közvetíti, hiszen ezek a nóták az örömről,

Fekete Zsuzsanna, Appelshoffer János és Rémi Tünde

bánatról, szerelemről mesélnek. Azokról az alapérezésekről, amelyeket mindannyian átélünk nap mint nap, de ahogy ezekben a dalokban benne rejlenek, annál jobban mindezt nem lehet kifejezni. A nép által írt szöveggel, a mondandóhoz illő dallamokkal. Ezért érti olyan jól ezeket a dalokat a közönség, és ezért is hatnak olyan erősen. Ahhoz, hogy az ember jól énekeljen népdalt, nagyon sok zenét, sok tájegységre jellemző dallamot kell meghallgatni. De természetesen elengedhetetlen hozzá a tánc is.”

Mindhárman egyetértenek abban: egy-egy néptáncgyűttesre általában jellemző, hogy milyen zenéket, dalokat választ az előadásaihoz. A Magyar Nemzeti Táncgyűttes Magyarország legnagyobb hivatásos néptánc-együttese, amely műsorait a Kárpát-medence népdal- és néptánc-kincséből meríti. Ahogy táncban, úgy zenében is rendkívül sokszínű a repertoár a gyimesitől a kalotaszegiig. „Hiába fakad azonban belőlünk ösztönösen a tánc és a népdal – meséli Rémi Tünde –, a szövegmondás többnyire nehezen megy egy táncosnak, ez ismét egy újabb feladatot jelent, amit el kell sajátítanunk. Különösen akkor, ha színeszek mellett szólalunk meg...”

A Magyar Nemzeti Táncgyűttes tagjai most ezt az előadásmódot is gyakorolhatják, hiszen februárban mutatták be a Nemzeti Színházban a Körhinta című művet. A Sarkadi Imre novellájából született, különleges produkció rendezője Vidnyánszky Attila; koreográfusa és társrendezője Zsuráfszky Zoltán, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes művészeti vezetője; forgatókönyv-írója és dramaturgia pedig Vincze Zsuzsa, az együttes művészeti főmunkatársa.

A Honvéd Együttes honlapja: www.honvedart.hu

„Már ki tudok áradni”

A Budapesti Tavaszi Fesztivál kiemelt rendezvénye Dresch Mihály Új kezdet című koncertje. A Liszt Ferenc-díjas, érdemes és kiváló művész egy estén mindkét fontos oldalát bemutatja közönsége számára: népzeneét játszik és saját, jazzbe oltott szerzeményeit is előadja. A Gramofon olvasói számára elmondja, mitől új ez a kezdet.

➡ Bércesi Barbara

Gramofon: *Április 10-én a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében adsz koncertet a Zeneakadémia Nagytermében. Az eseten népzenebarátok és a kvartetted is fellép, ettől lesz különleges a produkció. Hogyan válogattad ki a népzenebarátokat, milyen előzménye volt a velük való közös munkának? Honnan származnak az ismeretségek?*

Dresch Mihály: Jórészt hosszú évek alatt kialakult baráti kapcsolatok ezek Kerényi Robival, Vizeli Balázssal, Ifj. Csoóri Sándor Sündivel, Brasnyó Antallal, Bősze Tamással és Szlama Lászlóval. Ők túlnyomó részt magyarországiak – csak Brasnyó Anti szabadkai –, kimondottan népzenevel foglalkoznak. Van közöttük, aki tanít a Zeneakadémián, többen járnak át rendszeresen Gyimesbe, Moldvába. Bognár András bőgőssel még viszonylag új a munkakapcsolat, vele most januárban játszottam először.

„Nem akarok megfelelni,
csak kiállok,
és élvezem a zenét.”

G.: *Különleges feladatot kap Brasnyó Antal és ifj. Csoóri Sándor brácsások, illetve az említett Bognár András, akikkel a koncert középő részében saját szerzeményeidet játszod, nem autentikus népzene. Ezek a számok mennyiben kívánnak más hozzáállást a népzenebarátoktól, mintha népzenei játszanátok együtt?*

D. M.: Úgy van kitalálva a zene, hogy ne kelljen más hozzáállással játszaniuk, azt fogják hozni, amit ők tudnak. Inkább nekem kell alkalmazkodnom hozzájuk, de én azt szívesen teszem.

G.: *Ami a kvartettedet illeti, Hock Ernővel elváltak újaitok, mert itthon nem találta meg a számításait, áthelyezi a székhelyét Németországba. Ki lesz a Dresch Quartet új bőgőse, és ez a váltás milyen új dinamikát hozhat a zenekarba?*

D. M.: Horváth Balázs lesz az új bőgős. Alkalmanként dolgoztam már vele korábban. A Borbély Misivel közös kvartettben játszottunk vele. Nagy lelkesedéssel vállalta az elkövetkező kvartettkoncerteket.

G.: *Volt már hasonló nagykoncerted, ahol a számodra két legfontosabb megszólalási módban egyaránt lehetőség volt zenélni?*

D. M.: Nem volt, ezért is van bennem nagy várakozás veled kapcsolatban. Egyébként a címe Új kezdet, amit nagyon találónak érzek. Már tavaly ősszel érkezett egy felkérés a kvartetted számára, akkor született ez a cím. A kvartett tagjai épp nem értek rá, ezért egy új bandát hoztam össze, mert nem akartam lemondani az Őszi Fesztiválra (CAFe Budapest – a szerk.) szóló meghívást. Nekem nincs menedzserem, legalábbis „megtestesült” formában nincs, ezért magam próbálom intézni a zenekar ügyeit. Nem szeretek másnál kopogtatni, helyénvalóbbnak érzem, ha fogadhatom mások kopogtatását. És úgy gondolom, hogy ha megkeresnek egy fellépési lehetőséggel, akkor azt luxus visszautasítani. Tehát zenei téren, de magánéleti szempontból is

sok minden változott körülöttem az elmúlt időben. Voltak megpróbáltatások, de sok jó dolog is ért. Én már korábban megtértem, de ez a viszony olyan, hogy az ember néha eltávolodik a teremtőtől, aztán pedig – mint most is történt velem – valami felszakad benne, és megint intenzívebb lesz. Szóval most valóban új kezdet van.

G.: *Földhözragadtabb kérdés, de úgy érzem, hogy az általad megjelentetett lemezek egyrészt jól elkülöníthető egységek, szépen lekerékített megnyilatkozások, másrészt ha folytatódóan sok-sok számot lejátszanánk a lemezeidről, akkor egy nagy, egybefüggő, egységes művet hallanánk. Mintha egyetlen sok száz perces CD-t vettél volna fel az évek során. Úgy képelem a munkádat, mint egy fraktált, ami részeiben is egészet alkot. Amikor lemezt készítesz, hogy szerkeszted meg azt, hogy döntöd el, mi kapjon helyet rajta, mi sem?*

D. M.: Akkor én most még földhözragadtabb leszek. Ha van egy zenekarod, akikkel rendszeresen koncertezel, akkor egy meghatározott, úgy háromórányi repertoárt variálsz. Amikor lehetőség nyílik lemezt felvenni, akkor ennek a repertoárnak az újabb anyagából tudunk válogatni, ami az én esetemben éppen hogy meg szokott tölteni egy lemezt. Az összegyűlt számokat természetesen igyekszem szépen, mondjuk, keretszerűen összerendezni. A repertoár nagyon lassan változik. Néha régi dolgokat is előveszek, amelyeket szeretek.

Fotó: Csibi Szilvia

G.: Milyen állapotban van a legközelebbi lemezanyagod? Mikor lehet rá számítani?

D. M.: Szerintem ősszel lesz itt az ideje egy új lemeznek.

G.: Nem nagyon tudnám elképzelni, hogy Dresch Mihály például John Coltrane- vagy Johnny Griffin- emléklemezt készítsen, vagy bármilyen más, hasonlóképp tematizált albumot, bár egy-egy számot ajánlottál példaképeidnek, pl. Archie Sheppnek. Megfordult bármikor is olyasmi a fejedben, hogy valakinek a songbookját lemezre veszed?

D. M.: Nekem nem fordult még meg a fejemben, de ha valaki fölhívja rá a figyelmemet, el tudom képzelni, hogy működné. Mindenből lehet szépet csinálni. Én nem érzem magamat annyira jazz-zenésznek, mint akik a középutas jazzel foglalkoznak. Nem vagyok a műfaj zászlóvivője, mert más dolgokat is csinálok. De a néhány számomra kedves standardet szívesen veszem elő a koncerteken.

G.: Említetted korábban, hogy a Zeneakadémia Nagyterme, a koncerted helyszíne fontos hely számodra, mert ott hallottál először jazzt, játszottál Szabados Györggyel, és ott készültél az Élő nád című lemezed felvételei is. Emlékszel az első zeneakadémiai benyomásaidra?

D. M.: A szüleim zeneszerető emberek voltak, és több ízben is voltunk a Zeneakadémián. Egy angol dixielandegyüttest hallottam ott először, de nem emlékszem, kik voltak, csak hogy nagyon megfogott, amit hallottam. A felújított Zeneakadémián még csak a kisteremben játszottam. Szerintem megmaradt a régi hangulata, csak szebb lett.

G.: Minden játszóhelynek van valamiféle töltése. Itt, ahol beszélgetünk, a Jedermann kávézóban is gyakran veszel részt jam sessionökön, de a kvartetted is rendszeresen kap ide meghívást. Van olyan terem vagy klub, ahol még nem játszottál, de úgy érzed, hogy inspirálón hatna rád? Akár mondjuk egy New York-i jazzklub, ahol a régi nagy jazzisták koptatták a színpadot?

D. M.: Nincs ilyen hely. Szeretem a minél egyszerűbb, közvetlenebb tereket. A Jedermann nekem az egyik legjobb hangulatú hely, mert akik eljönnek a meghirdetett koncertünkre, azok tényleg ránk kíváncsiak, érezni lehet, hogy áradás van.

G.: Egyébként mi volt a kulturálisan és akár földrajzilag is legtávolabbi hely, ahol a saját zenédet játszottad? És hogy fogadta a hallgatóság?

D. M.: Tajvanon zenéltünk, és jó volt a fogadtatása, nyíltak és érdeklődőek voltak az emberek. Vették az adást.

G.: Visszatérve a jam sessionökre: ahogy említettük, nem gyakran szoktál standardeket játszani, csak egy-egy kedvenc bukkan fel a repertoárdoban, itt, a Jedermannban viszton rendszeresen standardezel. Mi motivál erre?

D. M.: A mainstream jazznek van egy sajátos érzésvilága, amelyet szeretek, és szívesen próbálok meg belehelyezkedni. Jó tisztelettel odaadni magadat ennek a zenének.

G.: Nem tudok róla, hogy valaha tanítottál volna zenét, mégis sok előadó számára példaértékű a művészeted. Nem is gondoltál rá soha, hogy próbálkozz a tanítással?

Fotók: Csibi Szilvia

D. M.: Más az, amikor egy ember a színpadon állva hatással lehet más emberekre, és megint más, ha valaki tud tanítani. Én nem érzem magam hivatottnak rá. A tanításhoz nagyon sok minden szükséges: rendszerezettség, egy pontos elgondolás arról, hogy hogyan építed fel a tananyagot. Nagy felelősség. Biztos meg tudnám tenni, de vannak, akik ebben zseniálisak, mint Borbély Misi. Olyan előfordult, hogy valaki konkrét technikai kérdésekkel keresett meg, például a befűjással kapcsolatban, azokra szívesen válaszoltam. Inkább olyasmit tudnék elképzelni, ha valahová meghívnának egy beszélgetésre, ahol elmondhatom, mit gondolok a zenéről.

G.: Szintén aktualitást ad az április 10-i koncertnek, hogy nyáron hatvanéves leszel. Említetted, hogy Neked már nincs szükséged az évfordulókra, nem a számokban kifejezett korod határozza meg, hol tartasz a pályádon.

D. M.: Nem örülök neki, hogy telik az idő, de így van. Állandóan küzdesz az élettel, és ez egy szép dolog. De nem akarok a születésnapokra túlzottan nagy súlyt fektetni, nem ez határoz meg.

G.: Mióta érzed úgy, hogy már nem kell bizonyítanod?

D. M.: Jó kérdés. Nem olyan régóta. Inkább azt mondanám: már ki tudok áradni. Nem akarok megfelelni, csak kiálllok, és élvezem a zenét.

G.: Talán furcsa kérdés, de megfordult-e bármikor a fejedben, hogy nem csak zenével, hanem szavakkal is próbálj közölni dolgokat a belső világodból, akár versek, akár elmélkedések

formájában? Vagy például képekké formáld azokat ecsettel, fényképezőgéppel?

D. M.: Nem igazán. Van egy házam Kisörspusztán, ahová gyakran lejárók télen-nyáron. Palántázok, paprikát, paradicsomot. Jó nagy a telek, a végén folyik egy patak. A közelben van egy tó is, ásóval feltöröm a jeget, és megmártózom benne. Ez inkább töltekezés. Szeretek bútorokat is fabrikálni, csináltam asztalt meg tálalószekrényt diribdarab fából. Persze ez nem művészet. Régebben inkább csak ideáim voltak arról, mi a művészet, most már azt érzem, hogy az kiadás. A benned lévő tapasztalások kiadása, megmutatása, megéreztetése másokkal.

G.: Amióta van Kisörspuszta, gyakrabban komponálsz ott?

D. M.: Korábban sok szép dolog született ott, főleg telente (nyáron túlzottan zajlik az élet). Amikor megérkezem, begyűjtök, másnapra bemelegszik a ház. Van lent egy kis zongorám, azon szoktam játszani, komponálni. Idén télen is sokat voltam lent, de amióta ezek a nagy változások végbe mentek bennem, még nem írtam le semmit.

G.: Mikor lennél boldog a Zeneakadémia-beli koncertedre visszatekintve? Mi adná a legnagyobb sikerélményt?

D. M.: Nincsen elvárásom, csak tudom, hogy jó lesz. ■

Dresch Mihály hivatalos honlapja: www.dreschquartet.hu

Dresch Mihály következő fellépései: március 7., Jedermann Café – Dresch Quartet; március 14., Opus Jazz Club – Dresch Quartet; március 26., Fonó Budai Zeneház – Dresch–Vizeli–Tintér–Kerényi

Akinek 24 nevét ismerjük –

a francia sanzonjazz magyar sztárja, **Bacsik Elek aranykorszaka***

Kevés olyan ország van a világon, amely a huszadik század folyamán oly sok nemzet zeneszerzőinek és zenei előadóinak olyan jelentős olvasztótégelye lett volna, mint Franciaország. Különösen érdekes ez, ha a legjellegzetesebbnek tartott francia „nemzeti” műfaj, a chanson alkotóit számba vesszük. Majdhogynem több az idegen származású, idegen nemzetiségű művész, mint a franciaként született. A francia sanzon legjelentősebb sztárjai közül sokan látták meg a napvilágot Európa más országában, de ázsiai is van közöttük.

◆ Simon Géza Gábor

A sanzon és a jazz legismertebb korai találkozási pontja Django Reinhardt kezdő éveiben figyelhető meg, amikor a Belgiumban született vándorcigány muzikus először bendzsóval majd gitárral kísérte a francia sanzon jeles alakjait. E tekintetben különösen figyelemreméltó a 2003-ban kiadott Django et la chanson című CD (EMI-Pathé Capitol 0724358399424 / ACD-46317), amelyen a korszak kiemelkedő képességű és igen nagyra becsült chansonénekesei, így többek között Germaine Sablon, Jean Sablon és Charles Trenet, valamint a filmszínészként is ismert Aimé Simon-Girard és mások működtek közre. A kíséret az egy szál hangszertől a big bandig a részben hagyományosnak mondható chansongkíséret volt, itt-ott már a jellegzetes Django Reinhardt-os swinggel (jazz manouche). A kísérő big bandek közül kiemelkedett a hegedűs Michel Warlop kiválóan hangszerezett nagyzeneke. És ne feledkezzünk meg az itthon elsősorban csak zenekari számairól ismert Le Quintette du Hot Club de France elnevezésű formációról, amely például Jacotte Perrier énekesnővel készített kiemelkedő sanzonjazz felvételeket.

Bacsik Elek 1959 és 1966 között Franciaországban élt. Alexis Bacsik néven innen turnézott a világ minden tájára. Ezen időszak alatt a Francia Köztársaság által kiállított úti okmány felhasználásával az Amerikai Egyesült Államokban, Belgiumban, Görögországban, Kanadában, Luxemburgban, Nagy Britanniában, Olaszországban, Spanyolországban és Svájcban is vendégszerepelhetett. Mint az mára

* A Gramofon Klasszikus és Jazz 2014. nyári számában jelent meg Simon Géza Gábor Bacsik Elekről szóló készülő kötetének első részlete. Cikkünk újabb kiegészítést közöl a várhatólag még az idei évben megjelenő, sok képpel illusztrált bio-diszográfiából.

Forrás: Gramofon-archív

már egyértelmű, ezen időszak volt jazzművészi kiteljesedésének korszaka. Mintegy 18 megjelent, 25 és 30 cm átmérőjű LP-t készített, és szerepelt számos 17 cm-es kis mikrolemezen, amelyek egy része mind a mai napig csak ebben a formátumban került forgalomba.

1959-től az első kislemezekon Bacsik Elek igen magasan jegyzett amerikai jazzmuzikusokkal szerepelt. Közülük Art Simmons zongorista a legfontosabb, akivel esténként a meghatározó jelentőségű párizsi Mars Klubban, a külföldi zenészek találkozóhelyén muzikáltak. Ennél jobb ajánlólevele aligha lehetett volna Bacsik Eleknek. Bacsik első párizsi zenekari felvételén a legendás bebop-újító, Kenny Clarke dobos volt a zenekarvezető. A felvételeken Al Back néven hegedült és Alexis Backsix álnéven elektromos gitáron játszott (The Kenny Clarke Orchestra With Andy And The Bey Sisters, Métropole 46001 M).

Az újabb jazzlemezfelvételeken Bacsik a Double Six of Paris jazzvokálegyüttes nagylemezén szerepelt, és készített egy LP-t a Franciaországban letelepedett amerikai Hammond-organistával, Lou Bennett-tel. Közös hangfelvételek készültek a trombitás Clark Terry és a pozanos-énekes, Quentin Jackson zenekarával is.

1960 őszén kezdődtek azok a sanzonjazzfelvételek, amelyekkel Bacsik Elek mélyen beágyazódott a francia sanzonjazz jeles képviselőinek csapatába. Elsőként Barbara hívta kisegyüttesébe. Az orosz anyától és elzászi apától született Monique Andrée Serf, művésznevén Barbara immár személyesen is részt vett Bacsik Elek karrierjének előmozdításában. 1960. szeptember 19-én Párizsban először a Barbara chante Brassens című 25 cm-es mikrolemezt rögzítette (Odéon 1260 M). Ugyanaznap készült egy további, szintén 25 cm-es mikrolemez, amely Barbara chante

Jacques Brel címmel jelent meg (Odéon 1266 M). A kizárólag mono verzióban készült hangfelvételeken Barbara énekelt és zongorázott, Bacsik Elek gitározott. A tangóharmonikán pedig számos sanzonénekes kísérelte, a francia Freddy Balta játszott, aki az Association Internationale des Accordeonistes által kiírt első világversenyt még 1938-ban megnyerte. A Barbarával készült Bacsik Elek-felvételek nagymértékben hozzájárultak Bacsik nevének, művészetének megismeréséhez, természetesen elsősorban választott hazájában, Franciaországban. A hangfelvételek igen sok kiadást értek meg napjainkig: előbb a terepet véglegesen meghódító 30 cm-es mikrolemezek, majd CD-ken jelentek meg. Az „összes” Barbara-hangfelvétel kiadására fókuszáló antológiáknak pedig már se szeri, se száma.

Az orosz birodalomból a bolsevik hatalomátvétel után elmenekült szülőlk gyermeke, Lucien Ginsburg, művésznevén Serge Gainsbourg révén kapta egykoron és valószínűleg napjainkig is a legnagyobb reklámot és az ezzel természetesen járó ismertséget és elismertséget Bacsik Elek. Csak a 2014-es esztendőben számos közös felvételük LP- és CD-újrakiadása jelent meg a világ minden részén. A francia sanzon fenegyereke, Serge Gainsbourg szeretett volna többek között a jazz felé is komolyabban nyitni. Egy párizsi jazzklubban az amerikai bop-zongorista, Bud Powell helyi trióját hallgatva fedezte fel a magyar gitárost, Bacsik Eleket. Gainsbourg először egy filmzenében való közreműködésre kérte fel Bacsikot, amelynek felvételeire 1963 márciusában Párizsban került sor. A Comment Trouvez-Vous Ma Soeur? című film zenéjét Serge Gainsbourg komponálta, és abban ő maga énekelt is. A Michel Colombier vezette kíséretnek másik hangszeres szólistája a bőgős Michel Gaudry lett, aki a párizsi Mars Klubban esténként együtt játszott Bacsikkal. A kor nyugat-európai szokásainak megfelelően a film zenéjének egy része a film bemutatásával egy időben megjelent egy 45-ös fordulatú 7"-os kislemezen (Philips Medium 434.850 BE). Az újabb időkben a film zenéjéből CD- és DVD-kiadványokon további, korábban kiadatlan, Bacsik Elekkel készült hangfelvételek is megjelentek.

A filmzene után a mindig újabb és újabb zenei területeken igen vagányan megjelenő Serge Gainsbourg a jazzhez való közeledése jegyében egy LP-n való közreműködésre kérte fel Bacsikot és Gaudryt. Ez lett az 1963. november 12. és 14. között felvett és a következő hónapban már forgalomba is került Confidential című LP (Philips B 77.980 L Mono), amely részben mikro kislemezen is kapható volt (Philips Medium 434.888 BE). A 12 számos LP játékidéje mindössze 26 perc 20 másodperc, ebből a La Saison Des Pluies, azaz Az esős évszak, az előkészületben levő kötet címadójául is választott darab az egyetlen olyan kompozíció, amelynél valaha is fel-

tüntették Bacsik Elek szerzőségét. A darab teljes mértékben kirí Serge Gainsbourg repertoárjából. A művész zeneszerzőket ritkán foglalkoztatott. Egyszerű dalocskáit – legyenek azok bármely stílusban is írva – jobbára maga komponálta. A dal annyiban is különös, hogy először

nem maga a szövegíró, azaz Gainsbourg adta elő lemezen, hanem azt Jackie Lawrence énekelt egy kislemezen (Jackie Lawrence: Danke schoen, Festival FX 1369 M). Az ismeretlen

összetételű zenekart a francia zongorista-organista-zeneszerző-hangszerelő, Jacques Denjean vezényelte. E felvétel szövege is eltér némileg a Gainsbourg-féle változattól. Elképzelhető, hogy éppen ezen felvétel miatt került a képbe Bacsik Elek, és így lett ez a darab az egyetlen szerzemény Bacsik neve alatt.

Az eredeti lemezkiadások után immár követhetetlen mennyiségben kerültek a piacra a gyűjtő (sampler) lemezek, amelyek egyik gyöngyszeme a L'Amour À La Papa című, eredetileg a Fontana labelnél megjelent 14 számos LP-változat. Az 1967-es eredeti LP-kiadást 2015. január 1-jén 389 eurós áron lehetett megvásárolni. Ha kissé nehezebben, de ugyanakkor rá lehetett bukkanni újabb LP-kiadásokra, és néhány CD-változat is szerepelt az ajánlatokban. Mind az eredeti, mind az újabb kiadások borítóin a két énekes, Juliette Gréco és Serge Gainsbourg neve mellett csak a zenekarvezetők neve szerepel. Így igazi csemege, hogy Gainsbourg kétféle kíséret együttesének tagjai, Bacsik Elek (elektromos gitár) és Michel Gaudry (nagybőgő) név szerint szerepelnek a B/3-as (Le Talkie-Walkie) és a B/6-os (La Fille Au Rasoir) trackeknél.

Az utóbbi másfél évtizedben immár számos újabb hangfelvétel készült a La Saison Des Pluies-ből. Az angolul Season of the Rain címet viselő darabból 1996-ban többek között Roby Lakatos Japánban adott ki egy terjedelmes felvételt (Roby Lakatos with Musical Friends, Universal UCCH-1002).

Sok évtizeddel később, 2001 márciusában, egy limitált példányszámú 25 cm-es LP forgalomba hozatalakor derült csak ki, hogy a Confidential LP előkészítésekor több koncertre is sor került, és hogy ezek közül az 1963. október 8-án a párizsi Théâtre Des Capucines-ben az LP-vel részben azonos programmal készült egy koncertfelvétel is (Serge Gainsbourg: Théâtre Des Capucines 1963, Mercury 548 631-1).

Serge Gainsbourg imént felsorolt felvételei nem kis mértékben járultak és járulnak hozzá, hogy Bacsik Elek neve a sanzonjazz és általában a jó minőségű zenék által érdeklődők körében folyamatosan jelen legyen, hiszen mostanában

sincs szinte egyetlen olyan hónap sem, amikor egy vagy több felvételük, netán korábban kiadatlan közös felvételük forgalomba ne kerülne. A nagyságrendre jellemző, hogy ezek adatainak pusztá felsorolása is simán kitölné jelen tanulmány terjedelmét.

Pierre Nougaro olasz operaénekes és Tellini Liette olasz zongoratanárnő gyermeke, Claude Nougaro 1929. szeptember 9-én született a franciaországi Toulouse-ban. Claude Nougaro az 1963 és 1969 közötti úgynevezett „Le génie nègre” korszakának első lemezét még szintén 1963 novemberében készítette, amikor a hónap utolsó napján stúdióba vitte Bacsik Eleket. Ez az újabb 25 cm-es LP végül Claude Nougaro No.2 címmel került a zenész diszkográfiájába. A közreműködők közül külön ki kell emelnünk Maurice Vander zongoristát, aki 1953-ban első hangfelvételeit Django Reinhardt együttesével készítette, és négy esztendővel később az NDR stúdiójában a hegedűs Stéphane Grappellit is a djangói szellemben kísérte – mind a francia dallamok, mind a standard repertoár esetében (Moosic Records N 13031-2). A Pierre Nougaro LP-n a nagybőgőnél ezúttal is Bacsik Elek ekkoriban elmaradhatatlan zenésztársa, Michel Gaudry állt, a doboknál pedig több Bacsik-lemez közreműködője, a Magyarországon is jól ismert Daniel Humair ült. Szintén a zenekar tagja volt Pierre Michelot nagybőgős. Nougaro a továbbiakban is Maurice Vander zenekarával dolgozott, de jelenleg nincs adat arról, hogy Bacsik is szerepelne további felvételeken.

1964 februárja és szeptembere között rögzítették Barbara újabb LP-jét, amely Barbara chante Barbara címmel jelent meg (Philips 6332 103). Az LP borítóján Eleck Bassik szerepel, aki ezúttal csak az egyik felvételi sessionön szerepelt, és mindössze két Barbara-szerzeményben játszott. Az LP hamarosan Grand Prix International du Disque – Académie Charles Cros felirattal is megjelent, azaz megkapta az akkoriban létező legjelentősebb hanglemeznagydíjat.

1964. március 14-én már a sokadik francia TV-adásban szerepelt Bacsik, amely Sacha Show címmel futott. A gitáros-énekes házigazda, Sacha Distel ez alkalommal Charles Aznavour Chaque fois que j'aime című szerzeményét, Juliette Gréco pedig Serge Gainsbourg-tól a Ces petits riens-et adta elő. A korzikai apa és franciaországi anya gyermekeként született Juliette Grécót Magyarországon a Belphegor, a Louvre fantomja című, 1965-ben bemutatott filmben ismerték meg. Gréco a jazzvilágban ugyanakkor elsősorban mint Miles Davis barátnője szerepelt. A Sacha Show mindkét darabjában Bacsik Elek (elektromos-gitár) és Michel Gaudry (nagybőgő) voltak a kísérők.

1965 őszén készült az egyik legizgalmasabb, sokáig háttérben bujkált Bacsik-felvétel. Ennek oka többek között, hogy az észak-franciaországi vasutas családba született, a filmek veszélyes jeleneteiben dublőrjeként indult Jacques Higelin

első szólóalbumát csak 1971-ben jegyezték, és korábbi zenei kísérletezgetéseit csak jóval később vették ismét elő. A párizsi Studio L. Gasté 1965-ben vette fel azt a kislemezt, amelyen többek között a Mac Ormor–Jacques Higelin szerzőpáros À Django című, Django Reinhardtnak emléket állító darabja szerepelt.

A Jacques Higelin No.2 címmel megjelent kislemezen (Jacques Canetti Records 27 2699) a közreműködő zenészek nevét gondosan titkolták. Szerencsére mindenütt vannak hangyaszorgalmú diszkográfusok,

így természetesen a diszkográfia egyik ősházájában, Franciaországban is, és kiderítették, hogy Elec (!) Bacsik magyar muzsikus ezen a felvételen hegedűn, valamint elektromos szóló- és ritmusgitáron játszott. Ugyanakkor nem kizárható, hogy a francia zongorista-zeneszerző, Jimmy Walter hangszerelését játszó kiségyüttesben a két további hangszeren, a bőgőn és a dobon is Bacsik szerepelt. E feltételezésnek nem kevés alapot ad, hogy az előző esztendőben, 1964 áprilisában rögzítették és sugározták a francia televízióban azt a két és fél perces Take Five-felvételt, amelyen Bacsik Elek a háttérre vetített filmben (a megszólalás sorrendjében) nagybőgőzött, dobolt, elektromos ritmus- és szólógitáron játszott, majd ezen háttér előtt élőben játszotta a hosszú hegedűszólót (<http://www.ina.fr/video/I09329504/elec-bacsik-take-five-video.html>). A hangszerelést természetesen szintén Bacsik készítette.

Az À Django egyik szerzője az énekes Jacques Higelin, ám a társszerző, Mac Ormor egyike a francia zeneipar jelenleg még majdnem kideríthetetlen álnéven szereplőinek. Más lemezkiadványokon ugyanezen darabhoz az M. Moro, illetve az M. Ormor álnevek társulnak, tehát még a rejtőzködésben is követhetetlen az igazi személy kiléte. Az biztos, hogy számos jó nevű, a zenei, szövegírói tehetségét a lehető legtöbb műfajban igen busásan kamatoztató francia zeneszerző, szövegíró, hangszerelő, zenekarvezető számos álnevet is használt és használ napjainkban is. Ezen álnevek viselőinek valódi nevére csak a legritkább esetben derül fény.

Az À Django szövegírója viszont egyike azon általam ismert francia személyeknek, aki a legtöbb álnevet használta, mintegy három tucatot. Több évi kutakodás után az À Django szövegét Boris Vian neve alatt találtam meg. Vian egy igen izgalmas, sokoldalú, rendkívül tehetséges figura a francia jazz, chanson és irodalom összefüggéseiben. Az 1940-es években készült számos jazztrombitás hangfelvétel néha itthon is kapható, könyvei jó része már magyarul is megjelent. Egyik-másik immár több fordításban is hozzáférhető.

A korai Jacques Higelin-felvételek 1976 óta számos alkalommal jelentek meg különböző LP-ken, majd CD-ken.

Közös bennük, hogy az azonos lemezcím alatt nem mindig volt azonos a beltartalom és igen sokról hiányzott egyik vagy másik szám, még abban az esetben is, ha a lemez labelje és kiadási száma azonos volt! A birtokomba került, 2011-ben mindössze ezer példányban megjelent francia LP-változat (Jacques Canetti présente Jacques Higelin et Brigitte Fontaine: Chansons d'avant le déluge. Jacques Canetti Records BEC5772796) szerencsére tartalmazza az Á Djangót.

Napjaink nagyközönsége egy igen figyelemre méltó dupla CD-n (Jazz Manouche Vol. 2., Wagram Music 3118072/WAG 363) fedezhette fel a pazar hangfelvételt.

Az Á Django különösen tetszett Jacques Canetti producernek, aki az életművét összefoglaló Mes 50 Ans De Chansons című, 4 CD-t és 1 DVD-t magába foglaló életműkiadásába ezt a produkciót is beválasztotta (Les Productions Jacques Canetti BEC577237).

Bacsik Elek számos tv-műsorban és lemezfelvételeken volt a francia sörözötulajdonos és egy angol táncosnő frigyéből született Jeanne Moreau énekesnő, színésznő kíségyüttesének vezetője és egyben hangszerelője. Moreau az 1958-as Felvonó a vérpadra (Ascenseur pour l'échafaud) Louis Malle-filmmel tűnt fel, amelynek zenéjét Miles Davis szerelte. A film soundtrackjén Pierre Michelot bőgőzött, Kenny Clarke dobolt. Bacsik Elek 1962-ben az ő közreműködésükkel készítette el a világsikert aratott Take Five-és Blue Rondo à la Turk-felvételeket.

A Jeanne Moreau: 12 chansons címmel megjelent LP (Disques Jacques Canetti Medium 48816) igen jelentős sikert aratott, többek között elnyerte az 1967-es Grand prix du disque-t. A hangfelvételeken Bacsik Elek hangszerelése szólalt meg. Kis- és nagylemezeken, majd később CD-ken újra és újra kiadták a felvételeket. Mindezeket Bacsik Elek azonban már nem Franciaországban érte meg, hiszen a felvétel évében, azaz 1966-ban keserű döntést hozott: áttelepült az Amerikai Egyesült Államokba, mert úgy gondolta, hogy ott biztosan jól boldogul majd, hiszen vendégzenészként rengeteg dicséretet kapott korábban az Államokban is. Sajnos a tényleges erőviszonyokkal messze nem volt tisztában, azzal például, hogy a nem amerikai születésű jazzistákat nem tekintették igazi jazzelőadóknak. Bacsik hoteljazzt játszó zenekarok nagyon jól fizetett hegedűse és gitárosa lett, de az úgymond „igazi jazzról” nem nagyon lehetett szó, hiszen kizárólag az elsősorban Európában sokszor túllihegett mainstream jazzból sokszor még az agyonsztárolt amerikai jazzmuzikusok sem tudtak megélni. Kár, hogy Bacsik Elek nem tudta, hogy áttelepülése idején az Amerikai Egyesült Államokban a hivatalos statisztikák szerint is a lakossághoz viszonyítva csak tizedannyian érdeklődtek a jazz iránt, mint Nyugat-Európában, és akkor is főleg annak kommerszebb irányzatai iránt vonzódtak. Például az alkalmilag vonósokat is bőségesen használó swing(es) nagyzenekarokhoz. Utóbbiakat Magyarországon meg éppen ezekben az esztendőkből, az 1960-as évek közepén zárták ki a jazz kategóriájából, „mert az csak improvizált tánczene”.

FON
TRADE MUSIC

**EGY VALÓDI
HANGSZERÜZLET.**

Hatalmas kipróbálható és
összehasonlítható kínálat.

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,

Kiss Lószef utca 14.

Tel. (+36 1) 210 2790

Nyitva tartás:

h-p 9⁰⁰-17³⁰

Tavaszi jazzfordulók

Évfordulókban gazdag tavasz elé nézünk, és szédítően színes jazzkínálatból válogathatunk benne. Mindjárt március elején elkezdődik, és egészen június végéig tart a Magyar Jazz Ünnepe, a Magyar Jazz Szövetség rendezésében megvalósuló országos fesztiva, melynek keretében fővárosi és vidéki helyszínek pályázhatnak az 1705, a Bacsó Kristóf Triad, a Borbély Műhely, a Delalamm vagy a Grecsó–Márkus Quartet felléptetésére.

Tízéves a Művészetek Palotája. Március 14–15-én egész álló hétvégén ünnepel vele a hazai zenei élet, benne pedig a jazzt szombat este 20 órakor Szakcsi Lakatos Béla és ifjú tehetségekből álló ritmusszekciója, illetve szólistái, másnap délben a László Attila vezette Senior Big Band és honi jazzdívák, 14 órakor pedig a tizenhat tagú Swing All Stars képviseli. Minden produkcióban számíthatunk meglepetésekre a Fesztivál Színházban. A házban egymást váltó előadások között az Átriumban Hangulatkoncertet szolgáltatóknak fiatal jazzcsapatok.

Még mindig a Műpában maradunk: rögtön az ünnepi hétfő után, március 17-én lesz a Jazzműhely következő előadása. A Fesztivál Színházban Borlai Gergő Divided Concert No. 2 címmel készíti ajándékot rajongóinak. Társai közül Nguyễn Lê és Eivind Aarset gitárosok már jártak a Műpában, a basszusgitáros Gustaf Hielm most mutatkozik be a magyar közönségnek. Az újabb Jazzműhelyre csak két hetet kell várni: április 1-jén a Mrs. Columbo zenél vendégeivel, Fábíán Julival és Hajós Andrással, sőt fényfestés is emeli majd az este élvezeti értékét.

Március 27–29. között még „csak” a 24. Nemzetközi Bohém Ragtime & Jazz Fesztivál zajlik, de házigazdája, a Bohém Ragtime Jazz Band harmincéves. Velük ünnepel majd Kecskeméten a német Echoes of Spring, az olasz Paolo Alderighi, az USA-ból Stephanie Trick, valamint Korb Attila & His European All Stars.

David Sanborn

A Budapesti Tavaszi Fesztivál éppen nem jubilál, ennek ellenére jazzből bőséges kínálatlattal készül a rendezvény, amely idéntől a megszokottnál később, április 10–26. között zajlik. A nyitó napon címlapinterjúnk alanya, Dresch Mihály ad koncertet a Zeneakadémián. Másnap Kevin Mahogany mutatja be új lemezanyagát a Budapest Jazz Clubban. Az Opus Jazz Club 12-én kapcsolódik be a

jazztörténesekbe, Juhani Aaltonen Trióját hallhatjuk ezen az estén. 13-án a Pesti Vigadóban szerepel a Gershwin Piano Quartet. Legenda érkezik a Műpába 15-én **David Sanborn** személyében, aki újra visszatér groove-os zenéjéhez. Ugyanekkor az Opusban Colin Vallon Triója kínál alternatívát. 23-án a Bálnában Dhafer Youssef Birds Requiem Quintette zenél, az Opusban pedig a talányos nevű Dance Without Answer ad koncertet. Ugyanitt a jazzprogramok sorát az Andy Sheppard Quartet koncertje zárja április 26-án.

A negyedszerre megrendezendő Nemzetközi Jazznap keretében másodszer kerül sor ingyenes koncertkavalkádra a főváros és több vidéki helyszín jazzt játszó helyein, sőt a szervezők reményei szerint a tavalyi példához hasonlóan határon túli klubok is csatlakoznak a kezdeményezéshez. Már tudható, hogy a Műpa Átriumában április 30-án 16 órától a Hajdu Klára Quartet lép fel, 18 órától a Jazzical Trió ad koncertet, és 21.45-től muzikál a Sirius Legacy.

A Jazztavasz fesztivál a Műpában vokális találkozó-sokra invitálja közönségét, melynek keretében idén is három koncertre kerül sor. A kezdő napon, május 7-én a Fesztivál Színházban Lisa Simone Quartette nem csak Nina Simone-slágereket ad elő, vendégük Harcsa Veronika pedig duetteket is énekel Lisával. Másnap ugyanitt egy brit hölgy, Natalie Williams kvartettje mutatkozik be – akit tavaly ősszel a CAFé-n már láthatott a közönség. Hozzá kedves ismerőse, Szőke Nikolettta csatlakozik majd hasonlóképpen. Május 9-én a Nemzeti Hangversenyteremben a régen várt **Gregory Porter** mutatja majd be, hogy miért is ő jelenleg a világ egyik legkedveltebb férfi jazzvokalistája. Portert a „sztárok big bandje”, a Modern Art Orchestra kíséri.

Gregory Porter

* * *

A Zeneakadémián március 8-án nagyszabású gálakoncert keretében köszönhetjük fel az 50 éves jazz tanszéknek, aztán 19-én a Vijay Iyer Trio mutatja meg a legaktuálisabb keleti parti jazztrendeket. Április 14-én Oláh Krisztián, 19-én Snétberger Ferenc Anders Jorminnal és Joey Baronnal alkotott triója kínál újabb csemegét. Május 28-án Anat Cohen kvartettje kápráztatja el nem csak a klarinét hangjának szerelmeseit.

További információ:

www.jazzszovetseg.hu, www.mupa.hu,
www.bohemragtime.com, www.btf.hu, www.jazznap.hu,
www.zeneakademia.hu

JÁVORSZKY BÉLA SZILÁRD: A MAGYAR JAZZ TÖRTÉNETE

Kossuth Kiadó, 2014
304 oldal

Közhely, hogy a magyar jazz világszínvonalú, de érdekes megtudni az ide vezető rögzös út állomásait, a meghatározó fontosságú történeteket, helyszíneket, együtteseket, zenészeket. Ezt felgöngyölíteni nagy bátorság szükséges, objektív véleményt alkotni szinte lehetetlen, és sokak érzékenységét is sértheti minden magvas értékítélet. Mégis erre vállalkozott a szerző, és mint korábbi munkái is bizonyítják, igyekezett tárgyilagosan megoldani a vállalt feladatot, ráadásul még a tördelést és a képszerkesztést is ő végezte.

Ez a hiánypótló kötet közérthető, olvasmányos stílusban tárgyalja a műfaj hazai történetét a legkorábbi időktől napjainkig. Szigorúan ragaszkodik a tényekhez és minden adatot, forrást precízen megjelöl. Ezért megbízható és szakszerű. (A kötet szakmai lektora Gonda János volt.) A gazdagon illusztrált lebilincselő olvasmány kielégíti azok érdeklődését, akik csak jazzrajongóként kíváncsiak ennek a muzsikának több mint 100 évet átfogó történetére, de azok is hasznosan forgathatják, akik hivatásszerűen állnak kapcsolatban a jazzel. Nagyon praktikus megoldás a „keretes” jegyzetek alkalmazása, amelyek a történet jobb megértését szolgálják oly módon, hogy megmagyarázzák a kultúrpolitikai háttérrel vagy a műfaj nemzetközi helyzetét, a stílusirányzatok változásait, mindazokat a tényezőket, amelyek hatással voltak az adott korban a hazai jazz fejlődésére. Külön fejezetek taglalják a szerző által legfontosabbnak ítélt tizenhatszáz hazai jazzművész életpályáját. Ez lehetett volna, mondjuk, „Top 30”, a fiatal generáció képviselőinek is helyet adva – akár a műfaj megszületésének tárgyalását rövidebbre fogva, hiszen azt bőszéges hazai és külföldi irodalom tárgyalja. Talán a jazz és a társzművészetek hazai kapcsolata is megérett volna egy rövid fejezetet.

Márton Attila

HANNAH ROTHSCHILD: PANNONICA - A LÁZADÓ BÁRÓNŐ

Helikon Kiadó, 2014
361 oldal

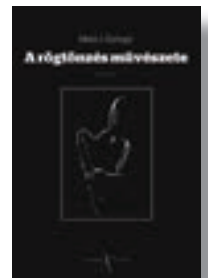
Minden jazzkedvelő találkozott már a „jazzbaroness” tiszteletére írott számos standard valamelyikével, melyeket olyan ikonok komponáltak, mint Sonny Rollins, Horace Silver vagy Thelonious Monk. Nekünk, magyaroknak már évtizedekkel ezelőtt feltűnt az egyértelműen hazánkra utaló név is. A híres bankárcsalád brit ágának fekete báránya, aki extravagáns életvitelével botránkozott meg a felső köröket, Nagyváradról nősült apjától – egy hazai lepkefajta latin neve után – kapta különös becenevét, amellyel bevonult a jazztörténelembe. Az elképesztő fordulatot Monk Round Midnight című felvétele hozta számára,

amely annyira megigézte, hogy attól kezdve mániákusan kereste a kapcsolatot a fekete géniusszal. Az ötvenes évek elején aztán mindent hátrahagyva New Yorkban telepedett le és egész hátralévő életét a fekete jazz-zenészek támogatásának szentelte. Elképesztően regényes történetét dédunokahúga írta meg, ebben a család még élő szemtanúi és ismert jazz-zenészek sokasága nyilatkozik a vakmerő asszonyról. Nica hotelszobájában egymást érték a jam sessionök, ott halt meg 1955-ben Charlie Parker is. Ő temettette el Bud Powell, Coleman Hawkins és Sonny Clarkot. Több évtizedes kapcsolata Monkkal elválaszthatatlan a nagy művész pályájától, a modern jazz történetének fontos fejezete. Magára vállalta Monk kábítószeres ügyét kockáztatva még a börtönbüntetést is. A könyv azok számára is lebilincselő olvasmány, akik nem különösebben érdeklődnek a műfaj iránt, hiszen a főhős életének első felét Európa különböző országaiban élte le, és akkoriban még vajmi kevés köze volt a jazzhez. A könyv nagy hiányossága az illusztrációk teljes mellőzése, pedig rengeteg fotó készült Nicáról és barátairól, sőt egy hosszú dokumentumfilm is megörökítette tevékenységét.

Márton Attila

MÁTÉ J. GYÖRGY: A RÖGTÖNZÉS MŰVÉSZETE

Kijarat Kiadó, 2014
268 oldal

Lapunk egyik legrégebbi szerzője, Máté J. György szubjektív hangú könyvet jelentett meg. A rögtönzés művészete tanulmánykötet, melyben korábban megjelent írásait gyűjtötte össze. Az évek során született cikkeket a Gramofonban, a Hangjegyzetben (az EMI kiadó egykori lapjában), a Műpa Magazinban, a néhai Árgus folyóiratban, illetve a Fidelio és a Jazznoise internetes zenei portálokon láttak napvilágot – amint erről az utószóban tájékozódhatunk. Nem csak a hang szubjektív – amennyiben a cikkek lemezekről, könyvekről, koncertekről szóló értekezések, illetve helyet kapott még köztük több interjú és néhány portré –, a tárgyalt témák, előadók mind abba a halmazba tartoznak, amely a szerzőhöz közel áll, ahogy fogalmaz, a konvenciókkal szembeforduló, „kísérletező önkifejezők”-ről van itt szó, vagyis nem célja átfogó merítést adni sem stílusokat, sem korszakokat tekintve. Az írások hét, némileg szintén önkényes fejezetbe lettek rendezve. Külön szekció foglalkozik a klasszikusnak mondható művészekkel Milestől a Shaktiig, a Jazz műhelyei fejezetben a Blue Note és a Delmark labelék felé fordul a figyelmünk, majd hangversenykalauz következik. Ezt követően olvashatjuk az interjúkat, aztán a kortárs előadók témaköréhez érkezőnk, végül négy cikket kap a hazai jazz, és zárásként a „beyond” műfajokkal is foglalkozhatunk. Nem teszi könnyűvé az olvasó dolgát a szerző, mert a cikkek keletkezési ideje csak a tartalomjegyzékben és egyedül a koncertbeszámolóknál olvasható, pedig például a névjegyzék részletes és terjedelmes, vagyis nem gondatlanságról, hanem egy felülvizsgálandó döntésről van szó. Ami vita felett áll: a könyv szerzője rendkívüli olvasottságról, műveltségről tesz tanúbizonyságot a kultúra egész területén, így bárhol felütni a kötetet az olvasó gyarapodására szolgálhat.

Bércesi Barbara

„A zenélés számomra személyes történet”

Beszélgetés Szeder-Szabó Krisztinával

Szinte a teljes ismeretlenségből, alig egy évvel ezelőtt robbant be a zenei közéletbe és köztudatba Szeder, azaz Szeder-Szabó Krisztina énekes-gitáros, dalszerző. Első lemeze, a *Hab a tetején* 2014 májusában jelent meg. A francia sanzonoktól a világzenei motívumokon át a jazzig terjedő repertoárban mozgó formáció vezetője azóta közös projektben vett részt Palya Beával, a pop- és jazz-énekes Csemer Boggie-val, az Ivan & the Parazol rockzenekarral, vagy épp Somló Tamással utazott együtt a szimfonikus zenevonaton. Egyesek szerint méltán pályázhatna a „Budapest hangja” címre.

Gramofon: *Ma reggel is ütközött a müzlis tányér a kanállal? Egyáltalán bármi lehet ma még belőled? Mennyire személyesek a dalaid?*

Szeder-Szabó Krisztina: Abszolút személyesek, valamennyi dalomban személyes történetet mesélek el. A Reggeli dal például úgy indult, hogy épp jógáztam, aminek része a relaxáció is, és közben előtört az az érzés, ami benne van a dalban. Felkeltem, kinyitottam a gangos lakásunk ablakát, és az elem táruuló kép hatására gyorsan megírtam a refrén szövegét, amire nyomban megszületett a fődallam. Utána ömlesztve leírogattam, miről szólnak nekem általában a reggelek, aztán Lukácsné Lucával, szövegíró segítőmmel formába öntöttük.

G.: *Luca mindig csak besegített, vagy van olyan dal is, amelynek a szövegét egyedül ő írta?*

Sz.: Többnyire az első dalaim ilyenek: például az Őszi dal, a Tengeróceán vagy a lemezen nem szereplő Tündérdisznó, de ezeknél is elmondtam neki, hogy miről szóljanak, illetve készítettem egy vázlatot az elképzeléseimről, és ő ezek alapján írta meg a dalszövegeket.

G.: *Minden reggel azt éled meg, hogy bármi lehetsz még vagy már elkötelezted magad a zenélés mellett?*

Sz.: Elköteleztem magam, ám mivel szabadon osztom be az időmet, a szöveg arra utal, hogy viszonylag tág terem kínálkozik olyan irányba terelni a dolgaimat, amilyenbe én szeretném.

G.: *Hogy éled meg, hogy bemutatkozó albumod tavaly májusi megjelenése után szinte egyik pillanatról a másikra országos népszerűsége tette szert, és ma már rendszeresen lépsz fel neves muzsikussal?*

Sz.: Roppant hajtós volt a múlt évem, kell még idő, hogy földolgozzam a velem és zenekarommal történeteket. Az ünnepek alatt is dolgoztam, szóval kevés időm volt mostanáig az önreflexióra. Mára mélyről jövő igény alakult ki bennem a befelé fordulásra, ami együtt jár a vágygal is, hogy új dalokat írjak. Szerencsére vannak velem olyanok, akik segítenek a feltöltődésben.

G.: *Kérlek, mutasd be a zenésztársaidat.*

Sz.: Nagy bizalmat kellett belém helyezniük a kezdetekkor, mivel mindig rizikós egy induló együtteshez csatlakozni. Kevesebb pénzért léphet fel egy kezdő zenekar, miközben ők már több sikeres zenei projektben is részt vettek. A jazztanszakon végzett nagybőgős, Csizmás Andris a Jónás Vera Experimentből és újabban a Manóyából; az immár master szakon végzős, ütőhangszereken játszó Szabó Sipos Ágoston a népzene-fúziós Budapest Nufolk Revolution formációból lehet ismerős a zeneszeretőknek. A hegedűs Bakai Marci korábban Takáts Eszter zenekarában játszott, de zenélt már Dresch Mihállyal is. Ő a saját útját járó afféle intuitív zenész.

G.: *Milyen előzmények után lettél zenész?*

Sz.: Általánosban énekeltem iskolai ünnepségeken, szerepeltem népdalversenyen. Aztán alakult egy gimis rockzenekar, Novalis néven. Az énekes-gitárossal, Petruska Andrisal jóban voltunk, bevett engem és a barátnőmet vokalistának. Első nagyobb (és egyben utolsó) fellépésünkön vagy 200 nézőt összehoztunk a csillaghegyi Banán Klubban. Andris javaslatára Bussy Gábornál tanultam

gitározni és énekelni. Egy kölcsöngitáron kezdtem zenélni, majd amikor a szüleim látták, hogy nem unom meg a muzsikálást, kaptam tőlük saját gitárt. Szüleim jóvoltából egyébként főleg Pink Floydot hallgattam a Beatles és a Queen mellett, de nekik köszönhetően Tátrai gitárjátékán és Horváth Charlie énekén is nevelkedtem. Kis tiniként rocker voltam, Tankcsapda és Junkies koncertekre jártam a barátaimmal, aztán ez Quimbyvé szelődült, majd jött a külföldi kortárs pop-rock vonal.

G.: Honnan jöttek a ti zenéteket jellemző elemek, a francia sanzon, a jazz és a folk?

Sz.: Bussy Gábertől sokféle műfajt tanultam: például bossanovát, jazz-standardokat, blues-rockot. Ezeket az alapokat mentem elmélyíteni a Kőbányai Zenei Stúdióba. Aztán egy idő után önszorgalomból foglalkozni kezdtem különböző népek zenéjével. A sanzon pedig úgy jött, hogy francia szakot végeztem az ELTE-n. A középiskolában egyszerűen kitaláltam, hogy német helyett francia legyen a második nyelvem, ezért az egyik nyáron megtanultam kétévnnyi francia anyagot, és attól kezdve az OKTV-re gyúrtam. Olyan jól sikerült, hogy felvettek francia szakra. Mélyen belém ivódott a francia kultúra szeretete. Ősszel szeretnék kijönni egy új nagylemezzel, amelyen több francia nyelvű dal szerepelne, amivel jó volna egy franciaországi turnén részt venni. Egyébként úgy tapasztalom, hogy magyar nyelvű dalaimat is értékeli a külföldi közönség.

G.: Van valamilyen kidolgozott munkamódszered?

Sz.: Elég kaotikus az időbeosztásom. Egészen pontosan: nincs is nekem olyan, ezért is határoztam el, hogy az idei évtől változtatok ezen, bár nem lesz könnyű, hisz pillanatnyilag nincs fix próbahelyünk sem. Ugyanakkor a dalok viszonylag egyszerűen születnek, például sok dalszöveg sétálás közben jut eszembe, amit gyorsan beírok a mobilomba. Igazság szerint nem szeretem a túlzott kötöttséget sem.

G.: Az új lemez dalai is az elsőtől hasonlóan erősen személyesek lesznek?

Sz.: Alapvetően igen. Szeretek egy-egy személyesen átélte történetet elmesélni. Persze előfordul, hogy valamilyen fik-

ciót mesélek el, mint például a Lazsa dalban, hisz sosem dolgoztam multinacionális cégnél.

G.: Aki még nem hallott egyetlen Szeder-dalt sem, az mire készüljön?

Sz.: Alapvetően jól dúdolható könnyűzenéről van szó, de mindegyik dalnak más köntöse van. Több dal épül a francia swing hagyományaira. Aztán van olyan is, ami kicsit keleties, népzenei hangzású, Zero 7-es beütéssel, és akad lírai dalom is. Nehéz besorolni a zenéket. Jelenleg underground, világzenei és a jazzes helyeken is fellépünk; úgy tűnik, a zenénk valamennyi helyen megállja a helyét. Eddig nem próbáltak semelyik irányba elcsábítani, én pedig élvezem a zenénk sokszínűségéből fakadó szabadságot.

G.: Mit üzensz a szövegeiddel?

Sz.: A szövegeket tekintve fontos a természetközelség, valamint az azon való agyalások, hogy miként lehet tartalmasabban, egyszerűen jobban élni. Nem szeretem a kifejezetten didaktikus művészetet, nem célom, hogy a dalaimmal jobbat tegyem a világot. Az a célom, hogy jobbat tegyem a saját életemet, és azt látom, hogy ha nekem jobb, a hallgatóságomnak is jobb lesz – legalább arra az időre, amíg engem hallgatnak. A zenélés számomra olyan személyes történet, ami inkább pozitív kicsengésű, mivel optimista vagyok, és az optimizmusomat szeretem átadni.

G.: Milyen újdonságok lesznek az új anyagban?

Sz.: Hasonló lesz az elsőhöz, kicsit más fűszerezéssel, több francia szöveggel. Új hangszerek is lesznek, például már nem cajónon játszik a dobosunk, hanem rendes dobfelszerelésen.

G.: Ha éppen nem saját zenekaroddal dolgozol, akkor kikkel és hol lehet hallani téged a közeljövőben?

Sz.: Öt éve létezik egy ének-gitár duóm Turchányi Dániellel, a főleg francia sanzonokat játszó Melodisztik; és immár csak vendégként szerepelek a Lóci játszik nevű formációban. A következő Szeder-koncert pedig március 13-án lesz a Barabás Villában.

MEGJELENT!

Lajkó Félix – Balázs János
Jelszó / Password

Lajkó Félix
Budafoki Dohnányi Zenekar
Végtelen / Infinity

Hercku Ágnes
Bandázom

Csík János 50
Úgy élni mint a fák

Bodza Klára
Ó, áldott Szűzanya

Második műszak

A lemezek megvásárolhatók a webbolt.fono.hu oldalon valamint a terjesztőknél, digitális terjesztésben pedig az Amazon, iTunes, Vodafone Korlátlan Zene, Spotify, Deezer stb. felületein.

Az akusztikus művészetek mostohagyermeké: a hangfelvétel-esztétika

Hetedik rész: Az ötvenes-hatvanas évek (4.)

Már több mint négy évtizede, hogy a londoni Henry Wood Hallban Solti György vezényletével és a DECCA gondozásában elkészült az a teljes Carmen-felvétel, melyet sokan ma is a mű egyik legkitűnőbb felvételeként tartanak számon. Tegyük hozzá, hogy méltán, ám arról már kevesebb szót hallani, hogy a parádés szereposztáshoz és előadáshoz egy ugyancsak magas színvonalú rendezői-hangmérnöki teljesítmény is társult. Az alábbiakban – sajnos csupán szavakban – bemutatjuk, hogy a felvétel készítői milyen mesterien éltek a korábbi évtizedek hangtechnikai és esztétikai változásaival, a művészi újáteremtés eszközeivel, valamint – drámai műfajról lévén szó – mit ültettek át a hangjáték esztétikájából az opera területére. A hat lemezoldalnyi felvételtől vizsgálatunkban a második és negyedik felvonást ragadjuk ki, ugyanis a cselekmény ezekben „érintheti meg” legjobban a zenei rendezőt és a hangmérnököt.

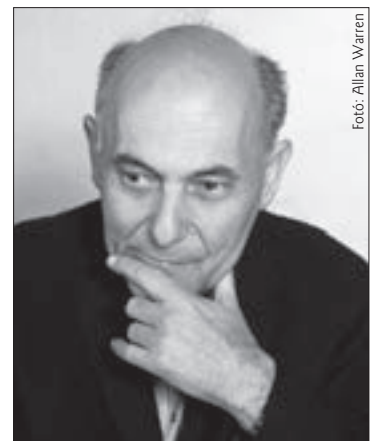
◆ Ujházy László

Második felvonás

Az előjátékot követő jelenet zenéje alatt finoman úszik be Lillas Pastia kocsmájának atmoszférája. E zajhátter néhány tipikus elemből építkezik: kártyalapok pattogása, tányérok zaja és a kocsmai „közönség” halk beszélgetése, ám mindez csupán annyira üt át a zenén, hogy azt elfedésével ne zavarja, de a helyszínt az akusztika eszközeivel egyértelműen felidézze. Ennek a zajhátternek azonban egy másik funkcióját is megfigyelhetjük: amikor Carmen belekezd énekébe, a tömegzaj egy csapásra elhallgat, érzékeltetve, hogy most mindenki őt figyeli. S hogy a hallgató idővel ne úgy érezze, hogy egy zenei stúdió „steril” terében van (vagy hogy a kocsmáéközben kiürült), az ének végén a tömeg hatalmas ovációban tör ki, tapsolva, kiabálva, lábaival dobogva. Ez a viszonylag rövid jelenet is bizonyítja, hogy a hangjáték négy akusztikai elemét tekintve (dialógus, zene, háttérzaj, csend) az utóbbi kettő is mennyire fontos: a tömeg alkotta zajhátter szinte végigkalauzolja a hallgatót a jeleneten: akár erőteljesen felharsan, akár halkán morajlik, vagy éppen elhallgat, mindenkor jelentősége van.

A zenét követően szólal meg ZUNIGA: *Mit akar, ugyan szóljon, mit óhajt, Lillas Pastia mester? LILLAS PASTIA: Nos uraim későre jár... , s a beszédhangok teremézete egy alapvető – és tegyük hozzá, olykor nehezen megoldható – hangzásesztétikai kérdést vet fel. Az operákban ugyanis nem ritka a próza, Bizet maga is prózai betétekkel írta meg művét, ám halála után egyik barátja, Ernest Guiraud ezt énekes recitativókkal helyettesítette, s a párizsi előadásokat leszámítva szinte mindenütt ez a változat szólalt meg. Bár a prózás változat ismét terjed, feltehetően a legszerencsésebb megoldást Solti György választotta, amikor e két megoldást keverve készítette el a felvételt. Az operaházi*

előadások esetén teljesen természetes, hogy a próza ugyanabban a – többnyire csillapított – hangtérben szólal meg, mint a zene. Ám mert a szép hangzás érdekében a zenei felvételeknél a teremézet mindenkor levegősebb, zengőbb, ezzel ellentétben a próza a csillapítottabb környezetet igényli. Kérdés tehát: hogyan egyeztethető össze e két, látszólag eltérő akusztikai igény? (Pl. az egykori Magyar Rádió „érett” mono korszakában e műfajok zenéjét a 6-os stúdióban, a prózáját hangjátékstúdióban vették fel, s ezt a gyakorlatot csak a sztereó technika szüntette meg.) Ráadásul a hangjáték egy további törvényszerűsége értelmében a próza akusztikai atmoszférájának mindenkor jeleznie kellene a helyszínt, közvetítve annak hangzási jellegzetességeit: szabadtér vagy zárt tér s az utóbbi esetében az utözengés idejét. (A Carmen kocsmája persze lehet szűkebb, lehet tágasabb, pl. Francesco Rosi 1984-ben készült híres Carmen-filmjének kocsmája meglehetősen tágas belső, melyben a rendező tekintélyes méretű tömeget mozgat.) A hanglemez készítői a lehető legjobb megoldást választották: a próza a zenével azonos térben szólal meg, ami azzal az előnnyel jár, hogy nincsen akusztikai „törés” a zenei és prózai részek találkozási pontjain (megkönnyítve a vágó munkáját), a kettő szinte észre-

A legendás felvétel karmestere, Solti György

Foto: Allan Warren

vétlenül simul egymásba a felvételnek egységes atmoszférát kölcsönözve. Ám ezzel a felvétel prózai hangzása levegősebbé válik, kis túlzással még reprezentatívnak is mondható. Ennek – s nyilván a francia nyelvnek is köszönhetően – van benne valami elegancia. Vagyis ez a felvétel az egységesen szép hangzás megteremtése érdekében lemond arról, hogy a próza akusztikai atmoszférája megfeleljen a cselekmény helyszínének, s ez főként a szabadtéri jeleneteknél érződik. Ez a felvétel is bizonyítja, hogy a zenei felvételeknél nincs is lehetőség arra, hogy a próza (és különösen is az ének) akusztikai eszközökkel jelezze a hallgató számára a cselekmény helyszínét, így ebben a tekintetben a hangjáték esztétikája nem követhető. (Ezen a téren ritka kivétel Ponelle Carmina Burana-filmjének az jelenete, amikor az ifjak egy földbevéajt, kongó alagúton át veszik be a „szerelem bástyáját”. Persze ez már film, ahol a hang szükségszerűen a képhez alkalmazkodik.) Ezután következik a felvétel talán legsziporkázóbb jelenete: a torreador és kíséretének bevonulása. Az ilyen erősen külső cselekményes jelenetek valójában nem különösebben „hangszórószerűek”. (A hangjátékoknál ennek megfelelője az egykor sokat emlegetett „rádiószerűség”). A hagyományos operaházi rendezéseknél érthetően nagy szerepe van a díszes öltözékeknek, az ünneplő tömeg látványának, s ezt a felvétel akusztikai eszközökkel idézi fel. Miközben a torreador kíséretét jelképező zene a távolból megszólal, a kocsma hirtelen beállt csendjében érezzük, hogy mindenki e hangokra figyel. A csend itt a feszült, kíváncsi várakozás kifejezője. Ekkor szólal meg ZUNIGA: *Mi az? MERCEDES: Egy éljenző fáklásmenet!* A zene fokozatosan közelít, s hatalmas dinamikai fokozással ér véget. A dinamikai sodrást az alkotók azzal is jelképezik, hogy Frasquita lelkendező szavait majdnem teljesen elnyomja a közelítő zene: *Én ismerem... Ó Escamillo, a granadai corrida győztese...* A megérkezés pillanatában pedig a tömeg részéről ismét elemi erővel tör ki a tomboló ováció. Ennél a jelenetnél azonban van egy különös hangtechnikai megoldás: amikor Zuniga a közelítő torreadort köszönti, jól érezhetően háttal áll a mikrofonnak, hiszen ebben a pillanatban nem „hozzánk”, hanem a szemből érkező torreadorhoz szól: *Szenyor Torrero, lenne szíves csatlakozni hozzánk? Itt olyan emberekre talál, akik méltányolják az ügyes és bátor férfiakat...* A „szakma” ezt bizonyára konkrétan

A főszereplők:
Tatiana Troyanos,
Plácido Domingo,
Kiri Te Kanawa
és José van Dam

érezkeli, mint az átlag hallgató, őt a felvétel készítési módja érthetően nem is érdekli, ám az akusztikai „mozgalmaság”, melynek ez a kis epizód is alkotóeleme, már bizonyára feltűnik számára. S e jelenet magával ragadó sodrása valójában sok ilyen apró momentumnak is köszönhető.

A jelenet végén a torreador távozását Bizet olyan hatásosan megkomponálta, hogy csupán finom hangtechnikai segítségre volt szükség: az egyre vékonyabb hangszerelés, a fokozatos *decrescendo* nyomán a kocsma kiürül, majd ebből a csendből bontakozik ki a következő prózai rész.

A csempészeket „átugorva” ugyancsak a második felvonás egyik szép hangtechnikai epizódja, amikor Don José „szórakoztatására” a magát táncra keltető Carmen éneke alatt a távolban megszólal a takarodó trombitajele. *DON JOSÉ: Egy percig csak Carmen, ne folytasd... Úgy hallom... hogy ott... ej, való, csakugyan a takarodót fújják, hallod a trombitát?* Ezalatt a trombiták mintegy esti őrjárszerűen balról jobbra elhaladva a teljes bázist átfogják, miközben hangsíkjuk is szüntelenül változik: távolról indulnak, középen már egészen megközelítik az első hangsíkot, majd jobbra eltávolodnak. Szép hangzási szimbóluma annak, mintha katonatársai Don Joséért jönnének, hogy kiragadják végzetes kapcsolatából. (Persze ha ez sikerülne, akkor itt az opera akár be is fejeződhetne.)

Negyedik felvonás

Az előjátékot követő első jelenetek ismét erőteljesen külső cselekményesek: a bikaviadalt megelőző díszes bevonulást, az ünneplő sokaságot a hangfelvétel elsősorban a sztereóhatással, a kóruszólamok határozott elkülönítésével jelzi.

Ez utóbbiaknak a teljes sztereó bázist átfogó elhelyezése mindenfajta mozgáselem alkalmazása nélkül is kitűnően idézi fel képzeletünkben a bikaviadalra érkező színes forgatagot. A második felvonáshoz hasonlóan itt is szerepe van a tömeg morajlásának, s annak is, amikor adott pillanatokban ez a tömegzaj elhallgat. A szinte folyamatosan emelkedő dinamikaszt betetőzése után hirtelen váltással szólal meg Carmen és Escamillo meghitt kettőse, majd egy újabb különleges beállítást hallhatunk, amikor Frasquita szinte suttogva figyelmezteti Carment: *Carmen, fogadd szavunk, távozz gyorsan, siess!* Ez a szinte „szuperközeli” s valójában csak hangfelvételen megoldható suttogó énekhang a korábbi vidámság és szerelem hangjai után már a közelgő drámai végkifejletet előlegezi.

Az utolsó jelenetben képzeletünk színpada kettévál: Carmen és Don José az előtérben vívja tusáját, míg az aréna távolából időnként megszólal a torreadort ünneplő győzelmi mánor. Bár a fanfárok és a tömeg hangjának színezete érthetően magas dinamikasztire utal, az átgondolt hangtechnikai beállításnak köszönhetően azokat mégis távoliként, az „arénaól” érzékeljük. Vagyis nem közeli halk, hanem távolban megszólaló *erőtéljes*, s csupán a távolság következtében elhalkult hangokat hallhatunk.

Végző következtetések

Ez a felvétel nagyon szép példája annak, hogy akusztikai eszközökkel hogyan vonható be minél jobban a hallgató a drámai cselekménybe, s teszi mindezt oly módon, hogy (az operafilmmel gyakorta ellentétben) a zene egyáltalán nem sérül, még annak távoli megszólalásakor vagy az erőteljesebb zajok alatt is kitűnően érzékelhető a partitúra valamennyi hangja.

A rendező és a hangmérnök a művészi újjáteremtés számtalan eszközét latba vetette: az egészen távolitól az intim közelségig alkalmazta a különböző hangsíkokat, ideértve a cselekménynek megfelelően történő folyamatos változtatásokat, a közelítéseket és távolodásokat, mindezt a keverőasztalon is segítve. A belső dinamika beállításakor bátran éltek a különleges arányokkal, s mindezt egy nagyon kellemes, esztétikus hangtérbe helyezték, melyben a zenei hangzás szépsége mellett a prózai részek sem mosódnak el. (Ebben a tekintetben közömbös, hogy e térben mennyi a Henry Wood Hall saját zengése és mennyi a mesterséges zengetés.) Az eredetileg még analóg technikának megfelelően a felvétel dinamikai felépítése rendkívül átgondolt, az egészen halktól a legharsányabb részletekig azok szintjét úgy helyezték el a rendelkezésre álló (a CD-hez ké-

pest szűkebb) dinamikatarományban, hogy szubjektíven jóval nagyobb dinamikát érzékelünk, mint amit egyébként a keverőasztal szigorú kivezérlésmérői mutatnak.

A mű és az előadás iránt érzett alázat jegyében jött létre egy olyan *másfajta élmény*, amely bár nem azonos azzal, amit egy ugyan-csak kitűnő operaházi előadás megtekintése nyújt, nem is kevesebb annál. Továbbá amikor e felvétel hangzási megoldásait elemezzük, nem hagyható figyelmen kívül a legfontosabb feltétel: maga a zene és

a cselekmény, amely olykor szinte tálcán kínálja a hangmérnöknek a különleges megoldásokat, valamint a belső dinamikaarányait tekintve is áttetsző előadás, amely nélkül ez a hangtechnikai kivitel nem sokat érne, illetve nem is lenne mindenben megvalósítható.

E Carmen etalonként tekinthető, mellyel nem könnyen vívják meg a csatát a későbbi felvételek. Természetesen a Solti-felvétel óta eltelt négy évtizedben is gyönyörű Carmen-felvételek jelentek meg, melyek *hangtechnikai* szempontból érthetően tisztábbak (pl. az alacsonyabb zajszintet illetően), ám *hangzásesztétikai* szempontból néha olyan benyomást keltenek, mintha Bizet (nem létező) Carmen című oratóriumát adnák elő egy üres hangversenyteremben, mert sajnos nyomát sem találja azoknak a hangdramaturgiai megoldásoknak, melyek a Solti-felvételt jellemzik.

E sorok írója a felvételt a régi analóg lemezről hallgatta meg, ám az eredetiről azóta több kiadás is készült mind analóg, mind digitális másolat formájában. Jóleső érzés tudnunk, hogy amíg az eredeti magnetofonszalagokat és próbanyomatokat a DECCA vélhetően gondosan őrzi, addig szerencsére minden generációnak meglesz a lehetősége arra, hogy a felvételt abban az *eredeti minőségben* hallhassa, ahogyan Solti György és a közreműködő művészek annak idején egy-egy „ülés” után a stúdióban visszahallgatták.

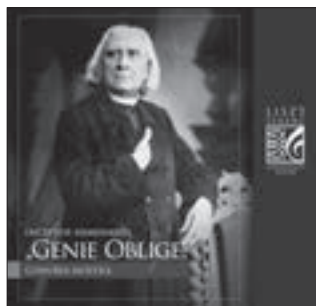
Végül az alkotók: *zenei rendező: Christopher Raeburn, hangmérnökök: Kenneth Wilkinson, Colin Moorfoot, Nigel Gayler, Malcolm Hogg*

A szövegrészleteket a felvétel korabeli Hungaroton LP-kiadásának kísérfüzete alapján idéztük.

Következő számunkban egy kis időre megszakítjuk esztétikai sorozatunkat, mert ebben az évben fontos évfordulóhoz érteztünk: 80 évvel ezelőtt avatták fel a Magyar Rádió 6-os stúdióját, mely azóta is elválaszthatatlan zenei életünkötől. Illő tehát, hogy a kerek évforduló alkalmából megemlékezzünk a stúdió építéséről, akusztikájáról. ■

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

GENIE OBLIGE! – LISZT FERENC MŰVEI

Szokolay Balázs – zongora, Halmi Katalin – ének, Kelemen Barnabás – hegedű, Perényi Miklós – cselló
Liszt Ferenc Zeneakadémia

Aviso CD 1201

LISZT RECITAL

Szokolay Balázs – zongora
Bartók Rádió – MTVA

MENDELSSOHN: LIEDER OHNE WORTE

Szokolay Balázs – zongora
Piano Classics – Ability Bt.

PCLD 0067

Tristia – Liszt kései vallomásai, illetve a Genie oblige! (A tehetség kötelez) címet is viseli az a lemez, mely a 2011-es Liszt Fesztivál koncertsorozatából ad válogatást. A hangversenyeket a Régi Zeneakadémián rögzítették; többnyire ritkaságnak számító Liszt-műveket hallunk, az életműben hátrébe szoruló kamarazene-darabokat. Rácsodálkozunk az igen ritka ének-hegedű-zongora együttesre vagy A három cigány kétféle verziójára (Liszt szinte mindegyik darabját többször is átdolgozta). Figyelhetünk a nagylelkű zongoraművész-zeneszerző leszűrt gondolataira, érzésvilágára, letisztultságára, esetenként vállalt szentimentalizmusára. A kereskedelmi forgalomban nem elérhető, helyenként sajnos bosszantóan rossz technikai kivitelezésű lemezen zenei életünk kiemelkedő művészeit halljuk: Perényi Miklóst, Kelemen Barnabást, Halmi Katalint és Szokolay Balázst, akik ihletetten tolmácsolják a műveket. A záró Obermann völgye frenetikus, csodálatos percekhez vezet a hallgatónak. Remek a műsorösszeállítás és a kísérfűzet a Liszt-fényképekkel, Domokos Zsuzsa ismertetőjével.

Szintén Liszt műveit halljuk a szerző bicentenáriuma kiadott, itthon csak szűk körben forgalmazott lemezen. A szóló zongoraművek közül válogatott Szokolay Balázs, ezúttal is élő felvételt élvezhetünk. A felhangzó művek Liszt életének három fő szakaszát állítják élénk: a virtuóz évek közül két rap-szódíát, a weimari és a szerző utolsó, római éveiből számos művet. Hallhatjuk a romantikus lelkületű férfit, a meditálót, a gyászzenék szerzőjét, a magyars motívumok népszerűsítőjét, a könnyedebb darabok szellemes komponálóját, illetve a mindkét lemezen szereplő Gyászgondola II kétféle megfogalmazását. Lisztet nagyon sok zongorista játszik, de igazán jól kevesen. Vagy a robbanékony vagy a halk tartomány megjelenítése szenved csorbát, másoknál a hosszabb darabok töredeztettek, s előfordul, hogy a virtuozitás felé toódik a játék vagy nincsenek meg a formai arányok. Liszt zongoraművei (egy-két kivételtől eltekintve) nem csupán a technikai fölényt jelentik. Nem véletlen, hogy a szerző életkora előrehaladtával kevesebb technikai problémát jelentő szakaszt írt, annál több harmóniai érdekességet – mi több, előremutató harmóniai iz-

galmat. Különösen igaz ez kései műveire. Szokolay Balázs tolmácsolása remek – az előbb említett lemezen hallható Csárdás obstiné már előlegezte a zongorista kimagasló Liszt-játékát. Csodálatos hangszínekkel játszik, eszményi világot jelképező, máshol kissé ködös, ábrándos hangzással, a kromatikus menetek hullámzó dinamikájával. Erő, a végtelenségig való kitérülködés, érzékeny pianók, magvas játékok emeli ezt a lemezt a legjobb közé.

A harmadik, dupla lemezes kiadvány stúdiófelvétel: Mendelssohn Dalok szöveg nélkül című sorozatának összkiadása. A cím (Fanny Mendelssohn kapott egy rövid darabot 23. születésnapjára testvérétől, ezzel a felirattal) jelzi a dalszerűséget, az egyszerű melódiát és formát. Az érzelmek kifejezése azonban nem szavakkal történik, s ez az, ami ezeket a miniatűrűket különlegessé, egyben nehezen megfoghatóvá teszi. A 49 szöveg nélküli dal – melyekből mindössze ötnek van alcíme, és két ciklust utólag állítottak össze – egy-egy pillanatot, benyomást, hangulatot ír le. Különös, de nagyon szép zenei „kis semmisségeket” ad Mendelssohn, belső érzésvilága is felvillan, mindegyik rövid darab egy-egy gyöngyszem, azonos karakterűt nem találunk. Nem találunk Szokolay Balázs játékában sem ismétlődő hangulatábrázolást. A művész atmoszférateremtő képességének hihetetlen tárházát halljuk a ciklusokon belül sajnos nem az eredeti sorrendet követő felvételeken. Az ember nem győz betelni az ezerszínű előadásmóddal, a megfogott pillanatot varázsával.

Szokolay Balázs (némi képzavarral szólva) három arcát látjuk e három kiadványon: a partnerre figyelő kamarazeneszt, a Liszt-játékost és Mendelssohn rövid darabjainak ihletett tolmácsolóját. Mindhárom lemez kivételesen jó.

Lehotka Ildikó

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

★★★★★

●●●●●

●●●●○

●●●○○

●●○○○

●○○○○

Remekmű

Kiváló

Jó

Átlagos

Elfogadható

Gyenge

**TÓTHPÁL JÓZSEF:
CSILLAGOK ÉS CÉDRUSOK**

Talán profánul hangzik, de a néhai színész-humorista, Szuhay Balázs könyvének címe jutott eszembe: Kiadom magam. Ugyanis ebben a karcsú kiadványban olyan esszék, értekezések és más, különböző műfajú írások találhatók, amelyek által önmagát is „kiadja” a szerző. Érdekes olvasmány mindazoknak, akik korábban zenei-közéleti tisztségei alapján ismerték Tóthpál Józsefet – most más megvilágításból tekinthetnek munkásságára. Kiderül, hogy milyen (akár több írásában is visszaköszönő) gondolatok foglalkoztatják a filozófiai tudományok kandidátusaként és tanárként. A borító hátoldala részletesen feltünteti, mely felsőfokú intézményekben milyen tárgyak előadója volt – minden bizonyonnyal egykori hallgatói is a kötet iránti potenciális érdeklődők táborába tartoznak. A szerző nem látta szükségét, hogy „elszámoljon” az elmúlt húsz év válogatott termésével – nem tudni, melyik jelent meg korábban nyomtatásban, s milyen fórumon. Ez a szép, esztétikus kiállítású kötet korántsem jelent könnyű olvasmányt – a címhez némi magyarázatot ad az Előszó. „A kultúra fényei, a tudományok, a művészetek – s talán transzcendens természeténél fogva: a nemes zene hangjai, harmóniai – vezethetnek el bennünket a Hegyi Beszéd nyolc boldogságának és Csillag-létünk világának megértéséhez: hitünk örökzöld Cédrusaihoz.” Néhány esetben irodalomjegyzékkel könnyíti meg a téma továbbgondolásához kedvet érző olvasó tájékozódását a szerző, s nem tagadhatom, a rövid idézetek és az elegáns hivatkozások esetében is hasznosnak tartottam volna a jegyzetanyagot. A címlap Liszt-, Bartók- és Kodály-kepe előzetes tájékoztatás a tartalomról, de örömről szolgál, hogy a későbbi magyar zeneszerzők alakjai közül is többet megidéz. Így Bárdost, Durkót, Kocsárt, Vass Lajost vagy születésnapján Szőnyi Erzsébetet és Szokolay Sándort.

Fittler Katalin

Szerzői kiadás
131 oldal

**SÁROSI BÁLINT: NÉPZENEI TÁJAKON –
VÁLOGATOTT ÍRÁSOK**

Kevés népzene-kutató örvend – a közönség és a szűkebb szakma körében is – oly ismertségnek és elismertségnek, mint az idén 90 éves Sárosi Bálint. Előbbi kétségtelenül az 1960-as évektől mintegy húsz éven át tartó, hetente közvetített rádiós sorozatának, a Zenei anyanyelvünk című műsornak, később pedig már televíziós szerepléseinek köszönhetette. Utóbbi – számos kitüntetéssel – a „népművészet és közművelődés” kategóriában 2014-ben elnyert Prima Primissa-díj is igazolja. Elsősorban a hangszeres népzene kutatójaként ismerjük, de a népzene-kutatáshoz szervesen kapcsolódó periférikus területek vizsgálatát, például a cigányzene és cigány népzene, a verbunkos és a magyarnóta tudományos igényű elemzéseit is nevéhez kapcsolhatjuk. Az ezeken a területeken publikált tudományos munkái nemcsak itthon meghatározóak, hanem a nemzetközi népzene-kutatásban is elismerik eredményeit. Sárosi Bálintot, a tudóst, kerek-évfordulós születésnapja alkalmából a Nap Kiadó válogatott írásainak megjelenítésével köszöntötte. Az 1962 és 2014 között született dolgozatok válogatása láthatóan azzal a szándékkal született, hogy a tudományos életmű minél szélese skálájába adjanak betekintést. A tíz fejezetben a fent említett kutatási témák mellett bőséggel találunk írásokat a két nagy népzene-kutató-elődről, Kodályról és Bartókról. A Kodály Zoltánról szóló írásokat különösen vonzóvá teszik a Kodály-tanítvány első kézből származó olyan információi, melyeket csak az egykori kortárs tud megosztani olvasóival. Színes beszámolók hozzák közelebb a konferenciák, gyűjtőutak világát, megosztva ezek jó és rossz tapasztalatait. A könyv utolsó írása (Barátságára készültem) pedig egy „emlékirat-féle”, melyben a szerző rokonszenves öszinteséggel ír céljairól, küzdelmeiről és reményeiről. Érdemes ezzel kezdeni a könyv olvasását.

Kovács Ilona

Nap Kiadó, 2015
352 oldal

BARTÓK BÉLA ÖSSZES KÓRUSMŰVE

Vezényel: Dobszay László

Idén februárban lett volna 80 esztendő Dobszay László. Az elképesztő munkabírású muzsikussokoldalú életművén belül megkülönböztetett hely jut formai vizsgálódásainak, valamint elméletileg erőteljesen megalapozott előadóművészi teljesítményének. E kettő ötvöződik abban a vállalkozásban, amely Bartók összes kórusművének a megszólaltatását tűzte ki céljául. 2008-ban, a Liszt Ferenc Zeneakadémia Nagytermében készült a 27 egyenemű (gyermek- és nőikar) felvétele, a férfi- és vegyeskarokat pedig Diósdon, a Phoenix Stúdióban rögzítették. A produkció fájó módon Dobszay örökségének egyik utolsó fejezetévé lett – 2011. augusztus 26-i halálát követően késői írásait afféle végrendeletként olvassuk. Így azt a rövid tanulmányt is, amely a Bartók-kórusok előadásáról címmel jelent meg a kétkorongos album kísérőfüzetében, amely valamennyi kórusmű szövegét is tartalmazza. Felbecsülhetetlen értéke van annak, hogy egységes koncepcióban, összkiadás-igénnyel csendülnek fel a Bartók-művek. Hallgatásukkor az az érzés töltött el, hogy Dobszay analízisének hangzó illusztrációja szól – a tanulmány elolvasását követően ez meggyőződéssé erősödött. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem válogatott kórusa – így tünteti fel a kísérőfüzet a „kiválasztottak” közösségét, akik – különböző szálakon – nyilvánvalóan Dobszay zenei nevelői. Az összesen 66 kórusénekes mindegyike tudatosan vesz részt annak megvalósításában, amit elképzelésként, célként megfogalmazott Dobszay. Valóban kiderül, hogy e kórusművek szép zenék, és a figyelmes hallgató előtt feltárul az interpretáció áttetszősége, tehát hallhatóvá válik az a gazdag összefüggérendszer, amelynek meglete biztosítja a rövid tételek remekmű-voltát. A zongorakiséretes tételekben Kocsis Zoltán játéka hallható.

Fittler Katalin

BMC Records – MG Records
BMC CD 186

BRAHMS: II. SZIMFÓNIA, TRAGIKUS NYITÁNY, AKADÉMIAI ÜNNEPI NYITÁNY
Budapesti Fesztiválzenekar, Fischer Iván

★★★★★

Bátorságra vall Brahms szimfóniáit négy különálló lemezre tervezni, hiszen jobbnál jobb összkiadások kaphatók egy-egy dupla albumon. Ám Fischer Iván felvétele a II. szimfóniáról igazolja a döntést. Brahms szimfóniái olyan művek, melyeket nehéz egész egyéni módon előadni; kialakult egy olyan általános megközelítés, melytől a legtöbben alig térnek el. Fischer azonban megtalálta a maga útját. Ez nem a megszokott Brahms-kép, hanem valami egész más. Nem a bevett tömör, nagyromantikus, vastagon kavarogó hangzás, a kínálkozó uralkodó motívumok kiemelése, hanem Brahms világának finomabb, lágyabb és a szokottól eltérő kontextusban történő kibontása. Mi ez a kontextus? Nem Beethoven a struktúrája és a késő romantika a hangzást tekintve, hanem sokkal inkább Schubert, Mendelssohn és Schumann. Úde, friss, könnyed és teljességgel újszerű Brahms-megközelítés ez. És persze Beethoven sem marad el, főképpen a Pastorale-szimfónia Beethovenje. A tömbszerűség elkerülésére való törekvés nemcsak a hangzás terén jelentkezik, hanem a dallamok megformálásában is, ahol Fischer már-már előzmény nélkülinek volna tekinthető. De nem: ilyesmire törekedett a maga módján Furtwängler is, csak ő maradt a tömörebb hangzás mellett. Az ő folyton-folyvást meglepő, variábilis szemlélete köszön itt vissza. Kivételesen jó lemeznek tartom ezt: olyan élményt nyújt, mint a Sixtus-kápolna freskói annak idején, amikor nagy restauráláson estek át. Itt szabadon lélegzik a zene, szólam nem nyom el szólamot. Mint ha valamilyen nagy súlytól szabadult volna meg Brahms világa. Nem mintha az rossz volna, csak éppen nem egyedüli, és már-már az a veszély fenyegett, hogy az válik egédülivé. *Zay Balázs*

Channel Classics – Karsay és Társa
 CCS SA 33514

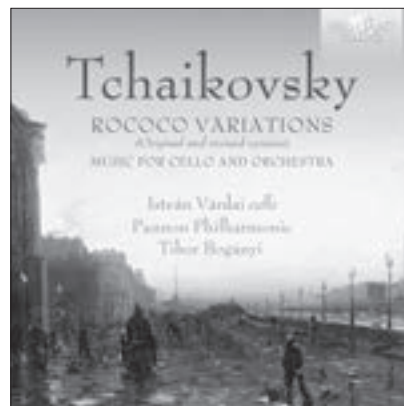

KORNGOLD: HEGEDŰVERSENY, HEGEDŰSZONÁTA
Baráti Kristóf – hegedű, Farkas Gábor – zongora, Philharmonie Zuidnederland, Otto Tausk

●●●●●

Bármennyire tudjuk – hisz felmondja rendre a hanglemezek szöszaporító kísérőfüzete –, hogy Korngold Hegedűversenye többnyire olyan édes melódiákból és színpompás dallamfoszlányokból épít magának díszes katedrális, melyeket a szerző már korábban „ellőtt” jobb-rosszabb hollywoodi giccs-filmek aláfestő zenéjéhez. Mégsem ítélné senki marginális fércműnek a D-dúr koncertet. Sőt: bejáratott hangversenydarab az már jó ideje – a főszerepben a kislíusán sármos Errol Flynn, a női szívek herceg bajszerű megrablója. Hol sűrű, hol szellős az opus, mint a jó piskóta, s olyan bájosan dallamdús, túléretten romantikus ez a versenymű, hogy érezhetjük sziruposnak, tarthatjuk korszerűtlennek, retrográdnak, mégis nehéz ellenállni, hogy ne révedjünk el emitt ifjontian szentimentális, amott dagályos-poétikus érzelemkálájának valamelyik illetlen végletében, s dőljünk önfeláldatn hanyatt a kanapén e cukros nyalánksággal a fölünkben. Baráti Kristóf is ismeri a korngoldi filmvásznon-émóciók e legszelebb palettáját, s otthonosan, kényelmesen mozog bennük. Példás muzikalitásának és könnyed virtuozitásának hála ügyesen kerül a modorosságot, de nem enged a kötelező legatóg és rubatóg kívánalmaiból, sem a megjátszott, színpadias poézis izgatott ritmikájából. Az azonos hangnemű hegedű-zongora szonáta viszont már egy kényes, talán kissé túllírt, mindazonáltal eleven és hitelen érzelmes, utószülött darab. Szerkezete kötöttebb, szikárabb, iskolásabb, alaphangja közelebb áll a 19. századi mintákhoz. Baráti itt is pedánsan kifejező, játéka koloritban és érzelmekben bővelkedő, de nem feledhetjük: Farkas Gábor avatott, remek kísérettel lesz igazán nett és már-már heroikusán átélte az előadás. *Balázs Miklós*

Brilliant Classics – Karsay és Társa
 Brilliant 95006

CSAJKOVSKIJ: ROKOKÓ VARIÁCIÓK
Várdai István – cselló, Pannon Filharmonikusok, Bogányi Tibor

●●●●●

Remek ötlet, színvonalas kivitelezésben. Sokan talán épp e felvétel révén szembesülnek azzal a ténnyel, hogy Csajkovszkij remekének, a méltán népszerű Rokokó variációknak két (koncertképes) verziója van. Mint az informatív ismertetőből kiderül, csak 1956-ban került nyomtatásra Csajkovszkij eredeti műve, addig abban a – nem kevés módosítást tartalmazó – alakban volt hozzáférhető, amely Wilhelm Fitzenhagentől származik. A német gordonkaművész Csajkovszkij tanár-társa volt a Moszkvai Konzervatóriumban – neki szól a mű ajánlása. Az eredeti és a korábban széles körben ismert verzió foglalja keretbe a műsort, amely tartalmazza még a Nocturne és a Pezzo capriccioso mellett az I. vonósnyéves lassútételének vonószekenciái átíratát is. Várdai István rendszeres szólista-partnere a Pannon Filharmonikusoknak – számos közös koncert előnyének és tanulásának birtokában olyan interpretációban rögzítették a Csajkovszkij-darabokat, ahol a perfekcióra törekvés, a zenei igényesség magától értetőddé tün, ugyanakkor nem korlátozta a muzsikáló kedvet. Kamatozik az a körülmény is, hogy a dirigens Bogányi Tibor maga is mindmáig aktív gordonkaművész. A produkció a Pannon Filharmonikusok új otthonában, a pécsi Kodály Központban került rögzítésre. A felvétélkészítés persze más, mint a koncertezés – a hangzó végeredmény is tartalmaz olyan arányokat, amelyeknél érződik a külső beavatkozás. Ezek a mozzanatok azonban sohasem a zene ellenében hatnak, hanem azokat a tendenciákat erősítik fel, amelyek az adott partitúra-részlet mind teljesebb hangzó életre keltését szolgálják. Árad a muzsika, magával ragadja a hallgatót, aki úgy érzi: ama bizonyos lakatlan szigeten sem unná meg ezt a felvételt. *Fittler Katalin*

Brilliant Classics – Karsay és Társa
 94876

EÖTVÖS PÉTER: VERSENYMŰVEK
Akiko Suwanai, Pierre-Laurent Aimard, Göteborgi és BBC Szimf. Zenekar, Eötvös Péter

Eötvös Péter korai alkotói periódusában kevésbé hangsúlyos a versenymű, ám a 21. század első évtizedében több jelentős alkotás is keletkezett e műfajban. A BMC gondozásában megjelent lemezen három concerto vált elérhetővé az Eötvös-rajongók számára. Bár mindhárom alkotás – jellegéből adódóan – abszolút zene, kimondva-kimondatlanul mindegyikben ott munkál a hangokba elrejtett zenedráma. A Seven (2006) például a Columbia úrhajó 2003 februárjában bekövetkezett katasztrófájában életét vesztő hét úrhajósnak állít emléket. Mintha csak egy film peregne a hallgató szemei előtt: az ijesztő végtelen érzete, kísérteties úrhangok, izgatottság, kétségbeesett lelkiállapot jelenik meg a mű öt tételében – a hét asztronauta Eötvös által elképzelt zenei portréjával. A programzenei hegedűverseny szójátékát Akiko Suwanai játssza – megdöbbentő, szívbemarkoló naturalizmussal, melyben a Göteborgi Szimfonikusok érzékenyen együttműködő partnernek bizonyulnak. A CD középső darabjában, a Levitation-ben (2007) a zeneszerző személyes élményeket dolgoz fel: visszatérő gyerekkori álmaiban gyakran lebegett a földön álló tárgyak fölött, de egy kínai operaelőadás artista-száma is mély benyomást tett a komponistára. A mű utolsó része Stravinsky-hommáge: a Petruska feltámadása alcímet viselő tétel a két szólóklarinéttal – Richard Hosford és John Bradbury megformálásában – a vásári bábu híres lebegő témájának újragondolt változatával vezet a mese birodalmába. A CAP-KO (2005) Bartók Béla emlékének adózik. A talányos cím a Concerto for Acoustic Piano, Keyboard and Orchestra rövidítése. Mindkét billentyűs hangszer szólója Pierre-Laurent Aimard ujjai alatt szól meg, aki virtuózan oldja meg nem könnyű feladatát. A három kompozíciót a szerző vezényli. *Kovács Ilona*

BMC Records – MG Records
 BMC CD 170

MAGNIFICAT & CONCERTI – VIVALDI ÉS J. S. BACH MŰVEI (CD+DVD)
Pierre Hantaï, Jordi Savall

Bach és Vivaldi Magnificatját és concertóit tartalmazza a most is színes kiskönyvvel ellátott Alia Vox kiadvány; benne a szerzők életrajzával, Savall reflexióival. Az élő felvételek csodálatos helyszínen készültek, annak minden előnyével és sajnos hátrányával. Ha a CD-t választjuk, csalódnunk kell, mert a gyönyörű helyszín adta hangzáskép zavarbaejtő: hihetetlenül hosszú a hangok lecsengési ideje, összemosódik a zene. Vivaldi kéthegedűs-gambás concertóját halljuk elsőként, fésületlen együttjátékkal, pontatlanságokkal a hegedűszólisták részéről. Bach d-moll csembalóversenye nagyon visszhangos, gyors tételei ideges-izgatott zizegésnek hatnak, hiába a szinte haragos darabindítás, a lassú tétel szépségeit sem élvezhetjük. Az előnyt ez esetben a DVD jelenti: szemünk láttára születik meg a zene, él, lélegzik, a környeztet is sokat jelent. A vokális műveknél már kevésbé zavaró a visszhang, áhítat lengi be az előadást, még ha nem is tökéletes tolmácsolást hallunk. A DVD-n a két Magnificat egymás után szerepel, remek összehasonlítási lehetőséggel: kinek melyik mű áll közelebb a szívéhez, melyik szólal meg jobban, kifejezőbben. Az énekes szólisták közül a kontratenor Damien Guillont mindenképp érdemes kiemelni; meghatóan szép az Esurientes implevit boni... kezdetű ária, az Et misericordia duettje. A La Capella Reial de Catalunya eszményi hangzást nyújt, ahogy a nagyszerű Le Concert des Nations is. A vonósok, fafúvósok kiválóak, a trombitások remekelnek. Savall nem törekszik nagy ívű karmesteri mozdulatokra, inkább csak jelez, együttesei tisztában vannak elvárásaival. „A barokktól az utókorig” a kísérőfüzet egyik címe. Savall sokat tesz a régizene megismertetéséért, igazán különleges lemezeket jelent meg, de nem ez a kiadvány a legjobb. *Lehotka Ildikó*

Alia Vox – Karsay és Társa
 AVSA 9909 D

J. S. BACH: ANGOL SZVITEK – 1, 3, 5
Piotr Anderszewski – zongora

1996 madárdalos tavaszán egy szépreményű ifjú lengyel zongoraművész sétált be a varsói Filharmónia hangversenytermébe, hogy első önálló albumát rögzítse. Bach d-moll Angol szvitje volt a program, körítve kis adagnyi Beethovennel és egy kevés csipős Webernrel. Tizennyolc munkás esztendővel később, 2014 napégette tavaszán ugyanez a – még mindig fiatal – lengyel pianista ismét besétált a nevezett intézménybe, hogy lemeze játssza Bach Angol szvitjeit. De ezúttal sem valamennyit, csupán az A-dürt, a g-moll és az e-mollt. Piotr Anderszewski azóta a világ legkeresettebb zongoraművészei közé avanszált, aki hazánkba is szinte évente vissza-visszajár. A zenéhez való inspirált hozzáállása azonban az eltelt csaknem két évtized alatt mit sem változott. Bach most is ugyanazzal a példás arányossággal, visszafogott szenvedéllyel és már-már köznapias keretlenséggel, vagy még inkább: polgáris mértéktartással szólal meg, mint annak előtte. Anderszewski játékából mindig is hiányzott az öncélú extravagancia, de sosem hiányzott az értelem, a megértés hiteles kísérlete. Személyisége is őrzi a rég megismert voltát: nem showman és nem is remete; nem magamutogató, reflektor-szomjas virtuóz, s nem is elefántcsonttoronyba vonult csodabogár – közvetlen egyéniségét nehéz nem rokonszenvesnek találni. Legújabb lemeze fényesen bizonyítja: Anderszewski titka a jó ízlés, a szélsőségek kerülése és a muzsika iránti mély és odaadó elkötelezettség. Nem gyakorol, átjátszik, vagy hangversenyt ad. Ő mindig csak zongorázik. Pasztellszínnel föl vitt Bach-interpretációi is ebben a tiszta, de korántsem puritán vagy gépies zongorajátékban kristályosodnak ki. Anderszewski Angol szvitjei érzékenyek, csiszoltak és törekenyek, mint az apró, rokokó meissenai porceláncsészék. *Balázs Miklós*

Erato/Warner Classics – Magneoton
 2564621939

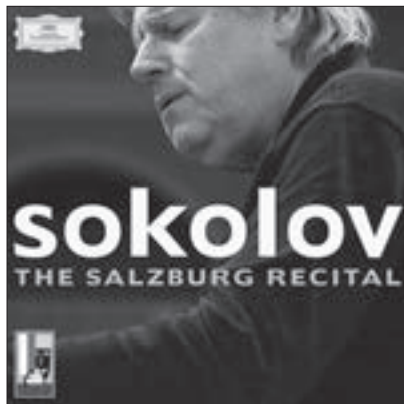

**BEETHOVEN: ZONGORASZONÁTÁK
OP. 31 NOS. 1-3 ÉS OP. 49 NOS. 1-2**
Maurizio Pollini

●●●●●

Pollini fél évszázada hozza formáját a világ egyik méltán mérvadó, vezető zongoristájaként. Ezzel a lemezzel befejezte Beethoven szonáta-sorozatát. A DG előző ilyen ciklusa – Gilels halálával – lezáratlan maradt. A korongon öt szonáta szerepel, a középső periódus ritkábban játszott darabjai. A két op. 49-es szonátát – mivel szerzőjük nem publikációra szánt, alkalmi darabnak tekintette őket – HJ Lim összkiadásába be sem vette. Richter viszont játszotta és lemezre is vette, míg ismertebbeket képes volt mellőzni. Pollininél efféle szubjektivitás nincs. Elsőre játékában sincs semmilyen szubjektivitás. Objektív, a lehető legjobban felkészült, aprólékosan kiszámított előadások ezek. De nincs bennük szubjektivitás? Dehogyan nincs. Különben nem volna Pollini ennyi idő után is érdekes. Játéka hűvösnek tűnik, de intenzív. És ha intenzív, akkor mégsem indifferens, hanem az objektivitást kvalitásként megjelenítő játék. Az ideális kidolgozásának és megközelítésének játéka. A három op. 31-es szonáta első darabja is a neves szonáták spektrumával jelenik meg, nem csak a másik két, ismertebb mű. Pollini dinamikai skálája széles, zongorájának hangja telt és kiegyensúlyozott, nincs egy pillanatnyi véletlen sem, s minden mögött maga fókú tudatosság rejlik. Akárcsak Richter, Pollini is azt bizonyítja, a két op. 49-es szonáta előadásra érdemes. Kétségtől miniatúra-jellegű alkotások, de színvonaluk semmivel sem alacsonyabb – már csak azért sem, mert a kései Beethoven is azt mutatta, az egyszerűből nagyszerűt képes létrehozni. Pollini játéka olyan, már-már ellenétes kvalitásokat foglal egységbe, mint a fortepianóra emlékeztető mechanikus tónus és a határt messze toló romantikus zengés aránya. A teljes sorozat hosszan készült, s lám, igazából nincs stílusbeli törés Pollini játékában. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
479 4325

SOKOLOV – A SALZBURGI SZÓLÓEST
**MOZART, CHOPIN, SZKRJABIN,
RAMEAU ÉS BACH MŰVEI**
Grigory Sokolov – zongora

★★★★★

Nehéz nem Richterre gondolni Sokolov kapcsán. A legjobb zongoristák egyike, de lemezt nem készít. Hajdan az Opus III cég adhatta ki néhány felvételt, és most végre annyit megengedett, hogy a DG korábbi koncertfelvételeiből néhányat megjelentessen. Az első: egy 2008-as salzburgi koncert. Két Mozart-szonáta, aztán Chopin 24 prelűdje, majd ráadások: 2 Chopin, 2 Szkrjabin, Rameau és Bach. Sokolov tőprengő, aktuálisan újjáteremtő művész. Nem kész mintát formál meg, hanem újra megküzd a művekkel. Olvasatai egyediek. Mozartot Richterhez hasonlóan ő is széthúzza, de kevésbé extrém módon. Tiszta, mély előadások. Chopin Prelűdjei is. Sokolovnál más-hogy múlik az idő, mint megszoktuk, hiszen megbecsüli a darabok minden hangját – ha kell, hosszabban elidőzik. A szólamok alá- és fölirendeltségét nem tekintni adottnak sőt, éppen arra törekszik, hogy új relációkat találjon. A 6. prelűd kiváló példa erre. Sokolov kiemeli azt is, amit alpból szokás, de mellette más is. Csak győzőn figyelni az ember. A billentés ropant tiszta, a dinamikai skála széles, de nem öncélúan. Szélsőségekkel Sokolov csak ritkán él, ezért akkor nagy a hatás. A kiadó szerencsére kevés taptot hagyott meg, zavaró viszont, ahogy a végig tiszta felvételen a prelűdök végén még el sem ült az utolsó akkord, már tapsolni kezd a közönség. Sokolov játékában és személyiségében Richter is, Gould is ott van – kár, hogy Gould igényes lemezkesztítő attitűdjéből viszont semmi. Így csak azt várhatjuk, hogy koncertfelvételeken minél több igazán kimagasló előadása megjelenik. Ez a lemez példája az alkotó hozzáállásnak. Újszerű, de nem öncélúan, hanem a zeneszerzővel és művel való bensőséges szembenézéssel. Sokolov szóra bírja Mozartot, Chopint – úgy, ahogy nem szoktuk hallani. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
479 4342

**BEETHOVEN ÖSSZES ZONGORÁS TRIÓJA
– I. RÉSZ**
Swiss Piano Trio

●●●●●

Megalakulása óta a legjelentősebb vállalkozásába fogott a Svájci Zongorás Trió (Angela Golubeva – hegedű, Sébastien Singer – cselló, Martin Lucas Staub – zongora). Az Audite kiadó gondozásában lemezre veszik Beethoven összes zongorás trióját, továbbá a korai bonni zongorástriókat (WoO 38), a Szepített (op. 20) szerzői átíratát és – kilépve a kamarazene világából – a Hármaversenyt (op. 56) is. Az öt lemezre tervezett programot az együttes szándékosan nem a művek keletkezési sorrendjében jelenti meg. A külföldi alkotói korszakokból származó, azonos műfajú darabok egymás mellé állításával az a céljuk, hogy rámutassanak a komponista zenei nyelvének folyamatos változásaira. Hiszen a három zongorás triót is magában foglaló op. 1-től a mintegy tizenöt évvel későbbi, utolsó trióig (B-dúr, op. 97) Beethoven nagy utat járt be. Életében is, alkotói műhelyében is nagy változások történtek. A lemezen az első opuszt képviselő Esz-dúr trió (no. 1) megírásának idején a zeneszerző Bécs ünneplott zongoraművésze volt. A B-dúr trió pedig az a nevezetes alkotás, mellyel a süketsége miatt egyre jobban elszigetelődő komponista aktív előadóművészként elbúcsúzott közönségétől. Így, egymás mellett hallgatva a két darabot még nyilvánvalóbb, hogy általuk egy egészen más világ, írásmód, poétika szól hozzánk. A Svájci Zongorás Trió játéka érzékeny, a legtöbbet hozzák ki a két különböző alkotói korszak eltérő megfogalmazásaiból. Emlékeztet az Esz-dúr trió nyitótételének manheimi „rakéta-témája”, a Scherzo-tétel humora és a zárótétel sziporkája, míg a B-dúr trióban a két szélső tétel derűje. Ha az első Beethoven-lemez lendülete töretlen marad, akkor –korábbi felvételeikhez hasonlóan – bizonyára ezzel a sorozattal is számos díjat és kritikai elismerést gyűjt majd be az együttes. *Kovács Ilona*

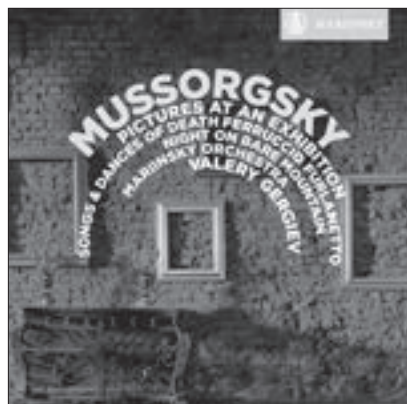
Audite
97692

MENDELSSOHN ÉS SCHUMANN MŰVEI
M. J. Pires, London Symphony Orchestra,
Sir John Eliot Gardiner ★★★★★

A „konzervatív romantika” két jeles képviselőjének népszerű és emblematikus műveiből összeállított műsort vezényelt Sir John Eliot Gardiner a London Symphony Orchestra élén, a londoni Barbican Centre-ben, 2014 januárjában. A koncerten a Felix Mendelssohn-Bartholdy skóciai utazásait megörökítő Hebridák-nyitány és Skót szimfónia, valamint Robert Schumann a-moll zongoraversenye hangzott el, a kiváló portugál zongoraművész, Maria João Pires szólójával. A lemez ezt a hangversenyt örítte meg azok számára, akik nem lehetnek jelen, vagy éppen ellenkezőleg: azon szerencsések közé tartoznak, akik ott lehetnek, és szeretnék újraélni az élményt, amiben akkor volt részük. Mert kétség nem fér hozzá, hogy ott és akkor nagy formátumú előadást dirigált Gardiner. A nyitány-versenymű-szimfónia struktúráját követő program a szólista és a zenekar legjobb oldalát mutatja. A versenymű megannyi rejtett részletessége tárul fel Pires előadásában: finoman tartózkodó a nyitótétel, költői és lágy az Intermezzo, kirobbanó és győzedelmes a finálé. Előadása tagadhatatlanul nőies, ugyanakkor határozott és karakán is. A finom polifóniával átszőtt tételek teljes szépségükben mutatkoznak meg a szólista és zenekar kamara-zeneszerű párbeszédének köszönhetően. A két Mendelssohn-mű megszólaltatása – ha lehet a tökéletességet fokozni – még jobb, mint a Schumanné. A zenekar láthatóan-hallhatóan megtalálta a közös hangot a karmesterrel (vagy Gardiner a zenekarral). Szinte festményszerűen jelennek meg előadásukban a skót tájak zenei megfogalmazásai. A Skót szimfóniában briliánsak a tempók, változatos a dinamikai skála, a zene mindig megy előre. Még a szünetek is „élnek”, itt sem akad meg a zenei folyamat. Ilyen színvonalú előadásnak valóban nem volt szüksége utólagos stúdióbeli kozmetikára. *Kovács Ilona*

LSO Live – Mevex
 LSO 0765

MUSZORGSKIJ MŰVEI
Ferruccio Furlanetto, Mariinszkij Színház
Zenekara, Valerij Gergiev ●●●○○

Idestova harmadizben rögzíti az Egy kiállítás képeit Valerij Gergiev, s teszi ezt mindannyiszor más-más zenekarral. 1989, London; 2000, Bécs; 2014, Szentpétervár a sorrend. S most is, ahogyan azt manapság gyakorta tapasztalni, előadásai inkább puhulnak, semmint érnek, netán keményednek az idővel. Az orosz maestro számos újabb lemezén felfedezhető ez az irányvonal, s valljuk be, sosem tartozott a markáns mondanivalóval megáldott pálcamesterek közé. Ehelyett a „szelíd modorosok” táborát erősítette, az utóbbi években pedig inkább a komótosabb, melegb hangú tolmácsolásokkal tűnik ki – vagy inkább szürkül el. A Mariinszkij Színház Zenekarával készült tavalyi felvétel finomabb, részletgazdagabb előadást közvetít, mint a Londoni vagy a Bécsi Filharmonikusok közreműködésével felvett korábbiak, s egyúttal lágyabb, szelídebb hangzású, ugyanakkor langyosabb azoknál. Miközben az egyéni hangszerszólók, kamaraállások és a pianók kifejezetten szépen megformáltak, alaposan kidolgozottak, a teatrálisabb, drámaibb részek, különösképpen A kiveji nagykapu-finálé zavaróan fátyolos, erélytelen, szinte kedvetlen. Összességében gondosan kimunkált, de dinamikátlan és perspektívátlan előadásokat hallunk, s mind az Egy kiállítás képei, mind az Éj a kopár hegyen nélkülözni kénytelen az eredendően maszkulin, masszívvan szlávos és erőteljes olvasatot. Az egyébként kiváló Ferruccio Furlanetto is a lírai részekben igazán izgalmas és emlékezetes. A halál dalai és táncai zenekari kíséretes verziójában (Dmitrij Sosztakovics hangszerezése) Gergiev kísérete hallhatóan inkább szeretne megbújni az impozáns basszushang terebélyes árnyékában, semmint partnerül szegődne a főhősnek. Legfeljebb hangulatokat, színeket közvetít, és hagyja, hogy a szép és nemes énekhang kedvére betöltse a teret. *Balázs Miklós*

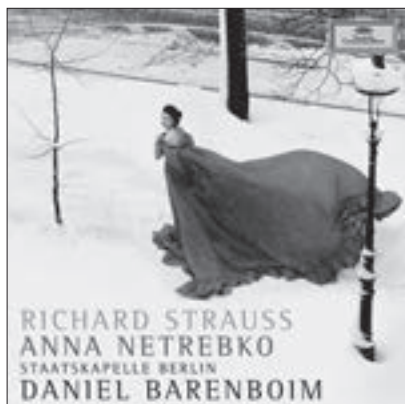
Mariinsky – Mevex
 MAR 0553

IMAGINARY PICTURES – MUSZORGSKIJ ÉS SCHUMANN MŰVEI
Kirill Gerstein – zongora ●●●○○

A lemez többszöri végighallgatása után mindössze egyetlen igazán eredeti vonást tudok felhozni a zongorista védelmében. A jazz-zenében való jártasságnak is megvan a maga előnye – amennyiben egy, már nem is annyira ifjú pianista ambiciózus szólólemezzel jelentkezik egy önjelölt virtuózzal, agyonstárolt gépzongoristákkal és túlképzett billentyű-huszárokkal telített piacon. A voronyezi születésű Kirill Gerstein elvileg (és biográfiája szerint) orosz, izraeli és amerikai iskolák neveltje, s talán e három eltérő esztétikai vonulat jellegzetességei egymást oltották ki a művész pályáján és előadói gondolkodásában az esztendők során. De egy harmincöt éves művészről nem illenők azt mondani, hogy ígéretes. Ha életének delén még keresi az útját, meglehet, sosem találja meg; ha nem váltotta be nagyobb címletekre sors adta tehetségét, jó eséllyel nem is fogja. S ha a jazzista nem szólna ki belőle olykor-olykor, az Egy kiállítás képeinek ez az átlagosan feljelehető produkciója egy-síkú unalomba süppedne. Schumann Karneválja azonban így is menthetetlenül steril, már-már kinosan, szinte görcsösen precíz. Cizellált, technikás és szerfelett választékos előadás a Gersteiné, mégis hatástalan marad. Ugyan finom metszésű, kecses a zongorajáték, s nem is bélyegezném stílusatlannak, mindössze a romantikus hevületet hiányolom e két „par excellence” romantikus darabból. Ezek így, az emocionális töltet híján mozaikosak, papírizúek, túlgondoltak lesznek. Mert ha az érzelem heveny parazsa, a megindultság kiolthatatlan szelleme – mely a Karneválnak annyira sajátja –, vagy a művészi közlés elemi vágya, hatni akarása hiányzik a decens billentések mögül, a pusztán a jazzes ösztönökre referáló agogika nem elegendő, hogy megmentse az előadást. Így csupán eminensen professzionális, de kijózanítóan érzelmhiányos az interpretáció. *Balázs Miklós*

Myrios Classics
 MYR 013

RICHARD STRAUSS:
NÉGY UTOLSÓ ÉNEK, HŐSI ÉLET
Anna Netrebko, Berlini Állami Zenekar,
Daniel Barenboim ●●●●●

Bár a világszerte ünnevelt orosz szoprán, Anna Netrebkót körülvevő marketing olykor idegen tőlem, el kell ismernem: nem mindennapi énekesnő. Lágy, opálos hangja egyszerűen csodálatos. Vékony és telt egyszerre, ezer színben pompázó, ugyanakkor egyseges, minden töréstől mentes. Strauss Négy utolsó éneke, ahogy várni lehetett, e kivételesen puha hang megannyi színárnyalatával egészen különleges ruhába öltözteti az agg Strauss dalait. Netrebko német kiejtésével sincs baj. Megközelítése zenei ihletésű, de teljes az átfedés a szöveggel. A kíséret visszafogottan tömör, azaz szélesen áradó, erősen hangzó, de nem túl súlyos. Daniel Barenboim egyáltalán nem elmosódottan, de lágyan kísér, afféle tompított wagneriességgel. Azt gondoltam, a Hősi élet kontraszt lesz majd, de nem. Szokatlanul lassú és kimért, csak a vége felé válik erőteljesebbé. Tulajdonképpen nagyon szép interpretáció. Erősen alternatív olvasat – olyan művésze, aki mögött már hosszú út és megannyi tapasztalat áll. Szélesvásnú előadás, amelyben egyik hang a másiktól messzebb van; még egyes egyértelműen vidámnak írt részek is merevebbek maradnak. Ott persze, ahol ez inadekvát lenne, azért nem. Mintha „Trisztán és Izoldásította” volna a művet Barenboim, mintha a Hősi élet tételein a harmadik felvonás Trisztánja menne végig, nem éppen sietve. Különösen mutatkozik meg a wagneri, bruckneri, mahleri reláció e kimért olvasatban. Kétségkívül adekvát – ha úgy nézzük, líraian véget ért hősi élet Straussé (Capriccio, Négy utolsó ének). Persze nem mondom, hogy mindenben hős volt, nyilván a bátrán politizáló Barenboimnak is lenne pár szava hozzá. De hát Richard Strauss ugye zenei téren hősködött, s ennek kétségkívül örülhetünk.

Zay Balázs

CALDARA: LA CONCORDIA DE' PIANETI
Behle, Cangemi, Donose, Fagioli, La Cetra,
Andrea Marcon ●●●●●

A „családtervezés” nem épp hatékony, ám annál pompázatosabb módját ismerhetjük meg e „zenés színházi kompozícióban” (Componimento teatrale per musica). VI. Károly császár (III. Károly magyar király) és fiatal hitvese, Erzsébet Prágából tartottak haza, ahol az uralkodó párt cseh királlyá s királynévé koronázták. 1723. november 19-én, a dél-morvaországi Znaim kastélyában szálltak meg, hogy Erzsébet neve napját főúri keretek között ünnepelhessék. Mint a Wienerisches Diarium beszámolójából tudjuk, „5 óra után két csudásan földszített, nagyon magas diadalhintó érkezett a császári szálláshoz; a lovak drága nyergekkel és tollbokrétákkal fölszerszámozva, a hintók nagyon szép, arany-ezüst festményekkel díszítve. E hintókban a császári ének- és hangszeres együttes foglalt helyet, ahol is a szereplők illőképpen operai kosztümöket viseltek. A 2. hintó körül ókori római ruhákat viselő személyek álltak, kezükben fehér viaszfáklyákat tartva...” A szabadtéri spektakulum komponistája az utóbb méltatlanul elfeledett, de manapság joggal újralfedezésre váró Antonio Caldara (c.1670–1736) udvari másodkarmester volt. A zenei hódolat nemcsak a szép császárnénak, hanem a szíve alatt hordott magzatnak is szólt, akiről azt remélték: a „planéták összhangja” végre fiú utód világra jöttét jósolja. Nem így történt, ám a császár így is nyugodt lélekkel hallgathatta Caldara kedve szerint való muzsikáját. Hisz’ az előző évben még a nyakas magyar rendek is elfogadták a Pragmatica Sanctiót... Tavalyi hangverseny ragyogó felvétele ez, az énekesek közül mindenekelőtt a szoprán Cangemi, az alt Donose, de legfőként az Apolló kasztrált szerepében tündöklő, s az „átlag” kontratenorokat minden szempontból felülmúló Franco Fagioli tűnik ki.

Mesterházi Máté

Archiv Produktion/Deutsche Grammophon
– Universal 479 3356 (2 CD)

HASSE: SIROE RE DI PERSIA
Cencic, Lezhneva, Fagioli, Nesi, Armonia
Atenea, George Petrou ★★★★★

„Hasse úr érdemei már oly régóta s oly általánosan elismertek a zeneértők körében, hogy e tárgyban még egyetlen zenésszel sem beszéltem, aki ne állapította volna meg, hogy a most élő komponisták között ő a legtermészetesebb, legelegánsabb és legbölcsebb, és hogy emellett ő alkotta a legtöbbet is. Egyként barátja lévén költészetnek és énekhangnak, ő épp annyi ítélőképességet mutat, mint amennyi géniuszt, méghozzá mind a szavak kifejezésében, mind pedig az énekeseknek szánt édes és gyöngéd melódiák kíséretében. Az énekhangot állhatatosan a színpadra irányuló figyelem legfőbb tárgyának tekintti, és sohasem nyomja el azt a sokféle hangszer tudalékos fecsegésével vagy túldolgoztatott kíséretével. Sokkal inkább arra ügyel, hogy fenntartsa az énekhang fontosságát, hasonlóan ahhoz a festőhöz, aki festményének főalakját állítja a legerősebb fénybe.” Charles Burney, a 18. század talán legfontosabb zenei krónikása írt így 1772-ben németül is megjelent útinaplójában (Tagebuch einer musikalischen Reise...). „Kevés művésznek volt több sikere és nagyobb tekintélye, mint Hassénak. És keveset feledtek el mára ennyire.” Ezt viszont már Fétis, a neves 19. századi belga zene-történész állította. Hát, tessék: íme, eljött annak ideje is, hogy a lemezipar Johann Adolf Hasse (1699–1783) életművére cuppanjon rá; főként opera seriáira, melyekből több mint ötvenet szerzett, úgy-hogy van miből meríteni... Rosszabbul, mint itt, persze nem érdemes megszólaltatni őket. Mint ahogy a címszereplő – s a tavalyi Athénban fölvevett produkciót részben menedzselő – kontratenor, Max Emanuel Cencic is jól érzekelte: csak önmagánál szebb hangú koloratúrakrobatákat szabad partnerül választania. Pazar barokk énekes-tűzijáték, ínycsepek gyönyörűsége!

Mesterházi Máté

Decca – Universal
 478 6768 (2 CD)

Deutsche Grammophon – Universal
 479 3964

DONIZETTI: LAMMERMOORI LUCIA
 Damrau, Calleja, Tézier, Münchener Opera,
 Jesús López-Cobos

Manapság ritkán üdvözölhet az ember operalemezt úgy, mint ezt, mely egységes színvonalával, rendes megvalósításával régi szép időköt idéz. Élő felvétel a Münchener Opera Ének- és Zenekarával, de taps és közhögs nélkül, minőségi teljesítménnyel mind a szólóisták, mind a dirigens részéről. López-Cobos régi darabja ez; Caballéval stúdió-, Sills-szel élő felvétele van. Megbízható, sokféle stílusban otthonos dirigens. Sajnos egyáltalán nem kivételes a zenekar hangzása, ugyanakkor abszolút jó az irányítás és mindvégig karakteres a keret. López-Cobos ugyanis nemcsak kísér, hanem keretet nyújt, amelyben kibontakozhatnak a parádés szólista-szerepek. Az énekesek erénye, hogy megfelelnek a bel canto különleges kívánalmainak, de nem bontják meg a mű egységét hivatkozó egyénieskedéssel. Diana Damrau is régi szép énekes időköt idéz: nemcsak technikailag remekel, hanem stílusát tekintve is kiemelkedő és sajátos. Lucijája természetes, az alakhoz illő, a nyaktörő futamoknál is a szenvedő lány alakját festi a hallgató elé. Csodáljuk Damrau futamait, de a becsapott s örülésbe kergetett Lucia alakja jelenik meg előttünk. Az örülési jelenet sem magamutogató, hanem egységes, hiteles. Külön dicséretet érdemel Damrau egyszerre lírai és telt, nagyon széles skálán is egységes hangja. Joseph Callejánál jobb Edgardót ma aligha találni. Kicsit levegős, magas tenorjához elevenség társul. Ha abszolút mércén nem éri el Aragall, Tagliavini vagy Pavarotti kivételes színvonalát, igazán remek. Manapság ritka az ilyen technikailag nem problémás énekes, aki egyéniség is egyúttal. Enricót az ugyancsak remek Ludovic Tézier énekli, aki Ruggiero Raimondi erős, férfias megjelenésére emlékeztet. Talán azért hallunk csak kevesebbet róla, mert ebben fachban ez idő tájt is sok a kiváló énekes.

Zay Balázs

Erato/Warner – Magneoton
 08256 462190

CSAJKOVSKIJ: JOLANTA
 Netrebko, Skorokhodov, Markov,
 Kowaljow, Szlovén Filharmonikusok,
 Emmanuel Villaume

A Jolanta – e Nyugaton alig ismert, de Oroszországban annál többre becsült, kései Csajkovszkij-remekmű – 1892-ből, a szerző halála előtti évből való. Ösbemutatójára Szentpéterváron, a Diótörővel egy estén került sor. Csodálatosan kiforrott, lávaként ömlő melódiáival a zeneszerző szimbolikus mesét mesél el nekünk – a dán író, Henrik Hertz drámája nyomán – arról, hogy az egyén megváltható a szenvedéseitől. (Vajon Csajkovszkij maga is, a korabeli társadalom által nem tolerált homoszexualitásától?) De talán arról is szól a mese, hogy a társadalom is jobbítható: még az elavult, patriarchális rendben is vannak olyan értékek, amelyekért azt érdemes megreformálni. Bizonyos értelemben a Jolanta a cárizmus megmenthetőségének meséje, a 19. század hattýúdala... A provence-i René király azért rejti el a világ elől lányát, Jolantát, hogy megóvja a felismeréstől: annak tudatától, hogy vakon született. Jolantában azonban belső fény világít. Amikor a tiltott területre téved, burgundi Vaudémont gróf rádöbbsen a vakságára, a lány nem veszíti el a hitét, nem roppan össze. És nem is csak az ifjú gróf szerelme váltja meg: nem csupán ettől válik látóvá. Hanem apja belátásától is: attól, hogy a király ráébred, a fiatalember nem kívánatos felvilágosító tevékenysége valójában nem ártott, hanem használt Jolantának. Hiszen a lány csak akkor gyógyulhat meg, ha akarja is a gyógyulást. Különösen fontos itt az arab orvos, Ibn-Hakia szerepe, aki elsőként érteti meg a királlyal Jolanta pszichoszomatikus eredetű vakságának egyetlen lehetséges terápiáját. A húsz évvel ezelőtti Kirov-kiadvánnyal (Gorchakova, Grigorian, Hvorostovsky, Alexashkin – Gergiev) méltán konkurráló, hangversenyen rögzített felvétel, néhány figyelemre méltó, fiatal hanggal (pl. Lucas Meachem baritonjával Ibn-Hakia szerepében). Mesterházi Máté

Deutsche Grammophon – Universal
 479 3969 (2 CD)

POULENC: KARMEITÁK BESZÉLGETÉSEI
 Petibon, Koch, Gens, Piau, Plowright,
 Lehtipuu, Philharmonia Orchestra,
 Jérémie Rhorer

Karmeliták beszélgetései – hangzik Georges Bernanos drámája nyomán Francis Poulenc (1899–1963) operájának (1957) címe. Arra utalva, hogy a műben a szöveg üzenete, filozofikus tartalma a zenével egyenrangú szerepet kap. A drámának, s így az operának is előképeül szolgáló regény – Gertrud von Le Fort: Az utolsó a vérpádon (1931) – történelmi alapja, hogy 1792-ben compiegne-i kolostorukból elűzték a karmelita nővéreket; miután két éven át a Forradalom tilalma ellenére is imádkoztak és istentiszteleteket tartottak. 1794-ben az apácák közül tizenhatot letartóztattak, a párizsi Conciergerie börtönébe vetettek, s a bírósági tárgyalásuk után azonnal a vérpádra hurcolták. Miközben fejüket dobpergés kíséretében egyenként a guillotine alá hajtották, utolsó pillanatukig a Laudate dominum omnes gentes énekeltek rendíthetetlenül. 1931-ben, vagyis a Weimari Köztársaság utolsó időszakában a regény kitalált főhőse, Blanche – mint az írónő maga mondja – „egy olyan kor mélyseges iszonyatából született, amelyet Németországban az elkövetkező végzetes események balsejtelmé árnyékolta be”. Gertrud von le Fort regénybeli alteregója, Blanche de la Force tehát „egy végéhez közeledő kor halálfélelmének a megtestesülése”. Blanche-ot, az arisztokrata lányt valamilyen misztikus-metafizikai félelem gyötri – ma úgy mondanánk: pánikbetegségben, agorafóbiában szenved –, s ez elől vonul kolostorba. Hite azonban legyőzi a félelem „bűnét”: így végül önként osztozik kolostorbeli társnői tragikus sorsában. Poulenc zenéjének nemes pártosza, fanyar lírája, Puccinitől és Stravinskytól egyenlő távolságot tartó, frivol szentimentalizmusa párosul itt a dráma ellenállhatatlan sodrával. A párizsi Champs-Élysées Színházban erős mű erős előadását rögzítette ez a felvétel.

Mesterházi Máté

Erato/Warner – Magneoton
 08256 462206 (2 DVD)

RAMEAU:
THE KEYBOARD WORKS
Marcelle Meyer – zongora
Erato/Warner – Magneoton
0825 646257997 ●●●●●

Manapság divatos keresni a régizene-játszás lehetséges, innovatív módjait, de korántsem volt ez mindig így. A múlt század eleje-közepe szinte nem vett tudomást – egy-két kivételes műtől eltekintve – a barokk zenéről, különösen nem a franciáról, s ezért kevés lemezfelvétel is készült. Az Erato egykor Marcelle Meyert kérte fel Rameau csembalódarabjainak felvételére. Ha meghallgatjuk a hét ciklusból álló dupla lemezt, nem kérdőjelezzük meg az újrakiadást – akkor sem, ha a francia clavecinista rövid tételei zongorán szólalnak meg. A pedál használata mai füllel hallgatva sok, a dinamika is inkább romantikus, mintsem teraszos. Viszont csodás színeket hallunk, nagyon finom megoldásokat, végigvezetett szólamokat, pergő díszítéseket, kecses dallamokat, helyenként a mai régizenei megoldások közül a következőt botló ritmikát. Meyer lemeze lenyomat, de nem öskövület. LI

CHOPIN: F-MOLL ZONGORA-VERSENY, ZONGORAMŰVEK
Nelson Freire, Kölni Gürzenich Zenekar, Lionel Bringuier
Decca – Universal
478 5332 ●●●●●

Chopinianas Brasileiras. A Nelson Freire 70. születésnapjára megjelent Chopin-lemez egészen kivételes. Az első pillanattól ritka intenzitás, különös hangulat jellemzi. Jókoved, de széles érzelmi palettával, amelyben per-

sze mindkét pólus szerepel, de alapvetően mindig intenzíven, kedélyesen. A zongorahang gazdag mélységi kiterjedésű, sok a szín, de tarkaság helyett a színek finom játékaik vagyunk tanúi. Egészen könnyed Freire megközelítése – mintha földi halandótól szokatlan otthonossággal mozogna Chopin világában. Vagy éppen csak földi halandótól lehetséges otthonossággal. Szólódarabok vegyes sora után az f-moll zongoraverseny, Freire sokat játszik Chopint, de még többet kellene, hiszen ilyen teljesítményre kevesen képesek! Sikere és teljesítménye nem látványos, inkább mély, alapos. Nem kétséges: így kell hetvenkedni! ZB

RAHMANYNINOV:
KÉTZONGORÁS MŰVEK
Martha Argerich
Warner Classics – Magneoton
08256 46235940 ●●●●●

Immár nem csak a híres Luganói Fesztivál tekinthet vissza számottevő és sikerdús múltra: a megelőző esztendő legjobb előadásaiából szemezgető válogatáslemezek is tíz éve rendszeresen felbukkannak a CD-piacon. Természetes, hogy a jelenkor zongorázásának eleven bajnoka, Martha Argerich – nem mellesleg a fesztivál „spiritus rectora” – mindig gonddal válogatja ki e legjobb koncerteket, melyek érdemesek a megörökítésre. A most megjelent dupla album 2003 és 2009 között, Luganóban rögzített felvételeket tartalmaz (a válogatások válogatásaként), méghozzá Szergej Rahmanyinov kétzongorás, illetve négy- vagy hatkezes műveit sorjázza. Köztük a népszerű Szimfonikus táncok kétzongorás letétjét, valamint a nem kevésbé izgalmas op. 5-ös és op. 17-es szviteket. A megbabonázó intenzitással játszó Argerich partnerei olyan kiváló pianisták, mint Lilya Zilberstein vagy Nelson Goerner. BM

VERDI: RIGOLETTO
Quilico, Eda-Pierre, Pavarotti, James Levine
Decca – Universal
074 3884 (DVD) ●●●●●

Hihetetlen hófokú előadás felvételét élvezheti a néző: a MET-ben 1981-ben rögzített Verdi-operát. Louis Quilico Rigolettója a szó szoros értelmében félelmetes, majd a szemünk láttára válik esendő férfivá, apává. Színészi játéka mindent felülmúló, a hang telt, dús, a végletekig kiegyenlített; Quilico a tapsrendnél egy könnycseppet is elmorzsol. Pavarotti éneklése most is maga a csoda, a kvartettben színészi játéka – a rendkívül csinos, Maddalena szerepének tökéletes kiaknázásával a Herceg-Pavarottit meghódító Isola Jones-szal – vérpezsdítő. Christiane Eda-Pierre (Gilda) hangja nem egy fiatal lányt idéz; néha alulintonál, de ki bánja a két férfi énekes kiválósága mellett. Fantasztikus az énekkar; a balett az opera elején tökéletes ráhangolódást nyújt. James Levine roppant gyors tempói nem zavaróak, a zenekar csodás hangszínekkal, dinamikával játszik, a felvétel etalon-értékű. LI

CHRIS THILE & EDGAR MEYER:
BASS AND MANDOLIN
Nonesuch/Warner – Magneoton
544735 ●●●●●

A két rendkívüli amerikai muzsikus, Chris Thile és Edgar Meyer egyaránt a MacArthur Fellowship elismertjei, azaz Genius-díjasok. Méltán. A két kreatív művész első közös albuma 2008-ban jelent meg, majd 2011-ben, Yo-Yo-Ma közreműködésével kiadott

lemezüik Grammy-díjas lett. A legújabb, Bögő és mandolin című programot tavaly rögzítették. Mindketten hangszerük virtuózai (sőt, megannyi más instrumentumnak is avatott játékosai), de ezzel közelebe sem kerülünk egyéni teljesítményüknek. E produkciók beskatulyázhatatlanok, csakúgy mint a kompozíció és improvizáció világában egyaránt mesterszerű előadók, akik ihletetten élnek a stílárís sokrétűség és szabadság lehetőségeivel. Az album tíz száma maradéktalan élvezetet nyújt, miközben egy pillanatra sem válik háttérzenévé – többet ad, mint ami „szórakoztató” zenétől elvárható. FK

TIGRAN MANSURIAN:
QUASI PARLANDO
ECM Records – Hangtétő
481 0667 ●●●●●

A kortárs örmény zene markáns egyéniségének vonós-terméséről ad képet a szerzői album. A két remek szólista (Patricia Kopatchinskaja és Anja Lechner) mellett elkötelezett előadó az Amsterdam Sinfonietta is. A korong kísérőfüzetében Wolfgang Sandner értő-elemző tanulmánya (Kövek Örményországból) is hozzásegíti a hallgatót, hogy biztonságosan tájékozódjon a számára esetleg szokatlan szervezésű művek világában. A Debussy és Komitas művészetével szellemi rokonságot valló szerző kompozícióinak sajátos atmoszféráját adja, hogy a történeti zenék jellegzetes struktúráit konkrét eszközként használva formálja hangokká személyes mondanivalóját. Kiszámíthatatlan alakulnak a formák, de érezhetően mindig előre megtervezett a bejárható érzelmi utazás. A faktúráváltások, a jellegzetes színek-tónusok és a szélsőséges dinamika egyaránt lényegi összetevője e gyakran misztikusnak érzett zené(lés)nek. FK

DIANA KRALL:
WALLFLOWER

Erről a lemezről sok minden elmondható, mégpedig felsőfokban, csak az nem, hogy túl sok köze lenne ahhoz a zenéhez, amit jazznek nevezünk. Az is tény viszont, hogy a legjobb popzenét is többnyire jazzvénaival rendelkező művészek csinálták a „könnyű műfaj” történetében Nat King Cole-tól Frank Sinatra-ig. Vitán felül áll, hogy a kanadai származású diva a jazz kiemelkedő képviselője, és hervadhatatlan érdemeket szerzett a műfaj népszerűsítésében. Emellett igazi világsztár, aki megengedheti magának, hogy akár olyan albumokkal sokkolja az ortodox jazzpuristákat, mint a Quiet Nights vagy legutóbb a Glad Rag Doll. Most ismét meghökentető, de a maga nemében első osztályú zenével rikkol elő, amelyen gyönyörűen meghangszerelt és vonós nagyzenekarral kísért tizenhat popszámot nyújt át rajongóinak: gyermekkorának, a hetvenes éveknek nagy amerikai listavezetőit, mint a California Dreamin’, az Alone Again (Naturally) vagy a Desperado. A szerzők fényes névsora is a múltat idézi: Gilbert O’Sullivan, Bob Dylan, Elton John stb. Diana négy számban duettet énekel, a Michael Bublé, Bryan Adams, Georgie Fame és Blake Mills bevonásával rögzített felvételek a világ különféle stúdióiban készültek. 50 éves korára a sztárénekes szépséges alt hangja még érettebb lett, korábbi, kissé affektált szövegmondása pedig a múlté. A végeredmény egy, a maga nemében remek poplemez, jazzes beütésekkel. Diana természetesen ezen is zongorázik, a bőgős Christian McBride, a doboknál pedig Karriem Riggins ül. Ahogyan egy ilyen, a globális sikert megcélzó albumtól elvárható, népes stáb dolgozott rajta a fodrásztól a manikűrösig – név szerint feltüntetve. Az eredmény viszont magáért beszél, még akkor is, ha ez nem egészen a jazz világa.

Márton Áttila

Verve – Universal
0602547018618

SÁRIK PÉTER TRIÓ & MICHELLER MYRTILL: JAZZKÍVÁNSÁGMŰSOR 2

A középgenerációhoz tartozó, töretlenül fejlődő, sokoldalú zongoraművész-zeneszerző, Sárk Péter 2010-ben indította el a Nyugaton bevált, itthon újnak számító Jazzkívánságműsor projektet. A koncepció lényege az volt, hogy a közönség által választott „jazzy” (vagyis a soul, funky, rhythm and blues és minőségi popzene műfaji körébe tartozó) tételeket jazzesen, hangszeres és vokális improvizációkkal feldolgozza. 2012-es első kívánságműsor-albuma váratlanul nagy sikert hozott, így nem meglepő, hogy két év múltán itt a folytatás. A műfaji paletta ezúttal szélesebb: a klasszikus zenei örökséget Bach, Chopin és Saint-Saëns témái képviselik, a popzenét pedig a többi között a Forever Young (Alphaville) vagy a Virtual Insanity (Jamiroquai). Sárk rendkívül üzembiztosan dolgozik: technikai hiba, stílustalan megoldás egészen biztosan nem kerül ki a keze közül. Triója jelentősen megerősödött az egyik legtöbbet foglalkoztatott fiatal bőgős-basszusgitárossal (Fonyai Tibor), míg a doboknál 2013 óta Gálfi Áttila foglal helyet. Vendégszólástjukat, Micheller Myrtill énekesnőt sem kell bemutatni a műfaj kedvelőinek: a húszas-harmincas évek tradicionális jazzslágeraitől a Legrand-repertoáron át a standardekig és a jazzes popzenéig mindent magabiztosan és lendületesen szólaltat meg. Az új album sikere, kedvező fogadtatása – a rétegműfaji sajátosságok ellenére – garantált; én viszont részben hiányolom azt az invenciót és innovációt, amivel a kívánságműsor-projektet tovább lehetne gördíteni vagy a nemzetközi szintéren is igazán érdekessé lehetne tenni. Ezzel együtt vállalható és színvonalas, Sárk elismerésre méltó tevékenységébe szervesen illeszkedő, profi produkció született.

Retkes Áttila

Innovative Artist Management

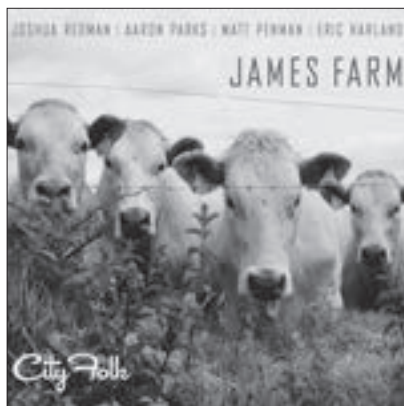
TILL BRÖNNER:
THE MOVIE ALBUM

Lehet giccs elegáns? Mert ez az. A világ egyik legjobb session-trombitása (Till Brönner) és a világ legjobb képű német jazzmuzsikusa (Till Brönner) csatájából az utóbbi kerül ki győztesen: a jazzmuzsikus ezen a korongon csak a hangszeres szólóban van jelen, meg néhány kadencia erejéig. Holott a filmes zenék kútja, amelyből ez a zene merít, olyan, de olyan feneketlenül mély, hogy abból bármit fel lehetett volna hozni. Mozi slágereket feldolgozni változatos, nagy apparátussal, sőt egyenesen sztárok sorával – ez a koncepció, melyben Brönner jobbkéze a gitáros, a smoothok smootha, Chuck Loeb mint tárproducer és Chris Walden meg Nan Schwartz mint hangszerelők. Nem vártam Brönnertől, hogy amikor filmzenékhez nyúl, majd Terence Blanchard-i magasságokba emelkedik, de azért azt sem, hogy Chris Botti módján tegye-vegye magát egy James Last-szerű hangkuliszsa előtt, bár intó jel volt, hogy a borítófotók agyonhangsúlyozzák a hollywoodi kiséket (pálmafa, hosszú cabriolet, lógó cigi – meg sem gyűjtva! –, kigombolt ingnyak, napszemüveg). Arturo Sandoval is felbukkan, meg Gregory Porter, akiről megint elhitte valaki, hogy nélkülözhetetlen, vele együtt néhány teljesen csereszabatos, éppen ráérozó sztár. Brönner óriási ziccerben énekel maga is (Raindrops keep falling...), de én többet hallgatnám Brönner trombitás, füttyös, szárnykürtös énjét. Igazán kedveske a Moon River is, de az As Time Goes By, pont ez, kicsit fakó lett. Többségében felejthető feldolgozások, leszedált ritmusszekció, hiába a bársonyos léptű profizmus szárnykürtön és a hangszerelésben. Felemelő ez a zene, de egyszer minden liftből ki kell szállni. A harmadikon túli fél pont csak azért jár, mert a sound az fantasztikus.

Zipernouszky Kornél

Verve – Universal
060253795977

JAMES FARM:
CITY FOLK

A James Farm egy négytagú kollaboráció, egyenrangú muzsikuskvartettje, melyet a sztár szaxofonos Joshua Redman, a zongorista Aaron Parks, a nagybögös Matt Penman és a dobos Eric Harland alapított 2009-ben. Penman így jellemzi a formációt: „A James Farm olyan kollektíva, melybe tudásunk és ötleteink legjavát adhatjuk, a minket ért különféle zenei hatásokból merítve, és megtartva a közös nevezőt – a jazz szeretetét, a dal és a kompozíció csodálatát, a groove iránti szenvedélyt és a kortárs hatások iránti nyitottságot. Egy csapat, melyben kreatív szerzők lehetünk, és rögtönözhetünk, lépést tartva az idők ritmusával, állandó fejlődésben...” 2011-es debütáló lemezük után tavaly jelent meg a City Folk című korongjuk, mely szintén a fent leírt lelkesítő szellemben született, és sugárzik róla, hogy ez a négy művész mennyire szeret együtt zenélni. A zenekar a tradicionális akusztikus jazzkvartett hangszerelést progresszív, modern hangzással ötvözi, olyan zenét teremtve, amely ritmikailag és harmóniájában is változatos, melodikus és gazdag érzélelvilágú. A lemez számait csaknem egyenlő arányban jegyzik a muzsikuskvartett (egyedül Harland írt egyetlen szerzeményt, míg a többiek fejenként hármat). Az album persze ennek megfelelően sokszínű, stílírán mégis szinte meglepően egyöntetű. Nagyszerű rögtönzéseket hallunk – elsősorban is Redmantól és Parkstól –, de a számok fókuszában minden esetben az összjáték áll, s nem az egyéni teljesítmények. Organikusan bontakoznak ki a témák, összetett, de feszes kompozíciókat hallunk. A mozgalmas tételek a modern jazz legjavát kínálják: sokoldalú zenei hatásokból merít, integrált és kreatív muzsikát, előremutató saját identitással.

Laczko Krisztián

Nonesuch/Warner – Magneoton
545186

BINDER KÁROLY:
RETROPOLIS II.

„A város mint egy óriásgépezet magához ragadja az isteni gondviselés által a természetben tökéletes összhangban és megbonthatatlan egységben élő lényeket... A városban újra születő népdalok messzi hangzó kiáltása kéri vissza az ősi rendet, az univerzumban áthidalva kontinenseket, műfajokat... és politikai rendszereket.” A kísérőfüzetben olvasható alapvetés Binder Károly világképének kvintesszenciája, amely újabb opuszában a magyar népdalokhoz fűződő viszonyának különböző formáiban ölt testet. A városba induló, helyét nem lelő hős története rokonságot mutat a Szarvassá változott fiú bartóki feldolgozásával, a zenei nyelvezet azonban szorosabban kötődik a források vidékéhez: a tizenegy szerzemény többségének alapját adó, megrendítően szép erdélyi népdalok négy énekes tolmácsolásában eredeti formájukban hangzanak fel. Binder fejet hajt az önmagában értékek minősülő népdalkincs előtt, ugyanakkor azt különféle zenei környezetbe illesztve felmutatja a megközelítés új vonatkozásai pontjait is. Van, amikor a dallam köré csilingelő zongorahangokkal fonkosorút (Csillagatlan setét éjjel), máskor mongol torokékléssel helyezi ősi összefüggésekbe (Szer-tartászene), vagy kromatikus hangzatokkal kapcsolja korunkhoz (Meg kell a búzáknak érne); van, amikor a tisztán artikulált népdal lendületes, modern jazzimprovizációba fut ki (Én istenem), vagy a tárogató és a szintetizátor kettősével teremt stilizált világot (Második fohász). Új együttesének tagjai – Borbély Mihály (fafúvósok), Fonay Tibor (bögő), Benkó Ákos (dob) – és a hozzájuk csatlakozó Szőke Szabolcs (gadulka) és Delov Jávor (dob) sémáktól mentes, kreatív játékkal járultak hozzá a felemelő pillanatokban gazdag lemez elkészítéséhez.

Turi Gábor

BMM
20140193456962

CHARLIE HADEN – JIM HALL

Két meghatározó zenész távozott nemrég a jazzélet színpadáról Jim Hall gitáros és nem sokkal később Charlie Haden nagybögös személyében. Nem meglepő hát, hogy a Universal Music Group által nemrég újra aktivált kiadó, az Impulse! elővesz a fiókból egy 1990-es, eddig még meg nem jelent felvételt, amin együtt hallhatók. Nem túlzás azt mondani, hogy kettejük minden salangtól mentes, érzékeny játéka meg is érdemli, hogy napvilágot lásson. Az viszont nehezen érthető miért pont erre a koncertre esett a választás. A jazzben talán minden más zenei műfajnál fontosabb a hangszeres hang, amely egy-egy zenész személyes névjegye. Különösen igaz ez egy olyan belsőleges felállás esetében, mint amilyen egy gitár–bögő duó. Haden – aki annyira kényes volt a soundjára, hogy legtöbbször egy paravánnal választotta el magát a többi hangszertől – bögője vonalból erősítve szól a felvételen, elvesztve ezzel a testességét és természetességét. Mindezt még tetézi a folyamatos jelenlévő alapzaj, és a számok végén irreálisan hangosra kevert taps. 2002-ben Hall és Haden saját kiadásában jelent meg a berlini jazzfesztiválon elhangzott koncertjük. Talán méltóbb tisztelgés lett volna előtűk annak az anyagnak az újrakiadása. De ne legyünk telhetetlenek, a saját kompozíciókat és olyan standardecket tartalmazó anyag, mint a Body and Soul, a Skylark vagy Ornette Coleman Turnaround című száma, minden pillanata magával ragadó. Legvárászlato-sabb számomra a lemezt záró szabad improvizáció, amelyet hallgatva eszembe jutottak László Attila szavai, aki 2010 áprilisában mellettem ült Jim Hall triókoncertjén a Trafóban: „mindegy, hogy mit játszanak, csak ne hagyják abba!”

Párniczky András

Impulse! – Universal
0602537841837

**GRZEGORZ KARNAS TRIO
FEAT. MIKLÓS LUKÁCS:
VANGA**

BMC Records – MG Records
BMC CD 209 ●●●●○

Az Audio Beads ragyogó teljesítménye után a Vanga – első hallásra – közérthetőbb zenei idiolektust alkalmaz. De a markáns basszusmenetek (Michał Jaros) és a dobgroove-ok csupán a felső szintet jelentik. A mélyebb rétegekben rendkívül kiértelt és változatos zenei világra találunk: a lengyel énekes a korábbi BMC-kiadványa óta úgy tűnik, minden elemében konzisztens vocalise világot dolgozott ki magának, mely modernsége ellenére a bebop-éneklésben gyökerezik. Karnas albumának egyetlen hiányossága, hogy Lukács címbelma kevés szólószerephez jut. Játéka a CD egyetlen standard darabjában (Bye Bye Blackbird) csodálható meg leginkább. A lemez címe Baba Vangára, a macedón származású vak bolgár jósnőre és füvesasszonyra utal. Karnas történetmondó, egyszerre lírai és prózai muzsikája is proleptikus, jóslat egy eljövendő, személyes hangú vokális jazzről. *MJGy*

**TAMARAZENE:
ALBUM OF THE EAR**
Szerzői kiadás

●●●●●

Szegény női hangszereseknek (főként bizonyos hangszereknél) hozzá kell szokniuk, hogy ha elég jók, akkor megkapják az „ahhoz képest” kezdetű méltatásokat, és ők maguk már nem is bosszankodnak, hogy a tudásuk nem egy abszolút skálán ke-

rül megítélésre. Van azonban olyan is, amikor nem lehet eltekinteni az előadó nemétől, és az Album of the Ear pont ez a kategória: ilyen finomságot, bájt és érzékenységet egy férfi zongoristától sosem fogunk hallani. Rádásul mindehhez a ritmusok pontos és ötletes kezelése társul, és nem meglepő módon az éneket is ugyanezek a kvalitások jellemzik. A zenésztársakról szintén csak felsőfokon lehet szólni, a zenekar hibátlanul működik együtt, és a Párizsban készült felvétel megszólalása is kifogástalan. Egyszerűen nem tudok mibe belekötni (nem is akartam). Bónuszként még valamit... címadás, borítókép: csillagos ötös.

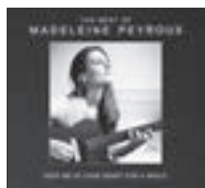
Huszár Endre

**MICHAEL SCHIEFEL:
PLATYPUS TRIO**

BMC Records – MG Records
BMC CD 207 ●●●●○

A negyvenöt éves német énekes kivételes érzékenységu, virtuóz előadása egy szokatlan hangszerformációban (ének/elektronika, cselló, cimbalom) izgalmas perceket ígér minden kalandos kedvű jazzhallgatónak. Schiefel egy, a kacsacsőrű emlősről szóló ausztrál bennszülött mesére építette fel szvitszerű zeneanyagát, mely a vízben és a szárazföldön egyaránt otthonosan mozgó, és épp ezért az állatok egyetlen csoportjához sem csatlakozó lényről mond el egy parabolát. A 2005-ös Das Jazzbuch kifejezésével élve: a weimari Liszt Konzervatórium énektanára, 8-10 lemezzel a háta mögött, nyers maszkulinitást és törékeny líraiságot, scattelésre emlékeztető dadogást a legtisztább intonálással változó stílusának androgunitása nemcsak a műfaj „macho” értékeit kérdőjelezi meg, hanem tökéletes kifejezést nyer a kacsacsőrű emlősről szóló példázatban. *MJGy*

**MADELEINE PEYROUX:
KEEP ME IN YOUR HEART
FOR A WHILE**

Concord – Universal
0888072361577 ●●●●○

Az amerikai délen született, Párizsban és New Yorkban nevelkedett előadó jazzénekesnek indult, de nem a hagyományos értelemben: zenei világa a blues, a popzenét és a francia sanzont is magába foglalja. Személyes hangvételű előadóművésze és színpadi jelenlétével tűnhet ki korunk karakteres, de nem meghatározó énekesei közül, ha nem lett volna Billie Holiday, akinek hatása rányomta bélyegét előadói stílusára. A hangszínnek, a hangsúlyok, a hajlítások akaratlanul, folyamatosan emlékeztetnek a nagy elődére. Peyroux mégsem Holiday másolata. Előadóművésze ugyan hiányzik a drámaiság, amely a banális témákat is képes megrázó élménnyé formálni, de visszafogott hangvételű, erős érzelmi fűtöttségű, olykor suttogó énektechnikája szuggesztív előadónak mutatja. 1996-ban megjelent első lemezét nyolc év kihagyással további öt követte; a dupla CD ebből ad élvezetes válogatást. *TG*

**RODNEY KENDRICK:
THE COLORS OF RHYTHM**

Impulse! – Universal
0602537924356 ●●●●○

Rodney Kendrick játékaival húsz éve, Frank Morgan Bop! című albumán találkoztam először, aztán megismerem a saját nevén megjelent kitűnő lemezeit is. A zongorista-zeneszerző a New York-i fekete zene jellegzetes figurája, háttere a gospel, a blues, a

bebop, Monk és Randy Weston – mindez játékában is tetten érhető. Partnerei fényes névsorában Abbey Lincoln kiemelkedő fontosságú, neki dedikálta az album négy eredeti darabja közül az Aminatát (ez Lincoln muszlim neve), de kapott egy dalt Cindy Blackman, triójának női dobosa is. A Remembering és a Music DNA Kendrick zenei gyökereit idézik. A korong másik felét négy remekbeszabott standard teszi ki (Round Midnight, Caravan, Body and Soul és Honeysuckle Rose), amelyek bizonyítékát adják Kendrick adaptációs képességeinek. Bögőse az a Curtis Lundy, aki már húsz éve is vele játszott, szintén a New York-i jazzszcéna ismert alakja. *MA*

**HELEN SUNG:
ANTHEM FOR A NEW DAY**
Concord – Karsay és Társa

CJA-34496-02 ●●●●○

Hatodik lemezének címe Himnusz egy új naphoz, mégis azt a benyomást kelti Helen Sung műsorválasztása, hogy legalább olyan szívesen tekint hátra, mint előre. Sung klasszikus zongoristaként indult, csak egyetemi éve alatt fordult érdeklődése a jazz felé. Örvendhetünk, hiszen rendkívül tehetséges, lefegyverző technikájú előadóval bővült Jazzország lakossága, de a viszonylag késői váltás a műfaj kánonjával szemben érzett alázatában is tetten érhető. Az album elején még fenntartásaink lehetnek, hogy elegendő izgalomban lesz részünk egy szűk órán át, de aztán ahol legkevésbé várnánk, az It Ain't Mean a Thingben végre robban Sung. Saját szerzeményei is egyre meggyőzőbbek, a címadó különösen eltalált szám. A szaxofonos Seamus Blake-nek és a trombitás Ingrid Jensennek is köszönhető az élvezetes végeredmény, de azért Sung zongorajátéka határozza meg a lemezt. *BB*

ERIC JOHNSON–MIKE STERN: ECLECTIC

Heads Up – Karsay és Társa

HUI-35768-02 ●●●○○

Minden idők egyik legtalálóbb lemez címe az Eclectic. Az album, amelyet Eric Johnson austiniai stúdiójában rögzítettek, valóban eklektikus. Az alap ritmusszekció – Johnson zenekarának fiatal basszistája, Chris Maresh és a dél-afrikai származású stúdiódobos, Anton Fig – egyformán jól szolgálja ki Johnson néha a bluesból, helyenként a rockból táplálkozó gitárjátékát, és Mike Stern jól ismert post-bopos nyolcadfutamait. Kettejük közös nevezője egyértelműen Jimi Hendrix, hatása az elkészült anyagra azon túl is egyértelmű, hogy felcsendül a Red House című száma. A lemez talán legfurcsább pillanata Stern feleségének éneke a Wherever You Go bevezetőjében, amelynek gyakorlatilag nincs köze az öt követő darabhoz. Ez több mint eklektikus, de ennek ellenére is biztosra veszem, hogy rengeteg élményt ad majd ez az album azoknak, akiknek fájóan hiányoznak mai világunkból a gitárhősök. *PAÇ*

WESSELTOFT–SCHWARZ–BERGLUND: TRIALOGUE

Jazzland – Universal

0602537866014 ●●●●●

Bugge Weseltoft Trialogue nevű formációjával „poszt-posztmodern” felfedezőúton jár az improvizatív jazzben. Az elnevezés három művész párbeszédére – pontosabban trió-játékára – utal, különböző stílu-

sok és mondanivalók összhangzátára, ami a norvég pianista pályájának egyik legérdekesebb állomása lehet. Weseltoft zongorája és szintetizátorai billentyűit bővíti, de a szintetizált effektek javát a deep house és techno múltú DJ-producer, Henrik Schwarz hozza létre számítógépein, míg a néhai Esbjörn Svensson triójának hajdani bőgőse, Dan Berglund hol akusztikus hangszerként, hol szinte torzított elektromos gitárként szolgáltatta meg nagybőgőjét. A csapat zenéjében lüktet a modern jazz, elektroakusztikus és elektrosztatikus hangképek áradnak szét, elvont, de barátságos dallamok bontakoznak ki, s a lemez egészén mindez szépséges és előremutató kinyilatkoztatással fokozódik. *LK*

JACOB KARLZON 3: SHINE

ACT – Hangvető

9573-2 ●●●●○

Jacob Karlzon a svéd jazz-zongoristák hosszú vonalának új képviselője. Ugyanolyan briliáns játékkal büszkélkedik, mint elődei, és őt is hatalmas rapzodikus lelkelet fűti. A 45 éves pianista az ACT büszkesége, jól ismert, mint Victoria Tolstoy énekesnő kísérője. Ez a pazarul kivitelezett, a maga nemében tökéletes projekt lemez elejétől végéig sugározza a lemez cím és a számcímek meghatározta program erős, beszédes megvalósítását. Tudatosság és spontaneitás harmóniáját tapasztaljuk, minden darabnak saját tere van, melyhez persze az elektromos billentyűs hangszerek, a már itthon is többször megtapsolt török-svéd dobos, Robert Mehmet Ikiz kreativitása, és Hans Andersson több stílusban is jártas bőgőzése is hozzájárul. A Peter Nero-i futamok, hajszo-lós ritmusok és igazán karakteres saját számok ellenére befigyel az önismétlés, a hatáskeltés kevésbé választékos eszköztára. *ZK*

HILDEGARD LERNT FLIEGEN: THE FUNDAMENTAL RHYTHM OF UNPOLISHED BRAINS

Enja – Varga

YEB 7740-2 ●●●●○

Néha kínunkban hasonlítgatunk egy új zenét a nagy elődökhöz. Jellegtelenségéről nincs érdemi mondan-dónk, ezért régi lemezek citálásával mentjük, ami menthető. Andreas Schaefer énekes/komponista együttese, a „Hildegard repülni tanul” esetében azonban más a helyzet. A szextett annyi izgalmas zenei ötletet zsúfol egy CD anyagába, hogy arról lehetetlen néhány szóban számot adni. Talán egyszerűbb, ha úgy érzékeltejtjük, mi történik az albumon, hogy azt mondjuk: valami, ami a Lester Bowie’s Brass Fantasy, Frank Zappa, a Jazz Passengers és Ray Anderson muzsikáinak metszés-pontjában található. Schaeferék mégis teljesen egyediek, úgyhogy semmi meglepő sincs abban, hogy mostani lemezük 2014-ben felkerült a New York Jazz Record Magazine legjobbainak listájára, korábbi, Arcanum című, Lucas Niggelivel közösen készített CD-je pedig megkapta a német lemezkritikusok díját. *MJÇ*

TINGVALL TRIO: BEAT

Skip Records – Varga

Skip 9137-2 ●●●○○

A svéd zongorista (Martin Tingvall), kubai bőgős (Omar Rodriguez Calvo), valamint német dobos (Jürgen Spiegel) alkotta Tingvall Trio a modern európai jazz egyik reménysége. Talán a svéd zongorista miatt is gyakran a tragikusan fiatalon elhunyt Esbjörn

Svensson triójához szótkát őket hasonlítani – nem alaptalanul. 2012-ben megjelent albumukon (Vagen) innovatív, de könnyen befogadható, populáris jazz hallható, amivel a közönségsiker mellett a szakmát is sikerült meggyőzni. Az új album (Beat) megítélése már korántsem lehet ennyire egyértelmű: Tingvall kompozíciói olyan jól ismert patternekből építkeznek, amelyek semmilyen meglepetést nem okoznak a műfajban jártas hallgatóknak. Néhány izgalmas téma (pl. a derűs Pa Andra Sidan vagy a játékos Tres Banditos) felcsigázza az érdeklődést, de a motívumok feldolgozása, az improvizatív hangszerszólók megformálása sajnós csak átlagos. *ReA*

ICON 2 – THE BEST OF BLUE

NOTE

Blue Note – Universal

CJA-34496-02 ●●●●○

A sokadik Best of Blue Note-válogatás apropója a legendás label 75. születésnapja, és ebből is már a második kiadást tartjuk a kezünkben. A dupla CD a maga 22 számával röpké jazztörténeti áttekintésnek is alkalmas. Elindulunk a szoprán saxofont kitüntetett szerep-hoz vezető Sidney Bechet-től, érintjük a megkerülhetetlen zongoristákat, Monkot, Bud Powellt, a szaxofonosokat, Coltrane-t, Sonny Rollinst, majd az első CD végén Adderley és Jimmy Smith emlékezetes számai hallatán révedhetünk a múltba. A második korongon egyre modernebb hangot ütünk meg, és elgondolkozhatunk azon is: mennyire viszonylagos, mi a modern, hiszen itt volt nekünk Lee Morgan és Horace Silver, és itt van Wayne és Herbie. Aztán hirtelen megérkezik a US3, majd rácsodálkozhatunk, milyen nagy szüksége van a műfajnak a vokalistákra – Cassandra Wilsonra, Norah Jonesra, Gregory Porterre –, hogy fenntartsa az érdeklődést az újabb generációkban. *BB*

**HERCZKU ÁGNES:
BANDÁZOM**

Herczku Ágnes „bandázik”, vagyis különböző népzéneszkekkel összeállva létrehozott egy új albumot. Sajnos azonban ahogy a lemez címe, úgy a tartalma is inkább csak jól hangzik, mint érték és maradandó, ennek viszont nem az énekesnő hangja vagy népzenei tudása az oka. Számos kiadványon énekel autentikus népzénét, érti az ember, hogy ki szeretné próbálni magát más műfajokban is, de a Nikola Parov feldolgozásaival készült korong ilyen szempontból is csak felemás kihívás. Ez az album ugyanis nagyrészt arról szól, hogy Herczku Ágnes népzénét énekel autentikus stílusban, időnként megtűzdelve azt egy-egy modoros előadóművészi hatással, ehhez pedig egy népzénétől meglehetősen távol álló, jellegtelen és semmitmondó kíséret társul, amely a szép énekhangot nem kiemeli, hanem inkább zavaróan hat rá. Hiába játszanak jól és érdekesen az éneket kísérő zenészek, hiába próbálnak egy különleges, vonósnegyest idéző hatást elérni a banda összeállításával, és hiába kitűnő az egység a muzsikusok között. Ezen a lemezen nem az előadás minőségével, hanem az igazi zeneszerzői attitűd hiányával van gond. Emiatt a Bandázom dalai nem valószínű, hogy örökzöld slágereké válnak, sokkal inkább maradnak egy zavaros kor hangulatának lenyomatai, abból az időszakból, amikor sokan keresték a népzene útját a könnyűzene sokkal látványosabb és vonzó piaca felé, és hígtották fel az évszázadok alatt rendkívül kifejező formát felvett kíséretet a kor divatja szerint. Meggyőződésem, hogy ennek éppen fordítva kellene lennie, a könnyűzenének kellene keresnie az ihlető forrást a népzeneben. Akkor sokkal átütőbb számok születnének.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 356-2

**BODZA KLÁRA:
Ó, ÁLDOTT SZŰZANYA**

Szagrális énekeket, archaikus imádságokat és istenes verseket fűzött koszorúba Bodza Klára, amikor tavaly év végén összeállította élete utolsó albumának szánt CD-jét. Nem kizárólag népzenei lemezek szánta, hanem életpályája összefoglalásának, ezért a kiadványon kiemelt helyet kapott férjével, a 2001-ben elhunyt Liszt-díjas Czidra Lászlóval közösen végzett régizenei munkássága, amely a Camerata Hungarica együttesben csúcsozott ki. Éppen ezért férjére is emlékezve a korongon a középkori egyházi zenei betétek egykori Camerata Hungarica-felvételek, amelyek szorosan kapcsolódnak a CD tematikájához. Bodza Klára ugyanis hálaadásnak szánta az összeállított műsort, így az sem véletlen, hogy ilyen témájú versekkel, énekekkel kezdődik. Ezután Mária kapja a főszerepet, és ez így is marad a lemez végéig, annak ellenére, hogy néhány moldvai Mária-ének után az egyházi éven halad végig az album. Karácsonnyal, Jézus Krisztus megszületésével kezdődik, és a feltámadással, a húsvéti misztériumhoz kapcsolódó énekekkel zárul, így a műsor Jézus személyén túlmutatva az emberi élet spirituális értelemben vett állomásait is jelképezi. Mindezt azonban Mária felől szemléli, mintegy azonosulva az anyaság, a nő lét legfontosabb szimbólumával, Isten anyjával. A népdalokat Remények Sándor istenes versei és Erdélyi Zsuzsanna Hegyét hágék, lőtöt lépék című, széles ismertségnek örvendő archaikus népi imádságokat tartalmazó könyvének részletei egészítik ki Dunai Tamás színművész előadásában. Az Erdélyi Zsuzsanna által gyűjtött imádságoknak az idős Kossuth-díjas néprajztudós közelmúltbeli halála ad szomorú aktualitást. A közreműködő népzéneszek közül Balogh Kálmán mindenhez tökéletesen illeszkedő cimbalomjátéka emelkedik ki.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 360-2

**CSÍK JÁNOS:
ÚGY ÉLNI, MINT A FÁK**

Jó ideje már, hogy a korábban csak a szűk népzenei berkekben ismert Csík zenekar kilépett a rivaldafénybe, és azóta is erősen megosztja a táncházas köröket, vajon a hirtelen jött népszerűség valóban nekik szól, vagy inkább annak, hogy egyes könnyűzenei sztárokat juttatnak a népzene közé. Jómagam leginkább az utóbbira szavazok, miközben hosszú ideje figyelem a munkásságukat, amelyben vannak előremutató dalok is, valódi népzenei feldolgozások, nemcsak popslágerek népzenei hangszerelésben. Az, hogy az autentikus előadóművtől nem távolodtak el teljesen, és szinte minden alkalommal egy-egy ilyen összeállítást is színpadra visznek, lemezeire vesznek, valószínűleg leginkább az együttes névadójának, Csík Jánosnak köszönhető, aki 50 éves születésnapja alkalmából egyfajta összefoglaló jellegű lemezt adott ki. Csík János leginkább hegedűsként áll a színpadon, az utóbbi években azonban egyre többet énekel, ezen a korongon viszont szaval is. Nem gondolom, hogy nem érdekes ezt kipróbálni egyszer, de a hegedűjátékát azért nem múlja vele felül. A legjobb számok a lemezen mégis inkább az autentikus vagy a tiszta forrásból erősen merítő összeállítások, amelyek az első felét teszik ki a korongnak. Ezután halljuk A rózsá című, melankolikus történetet Csík János szájából, az ehhez kíséretnek írt Presser-féle zene nem kötődik igazán a népzenehez, így ez egy erős törést ad a CD-nek, és a világzenés vonulatot vezeti fel, amely Ratkó József címadó versének részletével zárul. A könyvszerű borítóban megtaláljuk Csík János kedvenc erdélyi receptjét, rengeteg művészfotót, és bár első látásra eklektikus a kiadvány, az 50 év és a Csík zenekar primásának személye egységbe rendezi ezt a sokszínűséget.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 357-2

**LAJKÓ FÉLIX – BALÁZS JÁNOS:
JELSZÓ**

A negyvenedik születésnapját maratoni koncertsorozattal ünneplő vajdasági hegedűvirtuóz, Lajkó Félix és a mindössze 26 éves, Junior Prima-díjas zongoraművész, Balázs János először 2013-ban, a Makovecz Imre életműve előtt tisztelgő Héttorony összművészeti fesztiválon játszott együtt. Ezt követte két budapesti koncert (Fonó, Zeneakadémia), most pedig megszületett a közös album, a 14 rövid tételt tartalmazó Jelszó. Műfaji határokon átvéelő, improvizatív muzsika ez, amelyben mindkét előadó maximálisan kibontakoztathatja mesterségbeli tudását, kreativitását, személyiségét. Lajkó esetében ez cseppet sem meglepő, hiszen egész eddigi karrierje a virtuóz rögtönzésekre, az ezekből kibontott kompozíciók egyedi, atmoszférateremtő erejére épül. Balázs János azonban klasszikus zongoraművész, aki elképesztő természetességgel improvizál, s ez manapság sajnos igen ritka. Igaz, hogy Balázs (mint a Gramofonnak is elmondta egy interjúban) előbb tudott rögtönözni, mint kottát olvasni, de ebből még feltétlenül nem következne improvizatív technikájának lenyűgöző ereje, hitelessége. Abból indul ki, hogy a koncerteken még a hangnemet sem szabad előre megbeszélni, mindennek az adott pillanat varázsában, a kamarapartnerrel való „együttrezgésben” kell megszületnie. Éppen ezért minden produkció egyedi és megismételhetetlen, voltaképpen bármelyiket lemezre lehetne venni (egyébként rögzítik is az összeset). A zongorista szerint az improvizációt fokozatosan vissza kellene vezetni a koncertéletbe – ahogyan az a bécsi klasszika és a kora romantika korában még természetes volt. Az ilyen minőségi produkciók tényleg segíthetnek abban, hogy a 21. század zenerajongói a rögtönzést ne kizárólag a jazz műfajával azonosítsák.

Retkes Áttila

Fonó Budai Zeneház
FA 358-2

**BEN & ELLEN HARPER:
CHILDHOOD HOME**

Ben Harper, a californiai Claremontból származó multiinstrumentalista-énekes egy szülővárosában tartott koncertjén a következőket mondta közönségének: „Mindig is úgy gondoltam, az otthon az a hely, ahonnan és egyben ahoá menekülsz.” Ez lényegében összefoglalja a 2014-ben, édesanyjával közösen készített lemezének mondanivalóját, hangulatát. A néha dialógus-, néha vallomásszerű lemezről a Rolling Stone magazinnak azt nyilatkozta Harper, régóta, tulajdonképpen egész életükben tervezték már ezt a közös albumot. Ez nem meglepő annak fényében, hogy az énekes gyakorlatilag egy népzenei boltban, egyben múzeumban nőtt fel, amelyet nagyszülei hoztak létre 1958-ban. „Egyedülálló anya voltam, így Ben minden nap iskola után a boltban lebzelt és segített nekem”, meséli Ellen Harper. Az albumon szereplő dalokat – amelyek közül hatot Ben, négyet pedig Ellen szerzett – többnyire közösen adják elő; a teljes egészében akusztikus játékkukhoz olykor egy kisebb, zongorából, gitárból és bőgőből álló zenekar csatlakozik. Ben Harper saját elmondása szerint a lemez zenei világában keveredik a soul, a California és a folk rock stílus, amelyhez hallgatóként hozzátehetjük még a countryt, a bluest, négy szám esetében pedig a 6/8-os keringőt is. Az album egyik fókuszpontja az A House Is A Home című keserű country-folk nyitószám, amely nosztalgikus hangulatot ébreszt az emberben. Mind zeneileg, mind szövegével kiemelkedik még a Farmer’s Daughter, a Memories Of Gold és az Altar Of Love című szám; közülük az első egy bendzsón előadott country-blues, a második egy bensőséges emléktöredék, a harmadik pedig a női sorsot dolgozza fel. A szoros köteléket felfedő, a maga műfajában kiemelkedő album idén ismét aktuális anyák napja környékén.

Könyves-Tóth Zsuzsanna

Concord – Universal
0888072355262

**ROMANO DROM:
COLORS**

Itt a tavasz, felpeszűdül a természet, megélnék nekünk a színek. Ennek az új CD-nek is a színek állnak a középpontjában (a cím tanúsága szerint.) Valójában viszont nem találtam sokszínűnek, igaz, hogy a tizenhárom szám egyenletesen jó. Ez is nagy erény. A Romano Drom 1999-es megalakulása óta a tradicionális oláhigány zene népszerűsítését vállalta fel és műveli igen sikeresen, sosem téve erőszakot az eredeti anyagon. A kényszeresen „aktualizáló”, új köntösbe bújtató (sokszor kétes eredményekre vezető) törekvésekkel szemben ők mértéktartók, és izléssel adagolják a világzenei hozzávalókat. Igazi jó nyitószámunk bizonyul a Romano Khejipo, fűlbemászó a lehajló skálamotívum. A soron következő E tehara és az Aj Devla fokozatosan pörgetik föl a tempót, majd a Paramecha egyszerűsége, magától értetődősége kontrasztál az előzményekkel. Ha emlékszünk a Fekete Vonat Bilako című számára, joggal jut eszünkbe a hallatán. A Kas naj vadabb, de végül elmarad a tombolás. Lírai hallgató következik abszolút pop alapon, és nem maradhat el a gyerek-szám sem... A nagy népszerűsége szert tett Chumidav temperamentumos, bár kicsit monoton. A címadó Colors bizonyossága szerint mit sem ér egy új lemez szóló vonós dallamok nélkül: nos, megvan ez is, mi több, minden ének és szöveg nélkül megállja a helyét. (És ha már párhuzamokról volt szó, akkor a Quimbytól a Sehól se találak című sláger csenghet a fülünkbe.) Elvesznek a jók között a kevésbé sikerült számok, úgyhogy nem is említek címmel egyet sem, viszont a Luludy ande bar szépségét ki kell emelnem. Azt hiszem, ha a „mit vinnél magaddal egy lakatlan szigetre” kérdést nekem szegeznél valaki, ez a szám jó eséllyel bekerülne a kofferbe.

Pödör Eszter

Fonó Budai Zeneház
FA 352-2

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay – 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio – 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház utca 3-5.
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay – 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio – 1087 Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio – 1106 Budapest, Őrs vezér tere 25/A – Árkád
- Inmedio – 1122 Budapest, Déli pályaudvar
- Inmedio – 1123 Budapest, Alkotás utca 53. – MOM Park
- Inmedio – 1124 Budapest, Apor Vilmos tér 11-12. – Hegyvidék Bevásárlóközpont
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B érkezés
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B indulás
- HUB – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Skycourt
- Relay – 1191 Budapest, Vak Bottyán utca 75. – Köki Terminál

LAPKER VIDÉK

- Inmedio – 2100 Gödöllő, Szabadság tér
- Városi Könyvtár – 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio – 2120 Dunakeszi, Főti út 120. – Tesco
- Relay – 2700 Cegléd, Kőlcsey tér 3.
- Inmedio – 2600 Vác, Deres utca 2. – Tesco
- Relay – 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 101.
- Inmedio – 3527 Miskolc, József Attila utca 87. – Auchan
- Inmedio – 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio – 4027 Debrecen, Bibic utca 2.

- Inmedio – 4700 Mátészalka, Alkotmány utca 1/A
- Relay – 5000 Szolnok, Jubileum tér – Vasútállomás
- Inmedio – 5430 Tiszaföldvár, Malom utca 3/6
- Inmedio – 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/A – Tesco
- Inmedio – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor utca 2.
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. – Kárász
- Inmedio – 6722 Szeged, Mars tér 20/B – Nagycsarnok
- Inmedio – 7400 Kaposvár, Berzsényi utca 1-3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio – 7600 Pécs, Széchenyi tér, keleti oldal
- Inmedio – 7621 Pécs, Bajcsy út 11. – Árkád
- Inmedio – 7631 Kincses út 1. – Tesco
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Relay – 8900 Zalaegerszeg, Bajcsy Zsilinszky tér 1. – MÁV Pályaudvar
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 32.
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Sport utca 1. – Tesco
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 1. – Kórház
- Inmedio – 9001 Győr, Csókás utca 4.
- Inmedio – 9001 Győr, Hermann Ottó utca 25.
- Inmedio – 9200 Mosonmagyaróvár, Kormos ltp. 2-4.
- Inmedio – 9400 Sopron, Magyar út 5.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay – 9700 Szombathely, Ady tér – Volán pályaudvar

VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK, HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédrus Könyvkereskedés és Antikvárium – 9400 Sopron, Bunker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.

Megújult a Gramofon internetes oldala:

www.gramofon.hu

Gazdag tartalom, áttekinthető rovatstruktúra

Minden, amit a folyóiratról, a Gramofon Könyvekről, a Gramofon-díjkiosztóról és az ICMA díjkiosztóról tudni érdemes

Gramofon Zenekritikai Műhely (online kiadás)

A folyóirat tartalmától eltérő, aktuális írások

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

A sorozat eddigi kiadványait megismerheti és megrendelheti a **www.gramofon.hu** honlapon.

Könyvsorozatunk 2015-ben folytatódik

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

ZENEAKADÉMIA
ALAPÍTVÁ 1875

ZENEAKADEMIA.HU

© JIMMY KATZ

ZENEAKADÉMIA
SOLTI TEREM

JAZZ ITT!
**ANAT COHEN
QUARTET**

Anat Cohen (klarinét)
Jason Lindner (zongora)
Joe Martin (basszusgítár)
Donald Kotomanou (dob)

reddot award 2014
winner

2015.05.28.

MOZART

A VARÁZSFUVOLA

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BUDAPEST

budapesti
fesztiválzenekar

Művészetek
Palotája
Budapest

MÁRCIUS 07./09./11.
MŰVÉSZETEK PALOTÁJA

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
RENDEZŐ ÉS KARMESTER:
FISCHER IVÁN

[WWW.BFZ.HU](http://www.bfz.hu) [WWW.MUPA.HU](http://www.mupa.hu)

